

LAKÓHELYÜNK ÓZD
15. SZÁM

AZ ÓZDI VÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT (VMK)
LAJOS ÁRPÁD HONISMERETI KÖRÉNEK KIADVÁNYA

Felelős kiadó:

Pappné Szalka Magdolna, a VMK igazgatója

Szerkesztette:

Alabán Péter –Döbör Istvánné – Kocsik László

A kötet támogatói:

**Ózd Város Önkormányzata
Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány**

Számítógépes tördelés:

Ózdi Közélet Szerkesztősége

Nyomdai kivitelezés:

Litoplan Kft., Kazincbarcika

ISSN 0230-1512

DÖBÖR ISTVÁNNÉ ESEMÉNYNAPTÁR

2004. II. félév

Ózd kulturális öröksége festményeken, rajzokon

Festőtábort rendeztek városunkban augusztus 1-8. között. Az egyhetes festőtáborba Szentendréről, Budapestről és Ózdról valamint a környékről érkeztek. A festőtáborba való jelentkezés felhívásában szépen megfogalmazták a feladatukat: „A szabadiskola célja amatőr festőkön keresztül felfedezni és megismertetni azt a páratlanul összefonódott természeti és épített örökség értéket, ami Ózdon az egykor volt gazdag ipari kultúra örökségeként ránk maradt.” A festőtábor művészeti vezetője **Kelemen Marcel festőművész** volt. Erre a feladatra a Kulturális Örökség Minisztériuma kérte fel. Az elkészült munkáikat bemutatták az érdeklődőknek az ÁMK galériájában.

IX. Sajtóvölgyi Nemzetközi Folklorfesztivál

Városunkban is felléptek litván és ghánai táncosok. A városi Strandon megtartott fellépés után táncházat tartottak a lelkes közönségnek.

Közterületek elnevezése

Európa tér nevet kapott a VMK előtti tér. A Piac utat és a belvárost elkerülő utat **Sárlí útnak** nevezték el. A Bolyki Tamás utcát és a Március 15. utat összekötő út neve **Pap út**. Újtemplom tér lett a neve a Szentsimon út 93-141. és Szentsimon út 86-110. számú lakásokkal határolt közterület. A Lechner Ödön út folytatásában lévő út neve **Roób József**, az út jobbra leágazását **Kunt Ernőről** nevezték el. A MÉH telephely a **Bocskai telep** nevet kapta.

Ötven éve végeztek

50 évvel ezelőtt végzett az első technikus osztály, amely az akkori Munkaügyi Minisztérium égisze alatt indított képzésben vett részt. A „Labor” pincéjében kezdték tanulmányaikat és 1954-ben érettségiztek. Az iskola igazgatója **Katona László** volt, az osztályfőnök **Tokár Géza** is nagyszerű pedagógusok voltak. Örömmel emlékeznek vissza rájuk a tanítványok, akik közül a kutatás területére is kerültek közülük.

Ózdi fúvósok a gyulai fesztiválon

Kilencedik alkalommal rendezték meg Gyulán a hagyományos nemzetközi Tűzoltózenekari és Mazsorett fesztivált. A július 9-11. között zajló események városunkat az Ózd Városi Önkéntes Tűzoltó Egyesület Fúvószenekara képviselte, amely 1988-tól állandó résztevevője a találkozónak.

Az ózdi zenekar szereplését a zsűri két különdíjjal jutalmazta. Kiemelték, hogy a tradíciókat megőrizték és ápolják ma is. Kérték, hogy ezt folytassák továbbra is. A másik díj történetéhez hozzátartozik az, hogy a zenekar műsorában elhangzott cseh polka- egyveleg zeneszerzőjének, Frantisek Kmochnak déd-, illetve ükunokája Vaszlík László és Vaszlík Krisztina, akik az ózdi zenekar tagjai. Az ózdiak a következő fesztiválra is kaptak meghívást a rendezőktől.

Sajónémetibe érdemes kirándulni

A települést már sokan „Kis-Visegrádnak” nevezték ugyanis a falu felett emelkedik a ma **Óvár hegynek** nevezett domb, ahol valaha földvár emelkedett. A hegy alatt kanyarog a Sajó folyó, amely ma nagyon tiszta és halban bővelkedik. Érdemes ide kirándulni, hiszen nincs is olyan messze városunktól.

Az ózdi Fiatalokért Alapítvány

Tizenöt éves a megújult alapítvány amelyet a még működő ÓKÜ hozott létre. Egyre több ózdi fiatal viszi városunk jó hírét az országba, világba. A jól tanuló fiatalokat és az őket segítő pedagógusokat és könyvtárost jutalmazták. A tárgyi jutalmakat dr. Tóth István országgyűlési képviselő és Nagybalai Géza kuratóriumi tagtól vehették át a megérdemelték.

Czinka Panna prímásverseny

Sajógömörben rendezték meg hetedik alkalommal a zenei versenyt, ahol az ózdi **Balogh Rudolf** a 3. helyezést érte el. Gratulálunk a szép eredményhez!

Dr. Szikorszky Lászlóra emlékeztek

Tudományos ülésen emlékeztek Dr. Szikorszky Lászlóra, aki március 3-án hunyt el. 23 évig vezette a sebészeti osztályt. Kedvenc szakterülete a pajzsmirigy sebészeti kezelése volt. Életútjának ismertetése után tisztelettel emlékeztek meg munkássága előtt. Majd előadások hangzottak el.

Könyvtárpártolásból jeles

Ózd város Önkormányzata jelest érdemel az önkormányzatok részére kiírt pályázaton megnyert „Könyvtárpártoló Önkormányzat-2004” cím elnyerésével. A bírálók elismerték azt a munkát, amellyel széppé varázsolták a városi könyvtárat és környékét. A könyvtár szolgáltatásainak színvonala is emelkedett és fogadhatják a mozgáskorlátozottakat is.

Nyló világ

A **General Electric** és a József Attila Gimnázium tehetséggondozó programot indított mely során átfogó képzést nyújtanak a diákok részére. Ez a program lehetővé teszi a műveltség kiszélesítését azzal, hogy az angol nyelv ismerete mellett az üzleti nyelvet és üzleti ismereteket is elsajátíthatnak a programban résztvevő tanulók.

Középiskolás diákok segítenek

A bolyki templom melletti temetőt archiválják a JAG diákjai, **Tuzáné Mák Zsuzsa** vezetésével. A temető rendbetétele során feldolgozzák a diákok, hogy kik is vannak ott eltemetve.

VI. Regionális Szociális, Igazgatási Konferencia Ózdon

A Kaszinóban rendezték meg a hatodik Regionális Szociális, Igazgatási Konferenciát. Az előadók a Szociális és Családügyi Minisztériumból érkeztek. A következő témákkal foglalkoztak: a gyermekvédelem jelene és jövője, melyről Gáspár Károly főosztályvezető tartott előadást, Dr. Varjú Gabriella a kisebbségi ombudsman vizsgálati tapasztalatait tárta a jelenlévők elé, Bogár Ágnes a szociális pénzügyi és természetbeni ellátások várható változásairól szólt, dr. Tóth Zoltán a közigazgatás reformját és a kistérség szerepét elemezte. Voltak ózdi előadók is, Nyerges Tibor a Biztos Kezdet programról beszélt.

Kerek évforduló

1214-ben pontosan 790 évvel ezelőtt írták azt az okiratot, amelyben először említik **Szentsimont**. Ez alkalomból ünnepeltek október 23-án a kultúrházban. A rendezvényen a határon túli **Nyárádszentsimonból** is érkeztek vendégek.

Október 23-án ismét átadták a díszpolgári és Ózd városáért kitüntetések

A VMK-ban rendezett ünnepségen Ózd Város Díszpolgára kiltüntetést vehetett át **Adorján Lajos**, Ózd városért kiltüntetésben részesült **Bartha Jánosné** Kovács Mária és **Bolyki Úr János**. A kiltüntetéseket Benedek Mihály polgármester adta át.

Emlékfák a FAM-robbanás áldozatainak

Tizenhárom hársfát ültettek az Ifjúsági Parkban a 15 éves évfordulón a robbanás áldozatainak emlékére.

Összefogás @ könyvtárakért

Országos Könyvtári Napok ózdi rendezvénysorozatára került sor a Városi Könyvtárban. Kiállításokat rendeztek a szépen felújított épületben. „Könyvtár-kultúra Ózdon a kezdetektől napjainkig”, Farkas Tibor Cigány zenészek fotógyűjteményét is megcsodálhatta az érdeklődő közönség. Vendégük volt **Horváth Kálmán** a Duna televízió bemondója. **Beri Béla** előadást tartott Benőfy Sámuelről, akiről könyvet ír. A háziasszony **Tokaji Magdolna** könyvtáros volt.

Új városrész születik

A régi Ózd-falu rész felújítására pályázott a város önkormányzata. A térség a város legrégebbi része teljesen átalakul. Feladata volt kiszolgálni a korábban működő ipari üzemeket. A kihasználatlanul, üresen álló épületek viszont értékes műemlékek, melyeket érdemes felújítani. A **Kaszinó**, **Olvasó** éttermek és egyéb kiszolgáló intézmények reméljük hamarosan felújítva várják az ózdiakat.

Lakossági fórum

Lakossági fórumot tartottak Várkonyon, hiszen nagyon sok a gond és probléma a városrészen. Az önkormányzat programot dolgozott ki ennek a térségnek a fejlesztésére, melyben megfogalmazták: „számukra Ózd minden része fontos”.

Szociális munkásokat köszöntöttek

November 12-én a szociális munka napján köszöntötték a kiemelkedő munkát végzőket. **Kiss Sándor alpolgármestertől** vehették át a tárgyjutalmakat.

Újabb helytörténeti dokumentumok kerültek elő

Kacsmarik Béla vízvezeték szerelő munkája során gyakran végez dugulás elhárítást. Egy ilyen alkalommal bukkant mintegy 50 kilónyi iratra a hódoscsépányi plébánián. Melyet megkapott, és odaadott **Beri Béla** helytörténésznek. Az iratok a miskolci Herman Ottó Múzeumhoz kerültek.

Ózdi Vásár

Az idén **16. alkalommal rendezték meg az Ózdi Vásárt**, melyre november 19. és 21. között mintegy 8 ezren látogattak el.

Benedek Mihály polgármester megnyitójában hangsúlyozta: a vásár is bizonyítja, hogy Ózdon nagyon sok tehetséges, dolgozni akaró és elképzelésekkel rendelkező ember él.

25 éves az Újváros Téri Óvoda

Bensőséges ünnepség keretében ünnepeltek az Újváros Téri Óvodában. A születésnap ünnepségen Kóka Lajosné köszöntötte a vendégeket és szólt a 25 évről. Az óvodások elbűvölték a vendégeket.

Ünnep a Gábor Áron Szakképző Iskolában

Az iskola – és jogelődei – fennállásának 115., a névadó Gábor Áron születésének 190. évfordulójáról emlékeztek meg az iskolában.

Az évfordulón **Csabai Géza** egykori tanárukról tantermet neveztek el.

Arany minősítést kapott a kórus

Az **Ózdi városi Vegyes Kar** hangversenyt adott a VMK színháztermében. A műsoruk alapján és az utóbbi évek fellépései alapján megérdemelték az Arany minősítést, mondta **Sapszon Ferenc** a koncert után. Az erről szóló dokumentumot **Nagy Károlyné Dobó Katalin** karnagy vette át.

Örömtánc

December 4-én szombaton gála keretében mutatkoztak be a városunkban néptáncot tanuló fiatalok és az Ózdi Néptánc Egyesület táncosai. Voltak vendégek is Pécsről és Csepelről. Kipirult arcú, boldog táncosok, „feldobott”, vidám közönység. Remek este volt, nagyon sajnálhatják akik nem voltak részesei.

Megjelent a Lakóhelyünk Ózd

A Lajos Árpád Honismereti Kör tíz év kihagyása után kiadta a Lakóhelyünk Ózd 14. kötetét. Az elmúlt években történt eseményekről számol be ez a kötet, a 80 éves Olvasóról, a 30 éves díszítőművészeti szakkörrel, a könyvtártörténetről és a több, mint 100 éves vegyes karról.

2005.

A doni katasztrófára emlékeztek

Az 1943-as Don-kanyari áttörés évfordulóján 2005. január 12-én szentmisével, koszorúzással és kiállítással emlékeztek **Szentsimonban**. A közös imádkozást követően az első és második világháború áldozatait felidéző istentiszteletet **dr. Gál József címzetes apát** celebrálta, majd megkoszorúzták a hősök emlékművét, ahol **dr. Tóth István országgyűlési képviselő** mondott ünnepi beszédet. Az iskola épületében a két világháború áldozatainak emlékére rendezett kiállítást **Benedek Mihály polgármester** nyitotta meg.

A Magyar Kultúra Napja méltó megünneplése

1990 óta nemzeti himnuszunk születésnapján a Magyar Kultúra Napját tartjuk. Az idén Ózdon január 24-én délután a Városi Művelődési Központban rendezték meg az idei ünnepi programot, ahol **Malinkó János**, a polgármesteri hivatal Művelődési és Sport Ügyosztályának vezetője mondott ünnepi beszédet. Ezen a napon köszöntötték **Frits Sándornét**, a magyar kultúra első ózdi lovagját.

15 éves az ózdi Városi Televízió

2005. január 21-én, az egykori és mai munkatársak találkoztak a városi televízió Brassói úti székházában. A közös megemlékezésen részt vett – többek között – Fodor Emese, Bojtos Zoltán, Széplakyné Barta Erzsébet, Fazekas László és Varga Tiborné.

Országos emléknappá nyilvánították március 3-át

Ózd város történetében 1990. március 3-a a gyász napja. Az ÓKÜ FAM-csarnokában bekövetkezett balesetben elhunytak száma nemcsak az ózdi gyár, de az egész magyar vaskohászat egyik legnagyobb tragédiája közé tartozik. A 15 évvel ezelőtti robbanásnak 13 ózdi, illetve környékbeli fiatal acélműi dolgozó vált az áldozatává, ők azonban nemcsak a gyáróriásnak voltak az áldozatai. Hiányuk az egész városé. 2005. március 3-án, a megemlékezés napján a város vezetői, a családtagok, a volt munkatársak elhelyezték a megemlékezés virágait. Majd a Gyári temetőbe indult a tömeg. Itt **Benedek Mihály** szólt az emlékezőkhöz. **Marczis Gáborné dr. a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés elnöke** arról tájékoztatta a megjelenteket, hogy a Szövetség délelőtt Ózdon megtartott ülésen március 3-át a magyar vaskohászatban és öntészetben elhunytak emlékére országosan a megemlékezés napjává nyilvánította.

Március 15-e ünneplése Ózdon és Hódoscsépányon

2005. március 15-én a Városi Tűzoltózenekar és az Ózdi Lovasklub tagjai vezették az ünneplőket az Október 23. térről a Petőfi térre. A Himnusz elhangzása után a program **Benedek Mihály polgármester** köszöntőjével kezdődött. Az ünnepi köszöntő után „Tekints le ránk tündöklő szabadság...” címmel irodalmi műsor vette kezdetét. Ezután a város vezetői, a pártok, szervezetek, iskolák képviselői elhelyezték a Petőfi szobor talapzatán a megemlékezés koszorúit. Délben a Hódoscsépányi kultúrház előtt folytatódott, illetve ért véget a megemlékezés, ahol **dr. Tóth István országgyűlési képviselő** mondott beszédet. A köszöntőt követően a Csépany-Somsály ÁMK tanulóinak műsora, majd koszorúzás következett.

Negyedszázados az Ózdi Honismereti Pályázat

Ózd Város Önkormányzata és a Városi Művelődési Központ által támogatott és kezdeményezett Honismereti Gyűjtőpályázat 25. évfordulóját 2005. április 4-én ünnepelték a Városi Művelődési Központban. Az ünnepi alkalomból **Dr. Veres László igazgató** ismertette a hallgatósággal a lektori véleményeket, a 25 év eredményeit. Az értékelés után **dr. Bárdos Balázs alpolgármester** átadta a díjakat. Felnőtt kategóriában I. helyezést ért el: **Alabán Péter-Csépanyi Attila**, II. helyezést ért el **id. Vass Tibor**, harmadik helyezést ért el **F. Dobosy László-Farkas Tibor**. Ifjúsági kategóriában II. helyezést ért el **Juhász Tamás** és a **Bodnár Orsolya-Pecsenye Katalin** szerzőpáros lett.

Farkas Tibor és **ifj. Dobosy László** a XLIX. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázaton 4. helyezést értek el a Cigány primások és zenészek Ózdon című munkájukkal.

Ózdi sikerek a megyei honismereti pályázaton

2005. április 22-én Miskolcon tartották a XXXIX. **Istvánffy Gyula Honismereti Gyűjtőpályázat** eredményhirdetését. Az ünnepélyes díjkioszón a megjelenteket **Kalló Lászlóné** köszöntötte, majd **Békési Gábor** értékelte a beérkezett dolgozatokat. Ózdról felnőtt kategóriában kiemelt első díjat kapott **Beri Béla**. Első díjjal jutalmazták **Alabán Péter-Csépanyi Attila** munkáját. Második lett **F. Dobosy László-Farkas Tibor** dolgozata. Az ifjúsági kategóriában az első díj szintén Ózdra került **Nagy Péter** személyében. Második lett megosztva: **Pallos Dorottya, Bodnár Orsolya – Pecsenye Katalin**.

Dr. Veres László honismereti előadása

2005. május 23-án került sor „A hely, ahol élünk...” **Honismereti előadás-sorozat** nyitó előadására a Városi Művelődési Központ kiállítótermében. Vendégünk volt **Dr. Veres László**, a B-A-Z Megyei Herman Ottó Múzeum igazgatója. Előadásának címe: „A pályázatírás technikai, tartalmi és formai követelményei. Szemelvények a kézműipar történetéből.”

A hősökre emlékeztek

A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2001-ben hozott törvényt a magyar hősök emlékének megörökítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről. E törvény második paragrafusában fogalmazza meg, hogy „minden esztendő május hónap

utolsó vasárnapját a Magyar Hősök Emlékünnepévé nyilvánítja”. Ózdon az idén az Ív úti Római Katolikus Templom kertjében elhelyezett hősi emlékmű előtt tartottak ünnepséget május utolsó vasárnapján, ahol **Kovács Béla** önkormányzati képviselő mondott beszédet, a **Bolyok-Vasvári Polgári Kör** Egyesület a bolyki templomban kegyeleti szentmisén emlékezett meg.

A Palóc-Vasvár Írott kő avatása

2005. június 7-11. között került sor a **VII. Ózdi Napok és Diáknapok** megrendezésére városunkban. Ennek keretében településünk egyik legimpozánsabb épülete előtt kialakított téren a **Palóc-Vasvár Írott kő** avatásával kezdődött. Ezzel méltó emléket állítottak Ózd szülöttének **Pál Zoltánnak** az „Arvisura-Igazszólás” című könyv szerzőjének, aki az ősi Palóc-Vasvár, illetve művészségnek állított emléket. Az emlékkő állítója **Bolyki Úr János, a Covent Ipari Befektető Rt. Vezérigazgatója**, aki a 9 tonnás gránittömböt megmunkálás után rovásfárral, illetve ősi úz és kun törzsszövetségi szimbólumok felhasználásával készítette el.

„Ózd Város Közszolgálatáért” kitüntettek

Már hagyomány, hogy az „Ózd Közszolgálatáért” kitüntető díjat az ünnepi ülésen adják át. Ez történt 2005-ben az Ózdi Napok rendezvénysorozaton is. Ebben a kitüntetésben részesült **Borbás Lajos**, az ÓKÜ nyugdíjasa, **Pásztor Imre** Művelődési és Sportügyosztály vezető helyettese, **Sulyok István**, az ÓKÜ nyugalmazott villamosmérnöke, **Szentjóni Attila** Viktor, nyugdíjas középiskolai tanár, **Dr. Tamás Piroska**, városi tisztifőorvos.

Dr. Paládi-Kovács Attila honismereti előadása

2005. június 27-én a VMK-ban „A hely, ahol élünk...” honismereti előadásorozat keretében **Dr. Paládi-Kovács Attila egyetemi tanár**, a Magyar Tudományos Akadémia tagja előadást tartott „**Magyar népcsoportok, kik a palócok és a barkók**” címmel.

A köztisztviselőket köszöntötték

Az idén immár ötödik alkalommal – 2005. július 1-én – ismerte el a közigazgatásban dolgozók munkáját a 2000-ben, illetve a létrehozott Köztisztviselőkért Alapítvány. Az ünnepséget ezúttal Borsodnádason rendezték, ahol a Viva furulyaegyüttes kedveskedett műsorával, majd házigazdaként Farkas Pál a kura-tórium tagja üdvözölte a megjelenteket. Ezen a napon nemcsak az alapítvány, hanem a belügyminiszter által adományozott kitüntetések is átadták.

Kárpátaljai nosztalgia úton vettek részt

2005. július elején Kárpátaljai nosztalgia úton vettek részt az **Ózdi Nyugdíjas Klub tagjai**. Jártak: Ungváron, Beregszászon, felkeresték Kárpátalján lévő legjobb történelmi műemléket, a munkácsi várat.

Üzemlátogatás a Finomhengermű Munkás Kft-nél

2005. július 4-én a Finomhengermű Munkás Kft. Nyugdíjas Klubjának közel 30 tagjával ellátogattak régi üzemükbe. Márkus Gyula korelnök, nyugdíjas főmechanikus köszöntötte az egykori munkatársakat. Az egykori finomosokat Yury Lytvnov ügyvezető tájékoztatta a cég jelenlegi helyzetéről.

100 éves a református templom

1889ben vetődött fel a gondolat a presbitériumban, hogy református templomot építsenek Ózdon. 1904 elején a presbitérium már a költségvetési pályázatokat tárgyalta. **Szvododa Gyula** tatatóvárosi építész ajánlatát fogadta el 18000 korona értékben, orgonával és haranggal. 1904 nyarán kezdtek az építkezéshez. Ózra megérkezett a templom berendezése a padok, az orgona és a harangok. 1905. október 16-án került sor a templomszentelésre. A templomszentelést **Vadászi Pál** sajtószentpéteri esperes végezte. Az ünnepélyes Istentiszteleten szólalt meg először az Angszter és Fia műhelyében készült orgona, kísérve a gyülekezet énekét.

Köszönet a hűségért, a kitartásért

Bensőséges ünnepség keretében köszöntötték 2005. július 25-én - azokat az ózdiakat, akik **60 évvel ezelőtt léptek be a Vasas Szakszervezetbe**. A 45 meghívott közül többen betegségük miatt kénytelenek voltak lemondani a részvételről, de 25-en megjelentek és személyesen vették át az emléklapot, a szakszervezeti könyv díszborítóját és az élelmiszer ajándécsomagot. Köszöntőjében **Balogh Béla, a Vasas Szakszervezeti szövetség elnöke** méltatta a hat évtizedes tagsággal rendelkezők kitartását, megköszönte hűségüket és példamutatásukat.

Szent István király ünnepének méltó megünneplése

A hagyományoktól eltérő volt az idén a Szent István király ünnepség Ózdon. Az Ifjúsági Parkban díszletekkel berendezett, szabadtéri színpadon **Dr. Tóth István országgyűlési képviselő** mondott beszédet. Ezt követően **Dr. Gál József címzetes apát** szentelte fel és vágta meg az új kenyeret. A különböző kultúrműsorok után nagy érdeklődés várta **Szörényi-Bródy: István a király című rockoperáját**, melyet a Besztercey Alapfokú Művészetoktatási Intézmény diákjai, tanárai, kísérő zenekar, ózdi fiatalok és a **Városi Vegyeskar** adott elő. Az előadást **Bárcki Ágnes** rendezte, a zenei rendező **Maczó Henrik** volt, a világosítást **Varga József** készítette, a táncosokat pedig **Tóth Zsolt** tanította be.

A városi rendezés után vasárnap tartották meg **Centerben** a falunapot Itt **Benedek Mihály** tartotta köszöntőt az új kenyér kóstolásával.

Jubileum több fronton az ÓAM Kft-nél

A **Rúd- és Dróthengermű** fennállásának 30 éves, valamint az Acélmű ötéves évfordulóját ünnepelték az **Ózdi Acélművek Kft**-nél. Az ÓAM Kft. Fennállása óta júliusban először fordult elő, hogy 30000 tonna fölötti készáru hagyta el az üzem területét. 2005. júliusában gyártották le az elektrokemencében az egymilliomodik tonna

acélt. 2005. augusztus 26-án nagy létszámú vendégsereg gyűlt össze a ÓAM rendezvényén, ahol évfordulókat és termelési eredményt ünnepeltek.

Védetté nyilvánítva

2005. február hónapjában kilenc ózdi objektumot terjesztettek levédésre: a **Tiszti Kaszinót**, az **Olvasó Egylet Székházát**, a **Városi Múzeum épületét**, a **Hivatalházat**, a **Gyári Uszodát**, a **Téglagyárat**, a **Fűvógépházat**, a **Finomhengerművet**, a **Gyári ipartelepét**, 2005. szeptember 24-én hatályba lépett 25/2005. /IX.16./ NKÖM rendelet szerint valamennyit műemlékké nyilvánították.

Dr. Rózsa György honismereti előadása

2005. szeptember 26-án a VMK kiállítótermében „A hely, ahol élünk...” keretében honismereti előadást tartott **Dr. Rózsa György fő-levéltáros**. Az előadás témája: „**Levéltárak-Kincsestárak**” címmel.

Honismereti pályázati felhívás 2006-ra

2005. október 20-án közreadtuk a 2006. évi XXVI. Ózdi Honismereti pályázati felhívást, melyet Ózd Város Önkormányzatának képviselőtestülete és a Városi Művelődési Központ írt ki 2006-ra. A felhíváshoz csatoltuk az Ózd történetéhez kapcsolódó évfordulók jegyzékét.

1956 méltó megünneplése Ózdon

A Történelmi Igazságtétel Bizottság ózdi szervezete megemlékezésével kezdődött városunkban az 1956-es forradalom és szabadságharc 49. valamint a Magyar Köztársaság kikiáltásának 16. évfordulója tiszteletére rendezett ünnepségsorozat, ahol **Brezóné Szakács Ágnes** mondott beszéde. Délután a Gyári temetőben a történelmi egyházak képviselői könyörögtek a halottakért, majd a pártok, szervezetek helyezték el a tisztelet és megemlékezés virágait. Ezután a Városi Művelődési Központban **dr. Tóth István** országgyűlési képviselő tartott ünnepi beszédet. Az október 23-i ünnepség keretében adták át az Ózd Város Díszpolgára kitüntető címet **Korényi Lajosnak**, Ózd Városért kitüntető díjat kapott **Dr. Eszenyi Géza**, **Fekete József** és **Dr. Sztanik Zoltán**. A kitüntetéseket **Benedek Mihály polgármester** adta át.

Dr. Ulrich Attila honismereti előadása

2005. október 24-én került sor a VMK kiállítótermében „A hely, ahol élünk...” honismereti előadás keretében **Dr. Ulrich Attila történész** előadására „**A helytörténetírás, a családkutatás jelentősége napjainkban**” címmel.

Az Ózdi József Attila Gimnázium alapításának 60. évfordulója

2005 novemberében rendezett ünnepséget az ózdi József Attila Gimnázium, ahol ünnepelték az iskola alapításának 60. évfordulóját. **Tuza Ottó** igazgató tekintett vissza az első igazgató, **Dr. Peja Győző** érdemeire. A hat évtized alatt folyamatos volt a változás, az intézmény neve például tízszer módosult, s ezzel együtt a feladatellátás is. A gimnáziumi képzés mellett nagyon hamar megkezdő-

dött a dolgozók oktatása, 1968-ban az egészségügyi szakközépiskolai képzés. 1992-ben indult az első 6 osztályos évfolyam, az idén szeptembertől pedig a kollégium és művészeti oktatási intézményként is funkcionál.

Dr. Csorba Csaba honismereti előadása

2005. november 28-án került sor a VMK kiállítótermében „A hely, ahol élünk...” honismereti előadásának keretében **Dr. Csorba Csaba főiskolai docens** előadására „**Regélő váraink**” címmel.

2006.

Újra Dolgozom Program

Egy év alatt több, mint 800 embert vontak be a programba, közülük 261 főnek munkát is találtak, ami a korábbiakhoz képest jelentős javulást mutat.

A JAG hatosztályos tagozata

A József Attila Gimnázium hatosztályos tagozatára igen sokan szeretnének bejutni, mert igen népszerű. Akik ezen a tagozaton végeznek, többnyire továbbtanulnak. Sokuk olyan sikeres lesz, mint Schirm Anita.

A világháborúk hősi halottaira emlékeztek

Január 12-én immár 12. alkalommal tartanak megemlékezést Szentsimonban a település műemléktemplomában, és a templomkertben felállított hősi emlékmű előtt.

Jó tanuló, jó sportoló

Ózdi sportolókat tüntettek ki kiemelkedő sportteljesítményükért. A győzelmet a Széchenyi István Közgazdasági szakközépiskola, valamint a Vasvár Úti Általános Iskola szerezte meg. Jó tanuló jó sportoló általános iskolás Scitovszky Richárd, Scitovszky Tamás és Zimmermann Márió lett.

A Kultúra Napja

Kölcsey Ferenc 183. éve, 1823. január 22-én fejezte be a Himnuszt, s 17 évvel ezelőtt, 1989-ben ünnepelte első alkalommal e napon hazánk a magyar kultúra születésnapját. A VMK gazdag kulturális programmal köszönti minden évben ezt a nevezetes napot. Ózdon negyedik alkalommal nyitotta díszítőművészeti kiállítás a kultúra napi rendezvénysorozat.

Szerencse fel! Szerencse le!

A borsodi szénbányászat 220 éves történetéből nyílt kiállítás február 2-án a Brassói úti ÁMK galériájában.

Természetjáró gondolatok Ózd és térségéről

Február 6-án a Városi Művelődési Központ és a Lajos Árpád Honismereti kör „A hely, ahol élünk...” című előadásorozat következő vendége Peták István az

MTV Közalapítvány Kuratóriumának elnökségi tagja, a Magyar Turista Egyesület elnöke volt.

Megkezdődött a Falu rehabilitációja

Február elején megkezdődött a Falu rehabilitációja. Felújítják a József Attila utat, a Váczi Mihály utat, az Alkotmány és a Gyár utat. Parkot építenek a Petőfi és Október 23. téren. A Kaszinó felújítását is elkezdik. A munkálatokat 2007 ápriliséig teljes egészében be kell fejezni.

Elbúcsúztatták a telet

A Bárka Színpad immár hatodik alkalommal rendezte meg a télbúcsúztató vidám felvonulását. Óriás gólyalábasok, hatalmas bábok, tűzfúvók mellett több százan vettek részt a vidám rendezvényen.

Szekrénybe zárt világ

„A hely, ahol élünk...”c. honismereti előadássorozat következő vendége az ózdi születésű dr. Fűköh Levente volt, a gyöngyösi Mátra Múzeum igazgatója.

Március 15. megünneplése

Közös ünnepséget rendezett a város a Petőfi téren. A március 15-i eseményeket felelevenítő, a jövőbe mutató előadás a történelmi hűséget, a nagy elődök iránti tiszteletet megtartva, a mai fiatalokat is megérintő felfogásban méltatta az ünnepet.

Örömnünap

A zsúfolásig megtelt VMK színháztermében ismét ünnepeltek a táncosok. Ózd Város Díszpolgára, Adorján Lajos 80. születésnapja alkalmából meglepetés gála műsorral kedveskedtek a „néptánc ózdi Atyjának”.

20 éve a Nevelési Tanácsadó

Ez alkalomból szakmai konferenciát rendeztek a Nevelési Tanácsadó munkatársai. Köszöntötték ez alkalomból Tóth Jánosnét, aki elkezdte a szakmai munkát. Szép éveket töltött itt, örömmel emlékszik vissza arra az időszakra.

Ünnepel a Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola

Március 24-én jubileumi ünnepségsorozat kezdődött a SZIKSZI-ben. A visszaemlékezésekkel, beszédekkel tarkított nyitóünnepség keretében a régi és a mai diákélethez kapcsolódó tárgyakból, eszközökből kiállítás nyílt. Jászai Jánosnéról termet neveztek el. Délután osztálytalálkozókat tartottak, este bálba invitálták a Keriseket.

A művelődés hete – a tanulás ünnepe

1992-ben Angliában rendezték meg először a művelődés hetét, Hazánkban 2002-től létezik. A VMk-ban működik az Internet klub, ahol évente több ezer em-

ber ismerkedik meg a számítógép és az Internet használatával. Ma már elengedhetetlenül fontos a számítógép használata és az Internet a mindennapi életünkben. A VMK-ban Ottenberger Istvánné Saci a délutáni órákban a fiatalokat segíti az Internet Klubban, a tájékozódásban, a távoktatásban tanulókat. Az esti órákban az idősebb korosztályt vezeti be a számítógép használata és az internetezés rejtelmeibe. Nagy türelemmel foglalkozik a hozzá fordulókhöz, és sok újdonságra megtanítja, amit igen jól használhatnak a köznapi életben is.

Civilek fóruma a Civil Házban

Tompa Zoltán szervezte a Civil Fórumot, melyen a civil szervezetek találkoztak a Civil Házban. Itt megismerték egymás munkáját. Ózd város önkormányzata részéről Benedek Mihály polgármester és Kovácsé Kellet Ildikó tanácsnok a civil ügyekért felelős vett részt a megbeszélésen, akihez fordulhatnak a civil szervezetek a problémáikkal.

A megyei szakemberek ismertették a civil szervezetek számára a pályázati lehetőségeket.

Az egri vár múltja és jelene

A Városi Művelődési Központ és a Lajos Árpád Honismereti Kör rendezésében Dr. Petercsák Tivadar az egri Dobó István Múzeum igazgatója tartott vetített képes előadást „A hely, ahol élünk...” c. Helytörténeti sorozat keretében.

Kétszázötven rajz érkezett

A Városi Könyvtár rajzpályázatot hirdetett meg Csukás István és Lázár Ervin 70. valamint Mozart születésének 250. születésnapja alkalmából.

Természet a filmvászonon

Zöld filmnapokat rendezett a Béke mozi április 22. és 30 között. A nyitónapon a Természetjáró Szakosztály túravezetőivel bejárhatták a környékbeli dombokat. Majd a túrázás után jól esett megnézni egy szép természeti filmet.

„A hely, ahol élünk...” honismereti sorozat következő vendége Ráday Mihály Kossuth és Balázs Béla díjas szerkesztő-műsorvezető, operatőr, rendező, a Magyar Televízió főmunkatársa volt.

Annyira megtetszett neki városunk, hogy később visszatért forgatni a városról és környékéről.

Szalamandra Tanösvény

Folytatódott a VMK és a Lajos Árpád Honismereti Kör „A hely, ahol élünk...” honismereti sorozata május 29-én hétfőn. Az előadás témája Dédestapolcsány és környéke természeti és néprajzi emlékei voltak. A sokrétű előadást Gyuróné Vécsey Eleonóra tanár tartotta.

Jubilál az Ózdi Kristály

Az Ózdi Kristály c. Irodalmi lap 10 éves. A helyi ismert és ismeretlen költők és írók számára ad lehetőséget a szárnypróbálgatásra.

A Magyar Vöröskereszt 125. évfordulója

A jeles évfordulón köszöntötték a véradókat, az önkéntes segítőket és a véradásszervezőket. Az Ifjúsági Vöröskereszt a 85 éves évfordulóját ünnepelték a VMK-ban.

Ózdi Napok és diáknapok

Nyolcadik alkalommal rendezték meg városunkban az Ózdi Napok és Diáknapokat. Ez alkalommal is átadták „Ózd Város Közszolgálatáért” kitüntető díjakat.

A város különböző pontjain érdekes programok várták az érdeklődőket.

A Városi Könyvtárban bemutatkozott Szentsimon.

Honismereti Pályázat eredményhirdetése

Június első hetében átadták a 26. Ózdi Honismereti Pályázat díjait. Felnőtt kategóriában első helyezést ért el Bánfalvi László Holló Barnabás szobrászművész élete c. Pályázatával.

Emléktábla az ózdi gettó helyén

Emléktáblát helyeztek el a Reuma kórház falán, amely helyén annak idején az ózdi gettó volt. 62 évvel ezelőtt 1034 zsidó származású embert indítottak Ózdról a haláltáborokba, ahonnan igen kevesen tértek vissza. Ózdon egyetlen túlélő vett részt az emléktábla elhelyezési ünnepségén.

10 éves a művese állomás

Tíz éve működik városunkban a volt járványkórház helyén a művese állomás. 1966. június 19-én kezdte meg működését. Milyen könnyebbség, hogy nem kell a beteget Miskolcra szállítani a kezelésekre.

30 éve adták át a Katona József úti Óvodát

1976. május elsején adták át a 100 férőhelyes négy csoporttal működő óvodát. Jubileumi gyermekhittel emlékeztek az évfordulóra a kék óvodában.

Köszöntötték a köztisztviselőket

Immár hetedik alkalommal köszöntötték azokat a köztisztviselőket, akik kiemelkedő hatékonysággal és szakszerűséggel dolgoznak. Életmű díjat kapott Dr. Fejér Levente, az Év Köztisztviselője Fürjesné Úri Mária lett.

Olvasótábor jubileuma

Az idén huszadik alkalommal rendezték meg a Városi Könyvtár olvasótáborát kisiskolások részére, Mesevár címmel. Az érdekes programok igen sok gyermeket vonzanak a táborba.

Hímzőtábor negyedik alkalommal

A VMK Hímzőszakköre az idei nyáron negyedik alkalommal rendezte meg táborát, melyen az erdélyi Kalotaszeg hímzőskultúráját ismerték meg a tábor résztvevői.

Kultúra a kistérségben

Megalakult az Ózd Kistérség Többcélú Társulása, melynek szakmai és szolgáltató központja az ózdi Városi Művelődési Központ, Pappné Szalka Magdolna vezetésével. Segíti a települések sokszínű, gazdag és hatékony közművelődési, kulturális életét.

Bolyki találkozó Egerben

Bolyki családtalálkozóra hívták a család tagjait az egri várba, szeptember 9-re az ország határain belül és kívül élőket is, nagy elődjük Bolyki Tamás halálának 454. évfordulója alkalmából.

Az 56. bányásznapi

Somsályon bányász emlékművet avattak az üzemi balesetben elhunyt bányászok tiszteletére. Az avatáson részt vett Gyárfás Ildikó a B-A-Z Megyei Közgyűlés elnöke.

Kulturális Örökségvédelmi Napok Ózdon

Városunkban szeptember 16-17-én kinyíltak a kapuk az érdeklődők előtt, hogy jobban megismerjék kulturális értékeinket.

A Városi Múzeumban fotókiállítás nyílt, melyen bemutatták a „szocreál” stílus építészeti emlékeit. Érdekes tárgyi emlékek is szerepeltek a kiállításon.

Az ÁMK Galériájában megnyílt a III. Örökségvédelmi Fesztőtábor anyagából készült kiállítás.

A Városi Könyvtár felújított épületében gyönyörködhetnek az érdeklődők.

A VMK és a Lajos Árpád Honismereti Köre „A hely, ahol élünk...” rendezvény-sorozat következő előadója Csontos Györgyi építész volt, az Ybl Miklós Főiskola tanára. Előadásának témája a „szocreál” építészeti emlékei hazánkban és Ózdon.

Négy év után istentisztelet az evangélikus templomban

2002-ben derült ki, hogy életveszélyes állapotban van a templom. A tetőszerkezet cseréjén túl a falak vizesedését is meg kellett akadályozni. Szerencsére megoldódtak a gondok és négy év után újra bevonulhattak a felújított templomba a hívek.

30 éve halt meg Lajos Árpád néprajzkutató

Ózd környékén és a Bán völgyében gyűjtötte a barkóság emlékeit. Kérésének megfelelően Dédestapolcsány temetőjében helyezték örök nyugalomba.

Az általános iskola szeptember 29-én felvette a neves néprajzkutató nevét. Az iskolai diákjai színes műsorral emlékeztek Lajos Árpádra. Majd Dr. Viga Gyula, a miskolci Herman Ottó Múzeum igazgató helyettese ismertette életútját. Majd a temetőben megkoszorúzták a sírját. Az ünnepségen az Ózdi Lajos Árpád Honismereti Kör tagjai is részt vettek. A koszorúzási ünnepség után a Polgármesteri Hivatalban megvendégelésre került sor, ahol a vendégek között olyan falubeliek is részt vettek a beszélgetésben, akik személyesen is ismerték Lajos Árpádot.

Október 23-án ünnepelt a város

Az 1956-os forradalom 50. évfordulója alkalmából teret neveztek el Antalköz Józsefről a Hivatalház II. mögött. 1956-os emlékmű került a térre, amely Farkas Ádám Munkácsy-díjas érdemes művész alkotása.

Ózd Város Díszpolgára lett dr. Kaulics László görög katolikus főesperes, parókus, szentszéki bíró, Ózd Városért kitüntető díjat kapott Érsek László TIB helyi elnöke, Holló Istvánné népi iparművész és Závodszy István ÓKC ügyvezetője.

Az ÁMK Galériájában Szabad Ózd című kiállítás nyílt korabeli fotókból és dokumentumokból.

Palóc Arvisúrák

Október 26-án Kozsdi Tamás világgépkutató tartott előadást Paál Zoltán varázslatos történeteiről. "A hely, ahol élünk..." honismereti előadássorozat keretén belül a VMK-ban.

A nagy érdeklődésre való tekintettel Arvisúra Kör alakult, melynek első előadója Sinkovics Vitai András színész sámán volt.

Novemberben elhunyt **Tóth Gyula** maratoni futó.

Orgonaavató hangversenyre került sor az Evangélikus templomban **Teleki Miklós orgonaművész** és **Kincses Veronika** Kossuth-díjas operaénekes előadása lenyűgözte a közönséget.

Ózd Város Önkormányzatának képviselőtestülete és a Városi Művelődési Központ **27. alkalommal írta ki Honismereti Pályázatát.**

80 éves a rádióklub Ózdon

2006. novemberében ünnepelte az ózdi rádió klub 80 éves jubileumát. 1926 őszén alakult meg a vasmű Rt klubjaként az "Ózdi Rádióamatőrök Egyesülete".

A Petőfi Óvodában ünnepeltek

30. születésnapját ünnepelték a Petőfi Úti Óvodában.

Kassán jártak

A JAG tanulói meghívást kaptak Kassára a Rákóczi Szövetségtől II. Rákóczi Ferenc hamvai hazahozatalának 100 éves évfordulója alkalmából.

Könyvbemutató

December 7-én mutatták be Alabán Péter-Csépanyi Attila: Hódoscsépany társadalomtörténete a XX. század közepéig c. könyvét a VMK kiállítóteremében.

Élő betlehem az Európa téren

A VMK előtti téren élő betlehemben gyönyörködhetnek a gyermekek és a felnőttek.

Felhasznált forrás: Ózdi Közélet 2004-2006. számai

EGY SIKERES ELŐADÁSSOROZAT „A HELY, AHOL ÉLÜNK...”

A Városi Művelődési Központ és a Bükk Művelődési és Vendéglátó Ház a Közösségért Alapítvány közös célja Ózd város amatőr művészeti mozgalmának és alkotó közösségeinek támogatása. Fontosnak tartjuk, hogy a helyi önszerveződések, civil kezdeményezések közösségformáló képessége, valamint a kulturális hagyományok megőrzése és átörökítése fennmaradjon.

E cél jegyében támogatjuk a település helytörténeti ismereteit feltáró és bővítő körök megalakulását, működését, a már meglévő honismereti kör tevékenységének továbbfejlesztését. Ennek keretében segítjük a kutatómunkát, az ismeretterjesztő előadások szervezését, illetve a tanulmányok elkészítését. Különösen támogatjuk a nagy múltú – 1962-ben alakult – Lajos Árpád Honismereti Kört.

E tevékenységünk kiteljesítése volt „A hely, ahol élünk...” című ismeretterjesztő, tudományos előadássorozat életre hívása, melynek pénzügyi háttérét sikertelenül a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány és a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Szakmai Kollégiuma támogatásával megteremtteni.

Ezen előadásokat a Városi Művelődési Központ konferenciatermében tartottuk 2005 májusa és 2006 októbere között. Sok kiváló előadót hívhattunk el városunkba, akik kivétel nélkül érdekes, izgalmas témát választottak saját kutatási területükről, s az általuk elmondottak minden alkalommal komoly sikert arattak a szépszámú közönség előtt.

A művelődési központ konferenciatermét zsúfolásig megtöltő érdeklődők nem csak a honismereti kör tagjaiból tevődtek össze. Városunk és a környező települések felnőtt lakossága, Ózd 4 középiskolájának és 10 általános iskolájának pedagógusai, diákjai, valamint Putnok város és Borsodnádásd város oktatási intézményeinek oktatói, tanulói is többször eljöttek, mellettük a kistérség 26 községének általános iskolái is képviseltették magukat. A hallgatóságot névre szóló meghívókkal, a helyi újságban, a városi televízióban, valamint a Szuperinfó című hirdetési újságban megjelent hirdetésekkel toboroztuk. Kellemes meglepetés volt számunkra, hogy az első előadástól az utolsóig teltházzal zajlottak a programok.

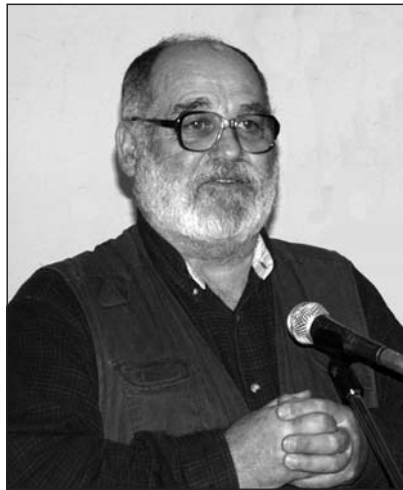
Első előadónk **dr. Veres László** Megyei Múzeumigazgató, a miskolci Herman Ottó Múzeum vezetője 2005. május 23-án, hétfőn két témában is nagyszerű előadást tartott. Az igazgató úr évek óta lektorálja az Ózdi Honismereti Pályázatra beérkezett pályaműveket, s van rálátása: milyen hiányosságokkal küzdenek az alkotók egy-egy pályamű megírása során. Ezért előadásának első részében a pályázatírás technikai, tartalmi, formai követelményeit szedte csokorba, majd saját kutatási területéről, a kézműves ipar történetéről beszélt.

Őt követte 2005. június 27-én, hétfőn **Paládi-Kovács Attila** egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. A városunkból elszármazott nemzetközi hírű tudós előadásának az volt a címe: „Magyar népcsoportok – kik a palócok és a barkócok?” Paládi-Kovács Attila, a „Barkóság és népe” című kötetéről külön rész-

letességgel is szólt, mely művet nemrégiben újból kiadták, kiegészítve a friss kutatási adatokkal és illusztrációkkal.

2005. szeptember 26-án, hétfőn tartottuk az újabb programot, melynek előadója **dr. Rózsa György**, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár főlevéltárosa volt. A „Levéltárak-kincstárak” címet viselő előadásában a szakember felidézte történelmünk fontos fordulópontjait a levéltári kutatások tükrében.

A főlevéltáros előadása után – a sorozat záró programjaként – ismét egy környékünkről elszármazott előadót hívtunk meg. **Dr. Urlich Attila** történész, a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársa a városunktól pár kilométerre fekvő Járdánháza község szülőltje. Előadásában is részletesen szólt szülőfalujának a történetéről. Urlich Attila könyvet is írt szülőfalujáról, s ugyancsak könyv született tollából a Jósza család életéről. A történész ugyanis szenvedélyes családkutató. A sokak által kíváncsian várt előadásában a családkutatás módszertanát foglalta

Peták István

az ott folyó munkáról „Szekrénybe zárt világ – a természet muzeológus szemmel” című előadásában.

A gyöngyösi Mátra Múzeum igazgatója után – március 27-én - ismét egy múzeumigazgatót láttunk vendégül, mégpedig **dr. Petercsák Tivadart**, az egri Dobó István Vármúzeum vezetőjét. Ő természetesen az egri várról beszélt. Diaképekkel illusztrált mondanójában felelevenítette a vár múltját, s bemutatta jelenkori állapotát is.

Április 24-én nálunk járt **Ráday Mihály** Kossuth-és Balázs Béla díjas operatőr, rendező, szerkesztő-műsorvezető, a Magyar Televízió főmunkatársa. „Épített örökségünk védelme a 21. században” címmel tartott előadást, majd megtekintette városunk műemlék épületeit, s elhatározta, hogy népszerű televíziós sorozatá-

még össze. A későbbiekben szeretnénk ismét vendégül látni az ifjú szakembert, aki numizmatikával is foglalkozik, s erről az izgalmas területről hallgatnánk meg előadását.

2005. november 28-án, hétfőn **dr. Csorba Csaba** főiskolai docens nagysikerű előadást tartott „Regélő váraink” címmel. Őt követte 2006. február 6-án **Peták István**, a Magyar Televízió Közalapítvány Kuratóriumának elnökségi tagja, a Magyar Turista Egyesület elnöke. A városunkból elszármazott egykori MTV elnök előadásának az volt a címe: „Természetjáró gondolatok Ózdról és Térségéről”.

Februárban 27-én, hétfőn még egy előadást tartottunk, akkor **dr. Fűkőh Levente**, a gyöngyösi Mátra Múzeum igazgatója beszélt az általa vezetett intézményről,

Ráday Mihály

alkalommal külön interjút készített az előadókkal és a helyi újság, az Ózdi Közélet is tudósításokat közölt az elhangzottakról. Így még szélesebb körhöz eljuthatott kezdeményezésünk, amit - a sikereket látva - természetesen folytatni kívánunk.

*Kocsik László
kulturális menedzser*

ban, az „Unokáink sem fogják látni” című városvédő műsorban bemutatja Ózd szép épületeit, régi lakótelepeit és műemlék templomait.

Május 29-én **Gyuróné Vécsey Eleonóra** tanár, közoktatási szakértő Dédestapolcsány természeti környezetéről és a Szalamandra tanösvényről tartott előadást. Szeptember 18-án **Csontos György** építész, a Szent István Egyetem Ybl Miklós Főiskolai Karának tanára Ózdi műemlékek és a szocreál stílus címmel tartott előadást, s idén utoljára október 26-án **Kozsdi Tamás**, a Magyar Világkép Kutató magazin főszerkesztője, Arvisurakutató a palóc arvisurák történetéről beszélt a szépszámmú hallgatóságának.

A JELENKOR HELYTÖRTÉNETE: „SOK-SOK CSEPP A TENGERBEN”

„Úgy érezzük, hogy amit teszünk, csak egy csepp a tengerben. Anélkül a csepp nélkül azonban sekélyebb volna a tenger” – idézte **Benedek Mihály** polgármester Teréz anyát a 2006 júniusi Ózdi Napokon tartott ünnepi testületi ülésen. Mint mondta, az elmúlt négy év egy-egy döntése valóban csak egy a város életében, de nélkülük ez a város nem lenn olyan, amilyenné vált.

– Nagyon gyorsan elrepült ez a négy esztendő, amely sok örömet, néhány csalódást, de mindenképp rengeteg munkát hozott – idézi fel a polgármester az elmúlt éveket. - Azt szerettük volna bebizonyítani, hogy Ózdon nemcsak lakni, de élni és érdeemes, ezért minden döntésünket a dinamikus fejlődés szellemében hoztuk. Tudatos tervezéssel, új szellemiséggel vágunk a munkába bele, mellyel leginkább esélyünk nyílt a fejlettebb országrészekhez való felzárkózásra. Nagyon sok dologban kellett másképp gondolkodnunk, másképp cselekednünk, mint az előző 12 évben. Olyan folyamatokat kellett elindítanunk, amelyeket egyetlen ciklus alatt nem lehet teljes mértékben megvalósítani, de tudtuk: csak akkor felelünk meg a városlakók elvárásainak, ha képesek vagyunk a szemmel is jól érzékelhető fejlődés feltételei megteremtésére.

– *Már az induláskor azt hangsúlyozták, hogy Ózdot vonzó várossá kívánják tenni. Mit sikerült megvalósítani a tervekből?*

Mások által is elismerten szépül, fejlődik a város, aminek mára már igazi központja is van

– Mielőtt erre válaszolnék, leszögezem: elképzeléseink egy ciklus alatt nem valósulhatnak meg, hiszen a város, a kistérség fejlesztési koncepciója hosszú távú feladatokat ölel fel. Az elmúlt évek intézkedéseinek során mindig a város hosszú távú érdekeit tartottuk szem előtt, s minden lépésünket a kiszámítható fejlesztéseknek rendeltük alá. Így változott meg jelentősen a város arculata, gyarapodott a vagyona, s számos új értéket teremtettünk, jó néhány, a lakosság számára is fontos felújításra, beruházásra került sor. Csak néhány: hozzáláltunk a Kaszinó felújításához, új városrész születik a Faluban, megújul az Olvasó, a szakrendelő, egy korszerű Civil Házat avattunk. Átalakult a városközpont, új épületekkel, OTP székházzal, a Városháza új szárnyával gazdagodtunk. Vásárlók töltik meg az új kereskedelmi központokat, a táblási körforgalom megépülésével folytatódik a befektetési övezet infrastrukturális fejlesztése, és jól haladnak az uszoda építésének előkészületei.

– *Tényleg szemet gyönyörködtető most végigmenni a városon, hangulatos terrek, virágos utcák fogadják az ide látogatókat, az itt lakókat.*

– Minket is örömmel tölt el az, hogy egyre többen mondják, milyen szép a város, mennyire más, mint amilyen volt, mint ahogyan az nagyon sok nem ózdi képzületében él. Nagyon sokak munkája hozta meg ezt az eredményt, amely a város infrastruktúrájának fejlesztésében, a beruházásokban, a városkép javításában érkekelhető. Amivel előbbre vittük közös ügyeinket, a mivel a város szebb és élhetőbb lett, abban természetesen közreműködött az önkormányzat, de a fő érdem

A terveknek megfelelően halad a Falu rehabilitációja, amelyre Ózd Város Önkormányzata 2004 november elején nyújtotta be pályázatát. A 810 millió forintos beruházás április 30-ra fejeződik be

nem pusztán a mienk, városirányítóké, hanem nagyon sokaké. Képviselőké, a hivatal, az intézmények, az önkormányzati cégek szakembereié, a vállalkozóké és az alkalmazottaké egyaránt. És az ózdiaké, akik számos ötlettel, javaslattal járultak hozzá ahhoz, hogy gyarapodjon városunk. Köszönet jár az ötletadóknak, a pályázatíróknak, akik segítségével 3,8 milliárd forint érkezett hozzánk, köszönet jár mindenkinek, aki, aki a saját területén, a saját lakókörnyezetében, vagy épp a saját háza előtt tett valami olyat, ami előrevitte közös ügyeinket. Mert amivel szebb lett Ózd, azt már senki sem veheti el tőlünk, itt élőkétől.

– Az elkövetkező négy év feladatai is adottak, hiszen szervesen illeszkednek a már megtett úthoz: tovább kell fejleszteni Ózdot, hogy az itt élők mindennapjait a gondoskodás a és a biztos jövő kíséresse.

– Kiemelt szerepet kap a családok, a városban élő emberek életkörülményeinek javítása. Ennek érdekében – pályázati pénzek igénybevételeivel – folytatni fogjuk a városrehabilitációt, az útfelújítási programot, a bérlakások építését, a város szebbé tételét, meg szeretnénk valósítani a teljes csatornázottságot, modern sport-és szabadidőközpontot hozunk létre.

Tudjuk, hogy a meglévő munkahelyek megőrzésén túl milyen nagy hangsúlyt kell fektetnünk az új munkahelyek létrehozására is, mégpedig oly módon, hogy Ózdot minél vonzóbbá tegyük a befektetők számára. Ehhez az önkormányzat elsősorban vállalkozóbarát gazdasági környezet megteremtésével, a munkahelyteremtő beruházásokhoz szükséges területi feltételek biztosításával tudott már eddig is hozzájárulni. Ennek jegyében a Sajóvárkony-Tábla térségében elhelyezkedő 27 hektáros iparterületet tettük befektetésre alkalmassá az infrastruktúra megépítésével, illetve a megközelítést elősegítő körforgalom építésével.

A Nemzeti Fejlesztési Terv II. projekteltára számos, Ózd megközelíthetőségét javító fejlesztést vett tervbe. Az ütemezett projektek között már ott van a Bánréve-Sajópüspöki elkerülő útszakasz az új Sajó híddal, a miskolci megközelítési irányt javítja Sajószentpéter, Kazincbarcika elkerülése, Sajószentpéterig az út négysávósítása.

Számunkra ugyanilyen fontos a 21. számú főút korszerűsítése is, ami a Budapestre való eljutást gyorsíthatná.

Forrás:

*Észak-Magyarország c. napilap
Benedek Mihály 2006. októberében elhangzott székfoglaló beszéde*

ALABÁN PÉTER
**TÁRSADALMI VISZONYOK ÓZDON
 A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN**

A XX. század második felében még egyrészt az ipar dinamikus fejlődése és a nagyarányú betelepülés, másrészt a településösszevonások következtében indult gyors növekedésnek a lakosság szám, másrészt az 1980-as évek legelejétől már a vasgyártás visszafejlesztése hozott újabb, ellentétes irányú változásokat. Ennek következtében 1985 után – főképp a gazdasági leépüléssel összefüggésben - már fogyás, az 1990-es években pedig egyfajta statisztikai egyensúly figyelhető meg. A háttérben megfigyelhető tendenciákat a következőkben főképp a statisztikai mutatók segítségével próbáljuk feltárni. Az 1. táblázat a lakosság szám időbeli alakulását mutatja a XX. század második felében:¹

ÉV	1949	1960	1970	1980	1990	2001 ²
FŐ	29184	38550	43688	46372	41561	38405
VÁLTOZÁS	+ 58,895%				- 7,594%	

1. táblázat: Ózd lakosság számának változásai a népszámlálási adatok alapján

A legutóbbi, 2001. évi népszámlálás adatai szerint a népességfogyás továbbra is a jellemző tendencia: 2002. január 1-jén a város lakosainak száma már nem érte el a 40 ezret (39114 fő), amely ekkor megyei átlagban 5,2%-os részarányt jelentett. A háttérben a népmozgalmi folyamatokat sem szabad figyelmen kívül hagyni. Napjainkban Ózdon és a környező településeken a születések száma és aránya alacsonyabb a halálozások számánál és arányánál, illetve a vándorlások folyamata az erősebb, a lakosság számát jobban befolyásoló esemény. A népmozgalmi adatok tükrében megállapítható, hogy 1970-es évtizedhez viszonyítva az élveszületések aránya 23%-kal csökkent, ellenben a halálozás 57%-kal nőtt, utalva a nem egyedüli jelenségként érzékelhető elöregedés folyamatára. Ezek alapján a természetes szaporodás, illetve fogyás számbeli alakulása az 1990-es években már negatív előjelű adatot mutat. A 2001. évi népszámlálás adatsorainak tanúsága szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyére, valamint népességét jellemző halandósági mértékére nézve ráadásul Ózd – Tokaj után - a második legrosszabb helyen állt a nyers mortalitási rátáját tekintve (nyers halálozási arányszám 1000 lakosra: 14,8).

A városból történt elvándorlás mértékére jellemző, hogy az 1970-es években még az 1000 főt sem érte el, majd az 1980-as években rohamosan felgyorsult (1980-1989 között már 5878 fő), az évezred utolsó évtizedében pedig bár e tendencia folytatódott, de mérséklődött is egyben (1990-2001 között: 2494 fő).³ A háttérben zajló gazdaságtörténeti folyamatok alapján tehát elmondható, hogy Ózd az 1970-es évtizedig erős vonzáscentrum volt; főként ipari központ szerepének köszönhetően. A 70-es évektől azonban vándorlási negatívum érzékelhető (1970-1979 között: -955 fő), amelyet az első időszakban a természetes szaporodás (1970-1979 között: 3639 fő) még bőven fedezett, az 1980-as évtized ellenben már veszteséget mutatott. A természetes szaporodás 1980 és 1989 között 1067 fő volt, miközben a csökkenő beköltözések mellett az elvándorlások jelentősen megnöttek (5878 fő).⁴ Ez a folyamat az 1990-es években tovább folytatódott, igaz, kisebb mértékben, de leginkább az értelmiség köréből. Itt

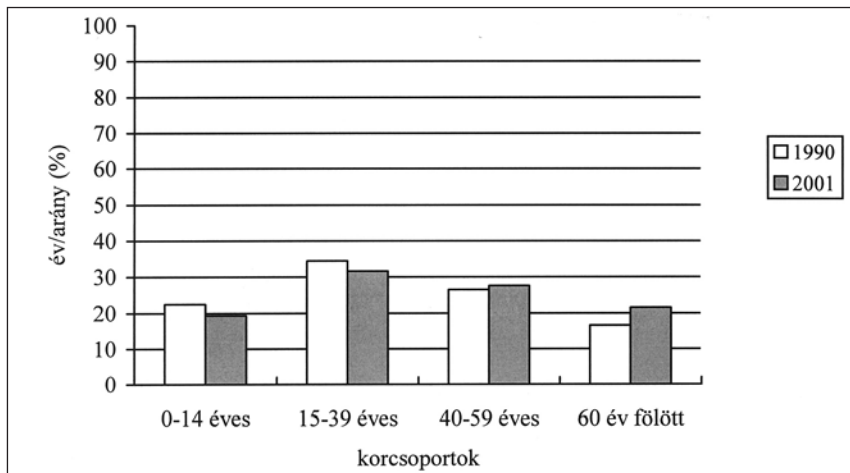
kell megjegyeznünk, hogy bár az Észak-Magyarországi régió egészét nézve 1990 és 2001 között már pozitív migrációs adatokkal találkozhatunk, a nagyobb városokat magában foglaló kistérségek mutatói mindvégig negatívak maradtak⁵; így Ózd is csökkenő lélekszámú várossá vált. Az elvándorlási mutatók abban a tekintetben pedig különösen aggasztóak, hogy 1000 lakosra vetítve kétszer annyian hagyták el Ózdot, mint Borsod-Abaúj-Zemplén megye többi városát.

Az okok között részben a helyi népesség kicserélődését, összetételének megváltozását láthatjuk: az itteni képzettebb, iskolázottabb tömegeknek a rendszerváltás után is nagyobb az ún. „kitorési” esélyük és több lehetőségük volt az elköltözésre a kedvezőbb adottságú régiókba (Dunántúl és Budapest), míg a kistelepülések kistérségei zömmel szegényebb, képzetlenebb tömegei előtt a gazdaságilag jobb mutatókkal rendelkező régiókba történő elköltözés lehetősége lezárult. A mobilitást a szakképzetlenség mellett az alacsony értékű, ezáltal szinte eladhatatlan ingatlanok magas ára is nehezíti. Másrészt – kitekintve az országos viszonylatra – külön érdemes lenne megvizsgálni az ún. „lakóhelyi vonzerők” lakossági értékelését. 2004 elején olyan – faktoranalízissel is feldolgozott - kérdőíves kutatás vette kezdetét, amely a magyarországi városok versenyképességét kívánta felmérni és rangsorolni. Koltai Zoltánnak, az eredményeket közzétevő tanulmánya szerint a teljes hazai lakosságot reprezentáló válaszadók körében a települési és infrastrukturális adottságok (szolgáltatások faktor) után a foglalkoztatási helyzet (egzisztencia faktor) jellemezhető a legmagasabb értékekkel. A versenyképességi sorrendben régióink válaszadóinak rangsorában Budapest áll az élen, amelyet Eger, Debrecen és – csak ezek után, a negyedik helyen a megyeszékhely – Miskolc követ. A migráció (és a migrációs irányok) vonatkozásában az ún. költözési hajlandóság sem mutat meglepő képet: a szintén 7 régió szerint közzétett százalékos kimutatások szerint a legkisebb értéket mutató Nyugat-Dunántúllal (32%) szemben Észak-Magyarországon magasabb a lakóhelyet váltani akarók aránya (45%); igaz, alacsonyabb mint a dél-dunántúli lakosság körében (60%).⁶

Egyéb demográfiai tényezők tekintetében kiemelendő továbbá, hogy 2001-ben, az élveszületések tekintetében bár Ózd város – Encs mögött - a második helyen állt (1000 lakosra: 13,3), azonban ahogy azt a 2002. évi kistérségi adatok is jelzik, a megyei értéket meghaladó, magasabb számok jelentős részben a roma kisebbség (a népszámlálási adatok szerint aránya 2002 elején: 6,7%) körében tapasztalható egyre magasabb születésszámból adódnak.⁷ Részben ezzel magyarázható, hogy a városban statisztikailag a gyermekszámában nem történt visszaesés, sőt némi növekedés is észlelhető a rendszerváltozást követően: a 100 bölcsődei és óvodai férőhelyre jutó beírt gyermekek száma például 1990 elején 105, illetve 109 volt, 2000-ben pedig 132, illetve 110 fő.⁸ Mindeközben a természetes szaporodás, illetve fogyás végig negatív. A társadalmi jellemzők közül nem hagyható figyelmen kívül a házasságkötések, illetve válások száma sem: kevesebb, mint egy évtized alatt (1995-2003) az előbbieik aránya mintegy 30%-kal esett vissza az ózdi kistérség területén⁹, amelynek hatása igazán a családalapítások terén mutatkozott meg.

A korábban már említett előregedési tendencia igazolása végett érdemes a lakosság korösszetételét megvizsgálni a rendszerváltozás óta eltelt időszakban. A teljes lakosság számában mutatkozó csökkenést is figyelembe véve jól észrevehető a csökkenés legfiata-

labb (0-14 évesek), illetve a növekedés a legidősebb korosztály (60 év fölöttiek) körében; utóbbinál 5%-os emelkedést láthatunk. Az 1. ábra e perióduson belül kívánja szemléltetni a 4 fő korcsoport arányában bekövetkezett változásokat.¹⁰

1. ábra: A népesség korcsoportonkénti megoszlása 1990-ben és 2001-ben

Habár a lakosság folyamatos előregedése a megyei átlagot figyelembe véve még nem szembetűnő, az életkor szerinti összetétel szerint mintegy 20 évvel előttről az átlagéletkor az országos átlagszint alatt volt, mára viszont a tendencia megfordult. Elsősorban a szélső korosztályok mutatnak változást. A 0-14 éves korcsoport létszáma hosszú évtizedek után 1995-ben csökkent 20% alá, míg a 60 év feletti aránya évről évre növekedést mutat: 1949-ben még csupán 7,8%, 1980-ban 13,1%, 1990-ben 16,6%, 2001-ben pedig már 21,6% volt.

Kistérségi szinten a fentiekhez hasonló változások zajlottak le. 1990 és 2000 között az ózdi kistérség 29 településének népessége (75276 fő) több mint 4%-kal csökkent, amely lényegében megfelel a 11 megyei kistérség összlakosságában (729965 fő) is megmutatkozó átlag 3,6%-os visszaesésnek. Igaz azonban, hogy az átlagot e kistérségen kívül csak három múlt felül negatív irányban: a sátoraljaújhelyi (36 település), a kazincbarcikai (33 település), valamint a miskolci (41 település). Fontos továbbá megjegyezni, hogy a népességcsökkenés ellenére is viszonylag nagy az ózdi régió településeinek átlagos lélekszáma (2596 fő); ezt csupán a tiszaujvárosi (21 település: átlag 2230 fő) és a miskolci (41 település: átlag 6625 fő) haladta meg, s ez egyben a többihez viszonyítva nagyobb népsűrűséget (137 fő/km²) is eredményezett.¹¹

A falvakban – összességében – az 1990-es évek közepén megállapítható, hogy a születések száma és aránya megelőzte a halálozást. Az Ózd-Nádasd-Hangony-völgyi mikrokörzet 1997-1998-as felméréséből így például kiderül, hogy ez a pozitív természetes szaporodási egyenleg az ezredfordulón négy településre volt érvényes: Arló (1,76), Borsodszentgyörgy (1,29), Hangony (1,32) és Domaháza (1,06); utóbbinál mindez egyértelműen a faluba gyors mértékben áramló roma etnikummal magyaráz-

ható, melynek hatására arányuk mára már meghaladta az 50%-ot, míg a helyi általános iskolába járók körében csaknem 100%!¹² A körzet többi három településén a halálózási mutatók a magasabbak, továbbá a teljes KSH-körzeten belül szintén ez utóbbi folyamat, tehát az elöregedés és a magasabb halálózás a jellemző.

Az adatokból és a rendszerezésből kiderül, hogy a két város (Borsodnádásd, Ózd), illetve másik két település (Járdánháza, Kissikátor) az alacsony termékenyséű, alacsony születésszámú településekhez tartozik, szemben a másik négy településsel (Domaháza, Hangony, Borsodszentgyörgy, Arló), ahol a születési arányok a magasabbak. A nyers mortalitási ráta egyszerű számítás alapján mutatja a halandóság mértékét, de ezt alapul véve vegyes demográfiai tulajdonságú települések is léteznek, melyek eltérnek a két végtől. Borsodszentgyörgyön és Domaházán ugyanis viszonylag magas az élveszületések száma, viszont magas a halálózási arányszám is. 2000 elején az ózdi régió egészét nézve az 1000 lakosra vetített élveszületések (12,5) és halálózások (15,0) száma egyaránt magasabb értéket képvisel a megyei kistérségi átlagnál (11,3, illetve 13,8), ugyanakkor mindkettő elmarad a legmagasabb értékektől.¹³

A gazdasági és demográfiai folyamatokon túl a kialakult helyzetképet nagyban befolyásolta a térségre jellemző, 1990-et követő munkaerő-piaci viszonyok – többnyire kedvezőtlen irányú – változásai. A problémák tartós kezelése a mai napig nem megoldott kérdés annak ellenére, hogy gyakorlatilag valamennyi fejlesztési stratégia az ún. emberi erőforrás-potenciál földrajzi-területi egyenlőtlenségeinek mérséklését említi egyik legfontosabb kitűzött célként, ezen keresztül pedig a leszakadó térségek, rétegek, családok célirányos segítése lenne kiemelt feladat.

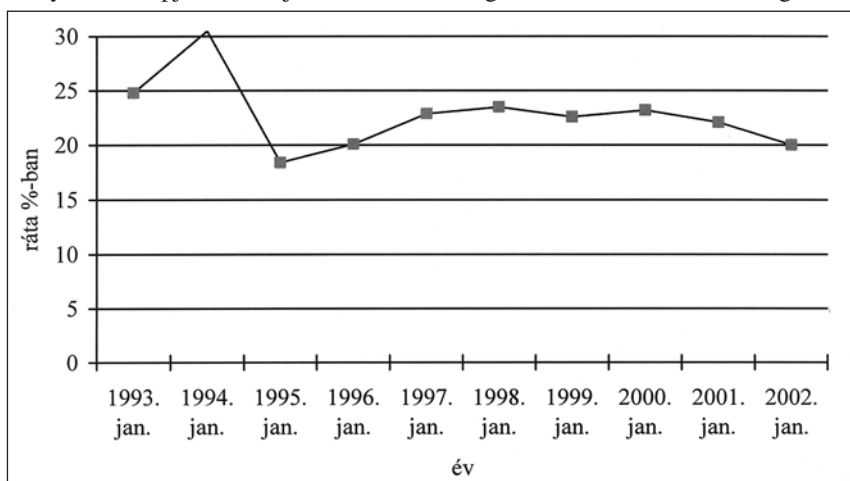
Az ózdi kistérséget érintő munkanélküliségi helyzetképre vonatkozóan 1988 és 1995 között már számos tanulmány készült különböző fejlesztési koncepciók keretein belül. Számunkra - az okokat és azok következményeit kiemelő rövid összegzésen túl – főként az összehasonlító adatok ismertetése, azok hatásvizsgálata, illetve a jelenkori viszonyok felmérése a legfontosabb. Az eddig elkészült munkákban feldolgozott adatok mellett a legújabb kimutatások elemzésére is itt kerül sor,¹⁴ amelyek leginkább az előzőekben már felvázolt demográfiai folyamatokkal összefüggésben nyújtanak adalékokat Ózd és térsége társadalmi tényezőinek bemutatásához, hozzájárulva egy még pontosabb helyzetkép megrajzolásához.

A foglalkoztatottság és gazdasági aktivitás mellett a munkanélküliség a kistérség átlagos jövedelmi viszonyairól is tájékoztat. Utóbbi terén a megyei átlaghoz viszonyítva jelentős visszaesés tapasztalható a rendszerváltozást követően és ez az arány azóta tovább romlott: az egy főre jutó személyi jövedelemadó a megyei szinttől 1996-ban 28%-kal, 2002-ben pedig már több mint 40%-kal maradt el.¹⁵ Mindez természetesen jól jelzi az életmód és életszínvonal alakulását, továbbá azt, hogy lokális szinten – a térség nehéz anyagi helyzetéből fakadóan – a jövedelememelkedés nem követi a megyei átlagot.

Az 1990-es évek közepéig az adatok nagy részét – mint ahogy arra már utaltunk – többnyire – válságkezelési koncepciók kidolgozása végett – már feldolgozták. A legfontosabb változás természetesen az ipari szektorban mutatkozott, ahol a szerkezetváltás súlyos következményekkel járt. Valójában utóbbiakat akkor láthatjuk át igazán, ha a 90-es évek közepét jellemző viszonyokat vetjük össze korábbi, az 1980-as évekből származó adatokkal. Eszerint 1980 és 1996 között – az iparban hozzávetőlegesen 24%-kal csök-

kent a foglalkoztatottak száma, de radikális csökkenés figyelhető meg az építőipar, valamint a mezőgazdaság területén is. A változások ellenére a rendszerváltás első éveiben a megszűnt munkahelyek számától jóval elmaradt a regisztrált munkanélküliek száma. Az ellentmondásra Szalai Ákos magyarázatában rámutat, hogy a migráció és az ezzel együttjáró, minőségi lakosságcsere (elvándorló, képzettséggel rendelkező biztos egzisztenciát máshol teremtő családok helyett bevándorló, alacsony életszínvonalon élő, sokszor alacsonyabb munkavállalási hajlandóságot mutató csoportok) mellett az egyre jobban terjedő „szürke és fekete gazdaság” szereplői, továbbá az igen magas nyugdíjazások vontak ki nagy létszámú tömeget (utóbbi kb. 14000 főt) a munkaerő-piacról.¹⁶ A még munkaképes korú, de egészségi állapotában leromlott lakosok számára munkanélküliség előli egyik menekülési utat a rokkantnyugdíjazás jelentett, amit jelez, hogy a térségben a leszázalékolások tömegesen, más régiókat meghaladó mértékben fordultak elő.

Statistikailag az 1993. év számított mélypontnak: 1989 decemberéhez képest a regisztrált munkanélküliek száma több mint 40-szeresére (!) nőtt, s meghaladta a 12000 főt. Ebbe a kategóriába soroljuk mindazokat, akik már nem tanulnak és még nem nyugdíjasok, munkát, állást vagy önálló foglalkozást keresnek és egy adódó álláshely betöltésére rendelkezésre állnak. Arányuk ingadozását jól mutatja, hogy bár 1993-at követően hatalmasnak mondható létszámuk mérséklődött, álláslehetőségek híján a következő években sem változott számottevően; általában 6000 és 7500 fő között mozgott.¹⁷ A 2. ábra a munkanélküliek és az aktív népesség (munkakínálat) arányszáma alapján ábrázolja a munkanélküliségi ráta alakulását Ózd és térségében:¹⁸

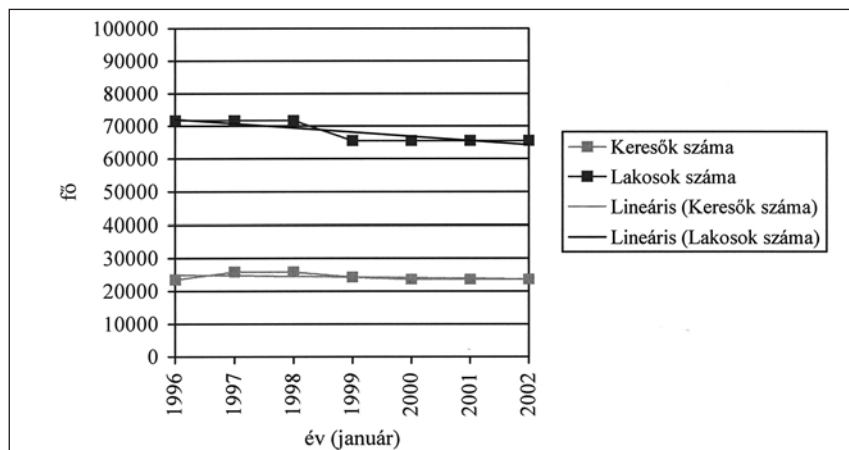

2. ábra: Munkanélküliségi ráta az ózdi kistérségben a rendszerváltás után

A közgazdasági értelemben munkakínálatnak számító aktív népesség több ok miatt is változhat: ha a teljes kistérségi népesség növekszik, illetve megvan az átjárhatóság közte és az inaktív népesség között, aránya szintén nő. Sajnálatos módon az országos tendenciáktól eltérően a helyzet több szempontból is kedvezőtlen: miközben a nyugdí-

jasok aránya – meghaladva az országos átlagot (1995: 7%) - az aktív korúakhoz képest jelentősen emelkedett, addig a munkanélküliek legnagyobb része nagyrészt a fiatalabb (35 év alatti) korosztályból kerül ki; ezek jórészt alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, szakképzetlen csoportokat jelentenek. A szakértői vélemények mindezekén túl kiemelik a tradicionális munkakultúra és értékrend megváltozásában rejlő veszélyeket is: sajátos életstratégiaként egyre inkább elterjedt a „feketetésből”, vásározásból, színesfém-gyűjtésből, illegális fakitermelésből, önellátó kistermelésből magukat fenntartani igyekvők száma, akik között igen magas a roma etnikum aránya.¹⁹ A fiatal (17 év alatti) korosztály veszélyeztetettsége különösen nagy: mivel az iskolázatlan vagy alacsony – sokszor 8 általános alatti - iskolai végzettségű, aktív korú munkanélküliek nagyobb arányban veszik őket körül, így nagyobb arányban adnak nekik viselkedési mintá(ka)t. A fiatalok szocializációja szempontjából ez azt is jelentheti, hogy körükben inkább van esély arra, hogy ők maguk is az iskolázatlanabbak szülei, rokonaik életmintáit kövessék saját életük során. A munkapiaci kategóriák és tényezők között tehát a kényszerű munkanélküliség mellett nem elhanyagolható az önkéntes munkanélküliség kérdése sem, holott utóbbi tényező (fogalom) jelentéstartalma szintén változáson ment át. A fentieket figyelembe véve talán meglepő, hogy regionális szinten a romák esetében aránylag magas munkaerő-piaci integráltságot említene a térségi helyzetfelmérések.

A háttérben felerősödő tendenciák meglehetősen negatív képet alakítottak ki a keresők – eltartottak számának vonatkozásában is, amely a kistérségek között az egyik legnagyobb. Olykor egy-egy évet összevetve is feltűnő a változás. 1996-ban például az országos átlagot majdnem kétszeresen meghaladva 4,6 eltartott jutott egy aktív keresőre, a következő évre némileg javult a helyzet: a kistérség 71626 lakosa közül 25824 fő számított gazdaságilag aktívnak, vagyis egy keresőre 2,8 eltartott jutott 23,4%-os munkanélküliségi ráta mellett.²⁰ A teljes lakossághoz viszonyítva a munkaképes aktív keresők számának változását a 3. ábra szemlélteti az ezredfordulón:²¹

3. ábra: A keresők aránya a teljes lakossághoz viszonyítva az ózdi kistérségben (1996-2002)

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a kistérségben, illetve az Ózd-Putnok-Észak-Hevesi Vállalkozási Övezetben a munkanélküliség mind az országos, mind a regionális átlagszintet meghaladta, de ugyanez elmondható az inaktív keresőkről is. A munkaképes korúak közül ebbe a kategóriába soroljuk azokat, akik a munkapiacra valamilyen szociális, egészségügyi vagy más okból nem vesznek részt (pl.: nappali tagozatos hallgatók, gyesen lévők). Vizsgált területünkön az igen magas, az országos átlagot csaknem 10%-kal meghaladó 40%-os arány főként a nyugdíjellátásban és gyermekgondozási ellátásban részesülők nagy számából adódik. A környező kistérségekhez viszonyítva az előzőekben már említett munkanélküliség mértékéről tanúskodnak a következő arányszámok is: az összes lakosságon belül az Ózdi kistérségben 7,6%, Pétervásárai kistérségben: 5,1%, a Bélapátfalvi kistérségben 5,4% volt; ezekhez adalékul: az országos átlag: 4,1%, a B.-A.-Z. megyei: 6,9%, míg a Heves megyei: 4,5% volt ugyanekkor.²²

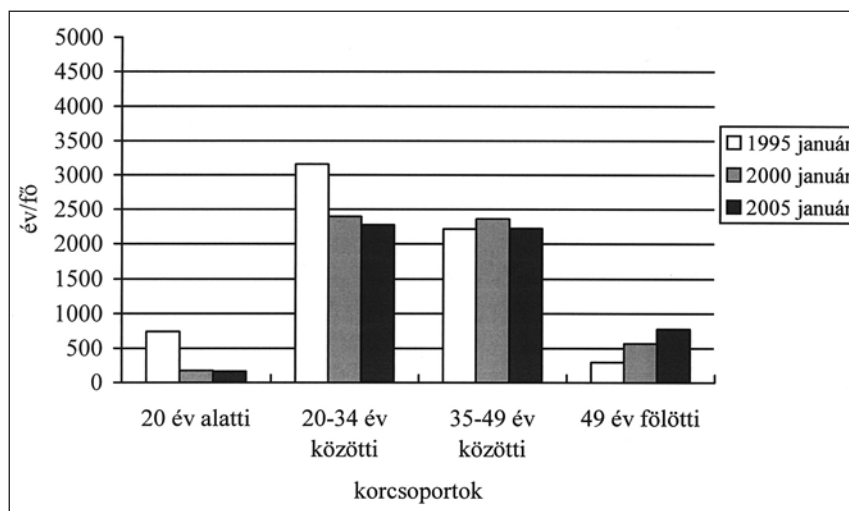
Abszolút és relatív számokban kifejezve a 2. táblázat a népszámlálási adatok tükrében mutatja a munkanélküliek számát és arányát Ózdon.²³

MEGNEVEZÉS		FŐ	ARÁNY (%)
Foglalkoztatottak összesen		10185	26,0
ebből	férfi	5050	12,9
	nő	5135	13,1
Munkanélküliek összesen		2690	6,9
ebből	férfi	1853	4,7
	nő	837	2,1
Inaktív keresők összesen		14623	37,4
ebből	férfi	5687	14,5
	nő	8936	22,8
Eltartottak összesen		10907	27,9
ebből	férfi	5286	13,5
	nő	5621	14,4
Egyéb		709	1,8
ÖSSZESEN			
(A város lakossága 2002. január 1-jén)		39114	100

2. táblázat: A munkanélküliek megoszlása Ózdon a 2001. évi népszámlálás idején

A meglehetősen rossz foglalkoztatottságra utal, hogy a fenti adatokban a következő években sem történt javulás: 2003-ban a 38,7%-os országos értékhez képest a városban 26%-os volt a foglalkoztatottság mértéke, miközben a regisztrált munkanélküliek száma egyre alacsonyabb lett a rendszeren kívüli nem regisztráltak és munkaképes inaktívakhoz képest. A korábbi kohászati, bányászati tevékenység megszűnésével különösen a 40 év fölötti korosztály újbóli elhelyezkedése nehéz, körükben jóval a megyei szint alatt maradt a foglalkoztatottsági arány, eközben a szolgáltatási szektorban mindez nem érte/éri el a szükséges szintet. A helyzetfeltáró tanulmányok a 90-es évek végén három fő csoportba sorolták a munkaerő-piaci helyzet szempont-

jából halmozottan hátrányos helyzetűeket: a már említett cigány etnikum mellett a fiatal pályakezdőket (köztük egyre több friss diplomás) és a szociális ellátásból kikerült, így ismét a munkaerő-piacra visszatérő rokkantnyugdíjasokat sorolhatjuk ide leginkább.²⁴ Korosztályonkénti megoszlásban a 4. ábra mutatja a regisztrált munkanélküliek számát az ózdi kistérségben:²⁵

4. ábra: A regisztrált munkanélküliek száma korcsoportonkénti lebontásban az ózdi kistérségben

A kistérségen belül Ózdon, valamint a Nádasd-, Hangony-völgy nyolc településén a munkanélküliség helyzete többnyire megfelel az egész KSH-körzetre jellemző állapotoknak. Az ezen belül alkalmazott minősítési „skála” alapján Domaházához és Hangonyhoz képest csak Sajómercsén és Kelemérben volt 1996-ban nagyobb munkanélküliség (33,54% és 29,89%); ezek alkották a munkanélküliség tekintetében a felső harmadot, Arló a középső harmadba tartozott, az alsó harmadba pedig Járdánháza, Kissikátor, Ózd, Borsodnádásd, Borsodszentgyörgy.²⁶

A regisztrált munkanélküliek összetételén belül az iskolai végzettség az egyik legfontosabb mutató, amely tekintetében többnyire azonos, ugyanakkor visszacsúszó képet kapunk: egy évtized alatt (1995-2005) a korábban legalább szakmunkás bizonyítványt szerzők túlsúlyát átvették a csupán általános iskolát végzettek. A jelzett időszak alatt, az év eleji adatok tanúsága szerint előbbiek aránya csaknem ugyanannyival nőtt, mint amennyivel az utóbbiaké csökkent (3-3%). Eközben bár a regisztrált munkanélküliek összlétszáma több mint 12%-kal esett vissza, 2005 januárjában még mindig igen magas értéket mutatott (5436 fő)²⁷, ha pedig figyelembe vesszük az azóta megszűnt munkahelyeket (pl.: Finomhengermű Munkás Kft.), a helyzet lényegében nem változott pozitív irányban. Érdekes módon a középiskolát végzettek körében – az arányukat tekintve – csökkent a munkanélküli-

ek száma, amíg a főiskolás vagy egyetemi diplomásoké az évi lebontásokat nézve szinte nem változott. Igaz ugyan, hogy ez utóbbi csoportba tartozók vannak továbbra is a legkevesebben, az országosan jellemző, a piaci igényekhez sokszor nem igazodó túlképzés miatt mégis egyre problémásabb az elhelyezkedésük egyre több munkakörben (pl.: pedagógus, jogász).

Ha az ózdi adatokat összehasonlítjuk a többi településével, kiderül, hogy a 90-es évek közepén a többi 7 helységben 45,08%-os volt a 8 osztályt, vagy a 8 osztályt sem végzettek aránya, Ózdon pedig 41,07%, amely gyakorlatilag kis különbséget mutat. A szakmunkásképzőt és a szakközépiskolát végzettek aránya kb. 2-2%-kal magasabb volt Ózdon, de a felsőfokú végzettségűek aránya is csak tizedekkel tért el. Tehát Ózdon sem magasabb, Ózdon sem kvalifikáltabb a munkanélküliek tömege, mint a környező falvakban. Az okok között ismételtelen azt az ellentmondást fedezhetjük fel, miszerint bár a 14 év alattiak körében a város demográfiai mutatói pozitív irányban térnek el az országos átlagtól (arányuk 1998-ban 20,2% volt)²⁸, ez főként a cigány etnikum számbeli gyarapodásával magyarázható. Utóbbi tény igazolja, hogy alig több mint 20 év alatt (1970-1992) az általános iskolások körében több mint 10%-kal nőtt a romák száma (lásd 3. táblázat²⁹), s ez a tendencia jelenleg is gyors mértékben folytatódik. Eközben a jobb képességű, jobban motivált gyermekek továbbtanulnak és gyakran – immár kvalifikált munkaerőként – nem térnek vissza.

Roma tanulók / év	1970		1980		1985		1989		1992 ³⁰	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
	897	17,90	1315	21,29	1190	19,54	1264	23,27	1406	28,13
Változás mértéke	+ 509 fő (+57,15%)									

3. táblázat: Az általános iskolai cigány tanulók száma és aránya Ózdon (1970-1992)

A KSH adatsorok, valamint az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a British Know How Fund for Hungary 1999. január-március között készített felmérése alapján így elmondható, hogy a „15-18 esztendősek, a szakmunkás és középiskolások között a gyermektöbbség a visszajára fordult” (arányuk 1998-ban 5,8%-os volt).³¹ A számok ismételtelen felhívják a figyelmet a fiatalabb korosztályok veszélyeztetett helyzetére a munkaerő-piacon.

A 2001. évi népszámlálás nemenként és korcsoportonként közölt összehasonlító adatai szerint az ózdi kistérséget a megyében hat másik régió is megelőzi például a 18. éves vagy azon felüliek által megszerzett érettségi tekintetében (26,2%), de a helyzet még rosszabb, ha a felsőfokú oklevéllel rendelkezők arányát (6,1%) megnézzük a 25. életévüket betöltöttök körében. Városi szinten hasonló tapasztalható a fenti kategóriákban, a rangsorban pedig még Encs és Felsőzsolca is Ózd előtt állt.

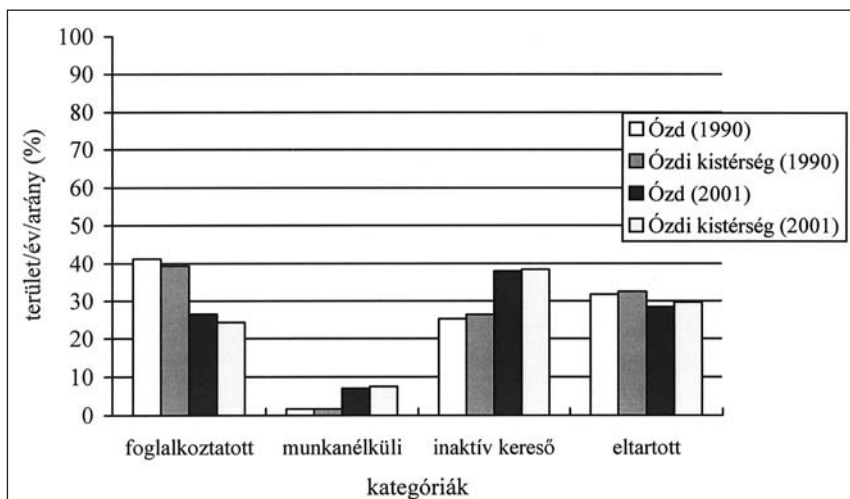
Külön kiemelendő itt a pályakezdő munkanélküliek helyzete. Az 1996. július 1-jei kormányrendelet szerint ide tartoznak a 25. életévüket (felsőfokú vég-

zettség esetén a 30. évet) még be nem töltöttek, akik szerepelnek a munkanélküli nyilvántartásban, rendelkeznek a munkaviszony létesítéséhez szükséges feltételekkel, tanulmányait követően nem részesült munkanélküli-járadékban, s akik számára a munkaügyi központ nem tud megfelelő munkahelyet felajánlani. A korábban már említett okok (alacsony iskolázottság, szakképzetlenség stb.) miatt e réteg pozíciója talán a legbizonytalanabb. Számuk a vizsgált periódusban (1995-2005) 380 és 480 fő körül mozgott, lassú csökkenést követően 2001 után ismét emelkedni kezdett.³²

A foglalkoztatottak körét elemezve sokszor általánosságok állapíthatók meg. Ilyen például, hogy a korcsoportokon belül a 30-39 év közöttiek, a nemek között pedig a férfiak vannak a legtöbben; szinte alig találni az Észak-Magyarországi régió belül olyan kistérséget, ahol nagyobb arányban foglalkoztatnának nőket, mint férfiakat. Ez az arány csak a 40-59 év közötti korosztály esetében fordul elő a régió kilenc - főképp a hátrányosabb helyzetű és a nagyobb (nehéz)ipari múlttal rendelkező - kistérségében (Abaúj-Hegyközi, Bodroghközi, Ózdi, Kazincbarcikai, Sátoraljaújhelyi, Bélapátfalvai, valamint a három megyeszékhelyhez tartozók).³³ Városi és kistérségi szinten a két népszámlálás évét összehasonlítva mindez kimutatható: 1990-ben Ózdon még a nők 25,01%-a, 2001-ben már 35,28%-a dolgozott, tehát a növekedés 10%-os, ami kistérségi szinten is megfigyelhető volt. Arányuk - városi szinten - a foglalkoztatottak teljes körében szintén emelkedett több mint 5%-kal (44,53%, illetve 50,42%), igaz, kistérségi szinten némileg csökkent.³⁴ Az ingázók, más településre eljárók száma magas: 5558 fő, amely 30,1%-nak felelt meg 2001-ben (csak Ózdon: 1093 fő, 10,7%). A tevékenységszerkezetet nézve a gazdasági változások folytán a mezőgazdaságban dolgozók aránya - kistérségi és városi szinten - a legkisebb (1,9%, illetve 0,8%), az ipar-építőipar visszaszorult a második helyre (44,1%, illetve 44,1%), míg a vezető helyet átvette a szolgáltató szektor (54%, illetve 55,1%).³⁵ Az ingázók körében – érthető módon – a második csoportba tartozók, vagyis az ipari (szak)munkások száma a legmagasabb.

Igazán szembetűnő változás sajnálatos módon a foglalkoztatottak egészét nézve látható a két időpont között: a rendszerváltozás idején Ózdon és környékén munkanélküliek aránya még a 2%-ot sem érte el, szemben a 2001-es 7% körüli értékkel. Ezt támasztja alá, hogy a foglalkoztatottak arányában egy évtized alatt kistérségi szinten 15%-os volt a visszaesés, melynek megfelelnek a város esetében kimutatott adatok (41,31%, illetve 26,52%) is. Nyilvánvaló ezek után a többi kategóriákban jelentkező növekedés: a középcsoportot képviselő ún. inaktívak (se nem foglalkoztatott, se nem munkanélküli; pl.: idénymunkások, passzív vagy önkéntes munkanélküliek) esetében ez Ózdon például közel 13%-os, térségében 12%-os emelkedést jelent.³⁶

A munkaerő-piaci helyzet statisztikai összegzésének lezárásaként olyan ábrával kívánjuk szemléltetni a két népszámlálás között eltelt évtized változásait, amely a gazdasági aktivitásra utalva százalékos megoszlásban mutatja annak kategóriáit Ózdon és környékén.³⁷

5. ábra: Ózd város és az ózdi kistérség gazdasági aktivitása 1990-ben és 2001-ben

IRODALOM

- Bajka Gábor – Kormos Imre - Kutas János
 1997 Ózd és környéke foglalkoztatási gondjainak enyhítési lehetőségei. In: Munkácsy Ferencné (szerk.): Foglalkoztatás, szociális gondok. Munkatudományi tanulmányok. Struktúra – Munkaügy Kiadó. h. n. 87-201.
- Esély a jövőért
 2004 Esély a jövőért. Ózdi kistérség felzárkóztatási program 2004. 1. Helyzetelemzés; 2. Mellékletek; 3. Függelékek; Stratégia; 5. Intézkedések; Zászlóshajós projektek. Kézirat. Ózd Térségi Önkormányzatok Egyesülete, Ózd
- F. Dobosy László
 2001 Ózd a XXI. század küszöbén. Ceba Kiadó. Budapest
 2003 Ózd és térsége. Kistérségek az Európai Unióban. Borsod–Abaúj–Zemplén megye 4/2. Ceba Kiadó. Budapest
- Fejlesztési program
 2004 Az Ózd-Putnok-Észak-Hevesi Vállalkozási Övezet fejlesztési programja. Kézirat. MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda, h. n.
- Fejlesztési stratégia
 1998-1999 Ózd, Nádasd- és Hangony - völgyi mikrokörzet komplex fejlesztési stratégiája. Kézirat. MTA Regionális Kutatások Központjának Észak–Magyarországi Osztálya

- Kertesi Gábor – Kézdi Gábor
1998 A cigány népesség Magyarországon. Dokumentáció és adattár. Socio-typo. Budapest
- Koltai Zoltán
2005 A magyarországi városok versenyképességének lakossági megítélése. In: Comitatus 11-12. 74-81.
- KSH Adatösszeállítás
2004 Az Észak-Magyarországi régió kistérségeinek, illetve Magyarország régióinak legfontosabb társadalmi – gazdasági jellemzői számokban. Kézirat. Miskolc (a KSH Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatóságának kiadványa)
- Népszámlálás
2002 Népszámlálás 2001. 6. Területi adatok. 6.5. Borsod-Abaúj-Zemplén megye. II. kötet. Budapest
- Statisztikai Évkönyv
1992 Borsod-Abaúj-Zemplén megye Statisztikai Évkönyve 1991. Miskolc
1996 Borsod-Abaúj-Zemplén megye Statisztikai Évkönyve 1995. Miskolc
2001 Borsod-Abaúj-Zemplén megye Statisztikai Évkönyve 2000. Miskolc
- Szalai Ákos
1997 Ózd, válságrégió aktív helyi válságkezeléssel. Kézirat. Muníció Bt. h. n. [Budapest]
- Széman Zsuzsa
1999 Two towns [Ózd and Gyöngyös]: social alternatives in a time of change. Két város szociális [Ózd és Gyöngyös] alternatívái az ezredfordulón. Budapest (KHF-MTA)
- Szociális helyzetelemzés
2004 Az Észak-magyarországi régió szociális helyzetelemzése. Munkanyag 2004 február-október. Kézirat. ESZCSM-NCSS21
- Városfejlesztési stratégia
2003 Ózd városfejlesztési stratégia. Kézirat. Ózd

JEGYZETEK

- 1 Forrás: Népszámlálás, 2002. 94-95. Itt jegyezzük meg, hogy F. Dobosy László fentiekben idézett kötetében – forrás megnevezése nélkül - a közölt adatok némileg ellentmondanak ezeknek a számoknak. Eszerint az ezredfordulón a város lakosság száma még meghaladta a 40 ezer főt (2000-ben 42151 főt említ). A szerző két évvel később megjelent kistérségi kézikönyve ellenben már a Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Statisztikai Évkönyveit vette alapul, a hiteles számokat közölve. Vö. F. Dobosy L., 2001. 17.; ill. Uő., 2003. 19. Lásd továbbá: 2001. évi népszámlálás 23. 3. Településcsoportok fontosabb mutatói (<http://ksh.hu>).
- 2 Lakosság szám 2001. február 1-jén a 2003. évi közigazgatási állapot szerint.
- 3 Népsűrűség: 419,5 fő/km². Forrás. Népszámlálás, 2002. 95, 110-111.
- 4 Forrás: Népszámlálás, 2002. 110-111.
- 5 Ózd esetében a jelzett időszakban a természetes szaporodás, illetve fogyás -662, az elvándorlásból adódó népességvesztés -2494 (együttesen -3156) fő volt. Vö. Népszámlálás, 2002. 110-111.; ill. Városfejlesztési stratégia, 2003. 8.; utóbbi forrás jelzett oldalán – hibásan - az összesített különbözet okai között a negatív migráció nem szerepel.
- 6 Koltai Z., 2005. 75-76; ill. 78-80. Az idézett százalékos adatokat a szerző saját szerkesztésű diagramjai alapján közöltük.
- 7 2001. évi népszámlálás adatok, ill. A Magyar Köztársaság Helységnevtára, 2002. Forrás: <http://helynevtar.ksh.hu>
- 8 Statisztikai Évkönyv, 1992. 241.; ill. 2001. 353.
- 9 KSH Adatösszeállítás, 2004. 7-8.
- 10 Saját szerkesztés a népszámlálási adatok felhasználásával. Vö. Statisztikai Évkönyv, 1992. 228-229.; ill. Népszámlálás, 2002. 142-143.
- 11 Statisztikai Évkönyv, 2001. 340.
- 12 Interjú Elek Istvánnal, Domaháza község polgármesterével. Készítette: Alabán Péter. Domaháza, 2006. július 5.
- 13 Statisztikai Évkönyv, 2001. 341.
- 14 Külön köszönet Bokor Sándornak, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Munkaügyi Központ Ózdi Kirendeltsége korábbi vezetőjének a felhasznált adat-sorok összeállításában nyújtott segítségéért.
- 15 A relatív adatokat az alábbi abszolút adatokból nyertük: Az ózdi kistérségben 1996-ban 1 fő átlagosan 21000 Ft személyi jövedelemadót fizetett, míg a megyei átlagérték 29000 Ft volt. 2002-ben 44000, illetve 74000 Ft volt a szája mértéke. Vö. Esély a jövőért 1., 2004. 41.
- 16 Szalai Á., 1997. 5.
- 17 Bajka G.-Kormos I.-Kutas J., 1997. 99.
- 18 Saját szerkesztés alapján. Forrás: B.-A.-Z. Megyei Munkaügyi Központ Ózdi Kirendeltségének (további hivatkozásokban: B-A-Z MMK, Ózd) adatai a regisztrált munkanélküliek összetételének alakulásáról (1993-2002).
- 19 Szalai Á., i. m. 6.

- 20 Forrás: Az ózdi kistérség munkanélküliségi adatai 1997 júliusában. B-A-Z MMK, Ózd
- 21 Saját szerkesztés alapján. Forrás: B-A-Z MMK, Ózd
- 22 Fejlesztési program, 2004. 29.
- 23 Saját szerkesztés alapján. Forrás: Városfejlesztési stratégia, 2003. 13. A közölt adatokat a végleges népszámlálási adatokkal összevetve közöljük.
- 24 Szalai Á., i. m. 6.
- 25 Saját szerkesztés alapján. Forrás: Az ózdi kistérség munkanélküliségi adatai 1995, 2000, 2005. B-A-Z MMK, Ózd
- 26 Fejlesztési stratégia, 1998-1999. 27.
- 27 Forrás: B-A-Z MMK, Ózd
- 28 Ez az arány a 0-14 éves korcsoport körében 2,8%-kal haladta meg az országos átlagot (17,4%) ebben az évben. Forrás: Statistical Pocket-book of Hungary'97; Budapest (KSH), 1998. 11. Idézi: Széman Zs., 1999. 8, 58.
- 29 Forrás: Kertesi G.-Kézdi G., 1998. 315.
- 30 Iskolastatistikán alapuló közvetett becslés. Hasonló eljárással a szerzők országos szinten 455 ezer főre tették a roma népesség számát ebben az évben.
- 31 Ez az arány az előző korosztályhoz (0-14 évesek) képest már elmarad az országos átlagtól (7,1%) 1,3%-kal ebben az évben. Forrás: Statistical Pocket-book of Hungary'97; Budapest (KSH), 1998. 11. Idézi: Széman Zs., i. m. uo.
- 32 Az emelkedés 2002 és 2003 között volt a legnagyobb arányú: 353-ról egy év alatt 470 főre nőtt a pályakezdők száma, miközben az üres állásoké szinte változatlan maradt. Forrás: B-A-Z MMK, Ózd
- 33 Szociális helyzetelemzés, 2004. 23. Az ózdi kistérségben a népszámlálás idején az 50 év fölötti foglalkoztatottak aránya meghaladta a 15%-ot, Ózdon pedig még ennél is magasabb értéket (17%) mutatott. Vö. Népszámlálás, 2002. 366-367.
- 34 Népszámlálás, 2002. 319, 335.
- 35 Vö. Népszámlálás, 2002. 367.
- 36 Népszámlálás, 2002. 318, 334.
- 37 Saját szerkesztés. Forrás: A népesség gazdasági aktivitás és nemek szerint (1990, 2001). Népszámlálás, 2002. 318-319, 334-335.

TALIÁNNÉ VANKA MÓNICA – TALIÁN ZOLTÁN
A HÓDOSCSÉPÁNYI KATOLIKUS ELEMI NÉPISKOLA
TÖRTÉNETE 1948-IG

Az iskolai oktatás kezdetei Hódoscsépányon

Hódoscsépány egyház igazgatásilag 1925-ig Arlóhoz tartozott, annak leányegyháza volt. A településen önálló iskolázásra nem találunk adatokat egészen a 18-19. századig. Az egri érseki levéltár iratanyagából tudjuk, hogy Mária Terézia felvilágosult oktatási reformja az 1777-es Ratio Educationis szellemében az egyházmegye főpásztorai utasították a helyi plébánosokat a filiákban létesítendő 6-12 éves korú gyermekek oktatásáról.

Elsőként 1804-1817-ben Fuche Ferenc egri érsek szorgalmazta „Statuta Generali című rendelkezésében az iskola felállítását és a tanítók alkalmazását.”¹ A rendelkezés értelmében Hódoscsépány legkorábbi elemi iskoláját a falu szülötte Greskovits Ignác egri kanonok építette 1828-ban, amely egy kántori lakással egybekapcsolt tanoda volt az 1824-ben felszentelt templom közelében, a mai plébánia helyén. Az 1828-as Canonica Visitatio vagyis főpásztori látogatás a következőt jegyezte föl a tanoda épületéről: „Iskolája zsindegyházzal fedett kőépület tantermében 100 gyermeknek is van hely bőven. A régi öregek még a század végén is emlékeztek arra, mit írtak fel ennek az épületnek a homlokzatára a nagylelkű adományozó. A 84 iskoláskorú gyermek közül 20 fiú és 28 leány járt rendszeresen iskolába. Az iskola látogató gyermekek arányszáma itt a legnagyobb. A kántortanítói állást jelenleg Csernitzky József tölti be, aki Csermelyen született 1785-ben, tehát most 44 éves. Nő, 4 gyermek atyja. Ezelőtt Tarnaszentmiklóson kántorkodott. Ide 1828-ban jött. Tud orgonálni, a gyermekekkel szívesen foglalkozik. Csekély fizetésért még a jegyzői tisztelet is ellátja.”² Egy 1846-ban kelt hivatalos jelentés ezt írja az iskoláról: „A tanodai épület a helység közepén az egyházhoz, mint egy 80 lépésnyire egy kis teremből áll, a kántori lakkkal egy fedél alatt. A kántornak két szobája, egy kamrája, konyhája, istállója, két darab marhája, minden jó karban van.”³

Tanító alkalmazására ezután kerülhetett sor, hiszen a Kassai Tankerületi Közoktatási Főigazgatóság arról intézkedett, hogy minden iskolát össze kell írni, az elemi tanodákat is. A helytartó tanács 1853-ban kiadott rendeletére a Tankerületi Főigazgatóság levélben sürgette a plébánosokat, hogy a gyermekek iskolába járását szorgalmazzák. Bartakovics Béla egri érsek fontosnak tartotta a tanodák bővítését, hogy minden gyermek számára legalább 4 m²-es lábnyi terület legyen. Az iskolaköteles gyermekek számára állandó növekedése folytán a régi terem lassan szűknek bizonyult ezért egy másikat építettek helyette, de kissé távolabb, a régi termet pedig átalakítva a kántori lakáshoz csatolták.

1854-ben a közoktatási miniszter a vasárnapi illetve ismétlő iskolák indítására adott ki rendeletet. Célja a tanodai oktatás folytatása, megszilárdítása volt. Ennek az oktatásnak legalább kétórásnak kellett lennie. Kívánatos volt az is, hogy a falu előjárói legalább egy tanításon jelen legyenek, új tanító pedig csak oklevéllel ren-

delkező személy lehetett. A Helytartó Tanács 1855-ben több rendeletet adott ki az oktatás szervezettségének fejlesztésére. Ezen túl iskolai gondnokot is kellett alkalmazni. A törvény rendelkezett arról is, hogy Bécsben nyomtatott tankönyvekből lehet tanítani. Ebben nyilván szerepet játszott a forradalom és szabadságharc utáni Habsburg neoabszolútizmus germanizációs törekvése.

A csépanyi elemi tanodában az arlói plébánia levéltárának adatai alapján már az 1830-as évektől alapvető ismereteket (számolás, írás, olvasás) sajátíthattak el a gyerekek. A tanoda felszerelése igen hiányos volt. Ezt bizonyítja a plébánia által a tanodáról készített jegyzék, amelyet az apátfalvi kerület felügyelőségéhez juttattak el. 1856-ban: „Csépany falu, fiókegyház. Létezik helyben alsó elemi tanoda, egy osztályú. Tanít: Németh András. Népeségszám: 540 katolikus, 31 izraelita. Tanodába alkalmas 6-12 éves katolikus gyermekek száma: 15 fiú, 9 leány. Kályha, ajtó, ablak jók, padok nincsenek, van 5 hosszú szék, 1 tábla és 2 asztal.”⁴ A gyermekek egy kis teremben tanultak szegényes körülmények között, taneszközök igen hiányosak voltak. Német András tanítót Zimányi László követte 1865-től. A népiskolai törvényt megelőzően az egyházmegyei sematizmusban már 40 tanuló említése történik Hódoscsépanyon.

Az elemi katolikus népiskola kialakulása Hódoscsépanyon

Az elemi tanodában tanító Zimányi László jövedelme igen szegényes volt. Biztos anyagi forrást a kántorságért fizetett stólaból kirendelt krajcárok jelentettek illetve a jegyzői díj, amely 3,5 pozsonyi mérőrozs, ugyanannyi zab ára készpénzben, összesen 80 forint és 38 krajcár. Az arlói plébánia feljegyzéséből az is kiderül, hogy a kiegyezést megelőző években a 61 tanodára alkalmas gyermeknek a fele sem látogatta a foglalkozásokat. Zimányi László kántortanító helyzete az 1890-es években sem változott gyökeresen, így segélykérelemben részesült dr. Samassa József egri érsektől. „A hívek rossz termése és nagy szegénysége miatt legnagyobb részben fizetetlen marad.”⁵ - írja panaszlevelében a kántortanító. A kiegyezéssel megindult gazdasági fejlődés javította a kántortanító anyagi helyzetét is országszerte s kedvezően hatott a demográfia alakulására. Két lehetőség merült föl, a tanoda fejlesztése, vagyis egy másik terem megépítése míg a régit átalakítva a kántori lakáshoz csatolták volna. A másik megoldás kedvezőbbnek tűnt, amint azt Benőfy Sámuel arlói plébános levelében bizonygatta az egri érseknek. „Az iskolaház kellőleg átalakított most már jónak mondható, de jobbnak mondható az, ami önként ajánlkozik. Ugyanis a templom és a kántorlak között vagyon egy beltelek, a Csépanyi Ágostoné, amely eddig rakodóhely és kert volt, most a tulajdonos építkezni akart ide, de felhívásunkra késznek nyilatkozott, e helyen a körülírt módon iskolaházat építeni, cserébe az újabban átalakított iskolaházért. A legszebb harmóniában egy sorban lesz: a templom, iskola és kántortanítói lak.”⁶ Az 1903-ban elkészült első két tantermes iskola építéséhez Barcsák Mihály arlói lelkész és az iskolaszék már 1899 októberében részletes költségvetést állítottatott össze Botta Pál ózdi építkezési vállalkozóval.

A költségvetést ellenőrizte és jóváhagyta az egri egyházmegye mérnöke Patak Antal 1899. október 14-én. A megállapított összeg (699 forint 93 krajcár) azonban kevésnek bizonyult, ezért 1902. december 16-án az iskolaszék az érsekséggel

közösen pótköltségvetést fogadott el összesen 1146 korona összegben. A módosítást a belső felszerelések biztosítása indokolta: az iskolai padok, összesen 38 hosszú és 2 félhosszú, a tanári pódium, az iskolaasztal, a rendes nádszék, iskolai tábla háromlábú állványon. Az új iskola megépítésére kedvező hatással volt a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. anyagi támogatásának ígérete: „Tekintettel arra, miszerint az iskolakötelesek egy része társulatunk munkásainak gyermekeiből kerül ki az újonnan emelendő csépanyi római katolikus népiskola építési költségeihez részben társulatunk is képes hozzájárulni. ...a lemezanyagot és a befedési munkát beleértve, valamint a két tanterem belső felszerelését magára vállalja.”⁷ Az iskola két év alatt készült el, 1905. február 14-én a Vallás és Köznevelési Magyar Királyi Minisztérium jóváhagyta az új két tantermes iskola működését, amely így a főúttal párhuzamosan a templom és a kántortanítói lak a későbbiekben plébánia közötti területen épült fel.

1903-1905 között épült új két tantermes iskola felvette a római katolikus népiskola nevet. Lábazatának egyik kövében ma is jól olvasható az építés évszáma. Az iskola épületének közepén irodahelyiség, tanítói szoba működött, jobbra és balra a két tanterem volt megtalálható nagy vaskályhával, hogy télen a tantermek fűtését ezzel biztosítsák. A termék bútorzata a kornak megfelelő volt: a tanári katedrán asztal volt található, mellette három lábán álló fekete tábla, piros színű kockás és vonalas beosztásokkal. Két oszlopban lányok és fiúk részére négy személyes fapadok sorakoztak fiókkal ellátva, illetve palavessző és tintásüveg elhelyezésére alkalmas mélyedésekkel kiképezve.

Az első években a legfontosabb teendő az iskola működéséhez felvett kétezer korona hitel visszafizetésének biztosítása volt. Ebben együttműködés jött létre a csépanyi római katolikus iskola és a politikai község vezetése között. „Előterjesztett Csépany község képviselőtestületének 7/kgy. 902. sz. alatt hozott azon határozata, mely kimondja, hogy az iskola építési költségeinek részbeni fedezéséhez 2000 koronával járul oly módon, hogy ezen összeg 10 éven keresztül 200 koronás részletekben a pótdóbból fog fizettetni.”⁸ Az egyházmegyei sematizmus 1905-ös adatai már 1106 főt említenek Csépany településen, ebből 191 fő somsályi lakos volt. Ezért jöhetett létre a helyi község háza és válhatott ki Csépany az arlói körjegyzőségéből. Szintén 1905 után jött létre az iskola hivatalos ügyeit irányító népi szerv, a római katolikus iskolaszék. Az iskola zavartalan működése érdekében bevezették a tandíj fizetését. A tanítás Zimányi Lászlóval, vagyis 1 tanerővel folytatódott, de már 105 gyermekkel, aki 1865-től folyamatosan dolgozott csépanyi kántortanítóként.

1906-ban változás történik az iskola életében. Az iskolaszék döntése alapján fölvételt nyert az Iglón végzett friss diplomás Kruppa Nétusz, akinek ez volt az első és egyben egyetlen tanítói állomáshelye egészen 1947-es nyugdíjba vonulásáig. A bánrévei születésű tanító 1910-ben 112 gyermekkel vette át az igazgatói teendőket. Hamarosan követte őt a Budapesten 1905-ben képesítést szerzett felesége Kruppáné Bárdos Izabella. Állomáshelyét 1913. szeptember 15-én foglalta el az iskolában. Az első és második osztályos gyermekek tanítását, nevelését bízta rá a férje. A gyerekek iskolán belüli művelődéséről ebből az időszakból még nincs adatunk, feltételezhető a vasárnapi szentmisére járás, és egyéb liturgikus

cselekmények. A lakosság növekedése a századfordulótól az első világháborúig is beszámítva folyamatos volt, hiszen a sematizmus adatai ezt bizonyítják. A lakosság száma 1919-ben 1759 fő, míg 1929-ben 2380 fő. Ebből a római katolikusok száma eléri a 2000-et, akiknek lelki gondozása a két arlói lelkészre hárult. A megnövekedett népesség legfőbb vágya, hogy egyházközségének külön lelkipásztora és továbbkorszerűsített, új tantermekkel bővülő iskolája legyen.

Az elemi katolikus népiskola fejlődése

1925-ben az egyháztanács és az iskolaszék a megnövekedett népességszámra hivatkozva felkereste dr. Szmrecsányi Lajos egri érseket, hogy nevezzen ki Hódoscsépányra helyi lelkészt. Kérésüket plébánia építéssel erősítették meg, amelyet a régi kántortanítói lakás helyére szerettek volna elkészíteni. A gondolat megvalósítását Csépányi gazda Lajos egyházközségi világi elnök terjesztette elő. A jó szándék megvolt ugyan, de az anyagi fedezet hiányzott. Ezért a kicsi és szegény hitközség a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. igazgatóságához fordult segítségért, ahonnan Hámori Bíró Pál vezérigazgató 10 milliós adományával együtt 85 millió papírkoronát kapott, a többi, mint hitközségi adót a hívek fizették be. 1925. augusztusára elkészült a helyi lelkész ellátását biztosító plébánia épülete. Így Szmrecsányi érsek kinevezhette Hódoscsépány egyházközség első önálló lelkészét, aki mint arlói kihelyezett plébános vezette az egyházközséget. Tarcsafalvy Lajos Besenyszögről érkezett Hódoscsépányba. Ide érkezésekor 4 szoba-konyhás, erős salaktégla, bádoggal tetős épületet talált, amely előtt cementoszlopos kerítés állott. A kinevezett lelkész augusztus 28-án megtartotta a templom búcsúját. Ezután Kruppa Nétusz kántortanító látta vendégül. Tarcsafalvy 4 éves működése során tovább fejlesztette a két tanterős, két tantermes római katolikus népiskolát. „Maga a község tekintettel a gyárhoz való közelségére állandóan gyarapszik, amit az iskolaköteles, mindennapos gyermekek száma bizonyít. Harmadik tanterei állást kellett szervezni, sőt két új tantermet kell építeni, s a negyedik tanítói állást is megszervezni.”⁹ A szükséges engedélyeket az ózdi járás főszolgabírója bocsátotta ki 1928-ban s a helyszíni szemle alapján engedélyt adott arra, hogy Hódoscsépány községben a saját területén egy 2 tantermet, egy szertárt és egy pince helyiséget magába foglaló épületet építhessen.

Az új iskola a lelkészi javadalmi kertből nyerte alapterületét. Az érsek az egyházmegye takarékpénztárából 17000 pengő kölcsön folyósítását rendelte el. A bővülő iskola és a növekvő gyermeklétszám több tanítót kívánt. Erre már korábban is lett volna státusz, de csak most valósult meg a betöltése, amikor 1929-ben megérkezett Miskolcra Kalapos Lajos tanító. Ő vette át a második és harmadik osztályosokat. Kruppáné az elsősöket tanította tovább, férje a negyedik, ötödik, hatodik osztályosokkal foglalkozott az igazgatói feladatok mellett. Közvetlenül a második világháború előtt 1936-ban Nagy István szarvaskői születésű tanítóval bővült a tantestület. Ő kapta meg az ötödik, hatodik osztályosokat, míg Kruppa igazgató az osztályok ellenőrzése és néhány óra megtartása mellett a kerületi tanfelügyelői teendőket látta el. A hitoktatást Tarcsafalvy Lajostól Stieber József plébános vette át. 1935-ből találunk érdekes adatokat az óraszámok alakulásáról is, ebből az érseki jelentésből, amit az iskolaszék terjesztett föl kiderül a négy pe-

dagógus életútja. 1941-ben átmeneti időre Kalapos Lajost Nyizsinszky Sarolta Egerből érkezett tanítónő váltotta. Az ötödik tanítói állás megszervezését szintén ebben az évben a hetedik évfolyam belépése is indokolta. A Nemzetnevelés és Néptanítók lapjában kiírt pályázatot Talián Gizella hajadon tanító nyerte el, aki a szentsimoni római katolikus elemi iskolából érkezett. Az 1943-ban Nagy István helyét a negyedik tanítói állásban Bögös Mihály járdánházi pedagógus foglalta el. Az iskolában tanított tantárgyak felsorolását egy 1913/1914-es tanévből vett bizonyítvány alapján rekonstruálhatjuk: Hit és Erkölcstan, Magyar beszéd, Magyar írás, Magyar nyelv, Számтан, Mértan, Földrajz, Történet, Polgári jogok, kötelességek, Természetráajz, Természettan és vegytan, Rajzolás, Éneklés, Kézimunka (kézügyesség), Gazdaságtan (háztartástan), Testgyakorlás.

Az iskola folyamatos fejlődésével párhuzamosan az 1930-as években az egyházközség is elérte a megbecsülését, amit bizonyít, hogy 1934-ben a főpásztor „az arlói plébániához tartozó Hódoscsépány helyi lelkészséget a 6930/1934 sz. kelt magas leirattal Arló plébániától elszakítva önálló plébániai rangra emelte.”¹⁰ Tarcsafalvy Lajos nádasi lelkésszé lett kinevezve, helyét a Pásztórol érkezett Stieber József foglalta el 10 évre.

A második világháború (1939-1945) kirobbanása után alig egy hónappal az egyházközségi képviselő testület és az iskolaszék ismét kiségitő tanerőt kért a minisztériumtól, mivel az egyik tanító légvédelmi gyakorlatra vonult be. Kérését a tanfelügyelői hivatal elutasította és a pedagógus helyettesítését rendelte el változó rendszer mellett. 1939. október 26-án a vármegye királyi tanfelügyelője értesítette az iskolaszéket Nagy István tanító behívásáról. Helyettesítését a Kruppa házaspárnak, valamint a visszatért Kalapos Lajosnak kellett pár hónapra megoldani. A gazdasági nehézségek miatt az iskolaszék 1940-ben 100 q kedvezményes árú szénért folyamodott a somszályi bányaigazgatóságához, amely további 25 q ingyen szenet adományozott az iskolának. Közben törvénymódosítás született a tankötelezettségről, amely változatlanul 9 évben állapította meg annak időtartamát. (1940. évi XX. törvénycikk). Az iskolaszék ekkor döntött Hódoscsépányon - az új plébános Kriskó László vezetésével - az ötödik tanítói állás bevezetéséről. A Nemzetnevelés és Néptanítók lapjában megjelent pályázati kiírásra (1941. október 1.) öten adták be kérvényüket. A győztes ideiglenes tanerőként Nyizsinszky Sarolta lett, aki az Angolkisasszonyok Egri Tanítóképző Intézetében 1938-ban szerzett képesítést. Az ötödik tanítói állás megszervezését a hetedik évfolyam belépése is indokolta. Szintén ideiglenes helyettesítéssel 1943-ban Bögös Mihály töltötte be a negyedik tanítói állást. Az ötödik tanítói állásra immár véglegesítéssel egyedül Talián Gizella hajadon szentsimoni római katolikus tanító nyert felvételt. Az ötödik állást e képen indokolta az iskolaszék: „A továbbképző iskolába 80 növendék iratkozott be. Ha a növendékeket egyenlő arányban lehetne is szétosztani, a négy tanerő között egy-egy tanítóra eső létszám akkor is meghaladná a 60-at. Erre a törvény sem ad módot.”¹¹

Az elhúzódó háború következtében az iskolai adó kivetése már elmaradt, így a hiányt az egyházközségnek kellett megfizetni. Az egri érsek, Czapiк Gyula jóváhagyta az egyháztanács segítő döntését. „Az iskolai költségvetés 3747 pengő 78 fillér hiányának fedezésére a hódoscsépányi római katolikus egyházközség hívei-

nek így a 13440 P.30 fillér állami adója után 30%-os iskolai adót vet ki, jóváhagytam.”¹² Végezetül utolsó érdekes adalékként Kriskó plébános feljegyzését említhetjük meg a háború befejezésének oktatást érintő kihatásáról: „A község külterületén tomboló harcok és a szomorú megszállás alatt (...) sértetlenül maradtak: a templom, a plébánia, és iskola is. Ez utóbbiban melynek minden termét lefoglalták a románok és péküzemet rendeztek be benne, a padok közül többet tüzelőanyagként használtak fel.”¹³ A világháború utolsó évével nemcsak egy korszak zárult le, hanem a hódoscsépányi oktatás-nevelés fejezetének meghatározó időszaka is, amit jelez a Kruppa házaspár 1947-es nyugdíjba vonulása.

JEGYZETEK

- 1 Ballagi Károly: Adalékok Borsod megye népiskoláinak történetéhez . Miskolc, 1885. 9.
- 2 Rác Imre: Arló, Borsodszentgyörgy, Járdánháza, Hódoscsépány története. Miskolc, 1991. 170.
- 3 Arlói Plébánia Levéltára 1846.
- 4 Egri Főegyházmegyei Levéltár: AVFL 163/1856.
- 5 Ua. 21/1895
- 6 Arlói Plébánia Levéltára 1881.
- 7 AVFL 4590/1902.
- 8 Rác I., i. m. 173.
- 9 Historia Domus (Hódoscsépány, Római katolikus plébánia), 74.
- 10 Uo. 77.
- 11 AVFL 5913/1943.
- 12 AVFL 5932/1943.
- 13 Historia Domus (Hódoscsépány, Római katolikus plébánia), 84.

VOZÁR GYULÁNÉ
**A BORSODNÁDASDI LEMEZGYÁR
JÁRMŰKERÉKÜZEME
1966 ÉS 1990 KÖZÖTT**

Sorsfordulót jelentett a Borsodnádasd község életében, amikor a Rimamurányvölgyi Vasművelő-egyesület az ózdi vasgyár leányvállalataként megalapította a Nádasdi Vashengergyárat. Durvalemez, idomvas és vasúti sín gyártására épült, közvetlenül a frissítésre alkalmas kőszén forrásánál.

Az 1861. május 6-7-én megtartott választmányi gyűlésen Volny József főfelügyelő indoklása és javaslata alapján döntöttek így és ez a lépés hosszú évtizedekre meghatározta az itt és a vonzaskörzetben élők sorsát. Bár sohasem volt a Borsodnádasdi Lemezgyár meghatározó, mégis fontos szerepet töltött be a magyar iparban. A szocialista iparosítás nagy hullámai elkerülték, s egyre inkább a vaskohászat periferiájára szorult. A nagy hagyományokkal, kohászati kultúrával rendelkező gyár egyre kevésbé tudta ellensúlyozni a technika és technológia avulását. Hosszú évtizedeken át a fennmaradásért küzdött.

A hatvanas évek második felében induló termékszerkezet-váltás hatására él tovább a Borsodnádasdi Lemezgyár egy üzemsze, a nemzetközi kereskedelemben is részt vevő Járműkeréküzem (ma már PLES Rt). Történetének feldolgozására ez ideig azonban nem került sor. Az anyaggyűjtést megnehezítette, hogy az üzemnek nincs irodalma, írásos anyagul az irattárban megtalálható különböző feljegyzések, naplók, ütemtervek, tervezetek, statisztikák szolgáltak, illetve a vállalat vezetőinek tapasztalatai.

A vállalatot 1864-ben alapították Észak-Magyarországon, a Bükk-hegység egyik szűk völgyében finomlemez gyártására. Fejlődése, technikai színvonala 1945-ig a kor ipari átlagának felelt meg, egyik biztos termelő üzeme volt a Rimamurány-Salgótarján Részvénytársaságnak. Az államosítás után (1949-től) önállóvá vált és bekapcsolódott a hazai kohászatba. Finomlemez gyártása a Dunai Vasmű megjelenéséig monopolisztikus. A Dunai Vasmű termelésének előretörésével a vállalat léte kérdőjeleződött meg a '60-as évek közepén, miközben átlagos létszáma 2000 fő körül mozgott. A fennmaradás érdekében vetődött fel a szerkezetváltás szükségessége. A Borsodnádasdi Lemezgyár termelési szerkezte lényegében ekkortól alakult ki:

1967: Járműkerékgyártás

1968: Lemezfeldolgozás — mezőgazdasági terménytárolók
és mezőgazdasági szerárak

1970: Acélöntvénygyártás

A bekövetkezett változásokat, módosításokat a piaci igények motiválták, melynek része a korszerűbb termékek meghonosítására irányult. Az alapvető termelési szerkezet évek óta változatlan volt:

- a 60-70 ezer tonna közötti lemezgyártás a termelési érték közel kétharmadát,
- a járműalkatrész gyártása 15-20%-ot,
- az öntvény és egyéb termékek 10-10%-ot képviseltek.

Az 1960-as évek elején a járműipar fejlesztésére Magyarországon központi program indult. A meghirdetett program célja: a szétforgácsolt, elavult járműgyártás felzárkóztatása a '70-es évekre az európai színvonalra, szakosított termeléssel bekapcsolódni a nemzetközi kereskedelembé. A Járműipari Programban az Ikarus továbbfejlesztett változatát kellett elkészíteni, ami leginkább a főegység előállítását érintette:

- Csepel Autógyár átalakítása (alvázgyártás)
- RÁBA fejlesztése (Man-motor, hátsóhíd)
- TAURUS (gumiabroncs)
- Borsodnádasi Lemezgyár (kerékpántüzem létesítése)

A Borsodnádasi Lemezgyár 1965-ben vette fel a kapcsolatot a hazai trilex kerékpánt meghonosításához a Georg Fischer céggel. A német cég már 1963-ban beindította a gépipari terméknek számító háromrészes kerékpánt gyártásával kapcsolatos kísérleteit. A termelési stratégia tervében egyértelműen a szegmentum orientált termékszerkezet kialakítása szerepelt, mivel csupán egy homogén részpiac igényeire (8"x20" méretű kerékpánt az Ikarusokra) alakította ki termékszerkezetét, a beruházást erre valósította meg.¹

Az 1968-ban bevezetésre került „új gazdasági mechanizmus” viszonylag nagyobb önállóságot biztosított az üzemnek. Szerkezetváltozás érdekében a Lemezgyár a korábbi kísérleti gyártás állandósítására törekedett. Kihasználta azt a lehetőséget, hogy a nagyipari centrum (Ózd) közel volt: alapanyagot, trilex kerékpántokat biztosított, Borsodnádason történt a feldolgozás. A két ipari helység számára piacbővülési és fejlesztési lehetőséget nyújtott ez a megoldás. Az Ikarus buszokhoz ezen időszakban tőkés importból szereztek be a kerékpántokat. A felfelé ívelő belföldi igények, a kedvező üzemi kísérletek, gazdaságföldrajzi tényezők lehetővé tették tehát, hogy saját erőből — a beruházás államiként indult, de vállalatiként fejeződött be.

A régi salakhányó helyén épült fel a Járműkeréküzem,² mint a Borsodnádasi Lemezgyár új üzeme. Az üzemi termelés 1969-ben indult meg 92 milliós költségvetéssel. A munkaerő rendelkezésre állt, belső átszervezésre, kisebb átképzésre volt szükség. A beindulás célkitűzése: 30-40 ezer garnitúra 8"x20" trilex kerékpánt és az ehhez szükséges közbetétgyűrű biztosítása az Ikarus buszokhoz.

A Járműkeréküzem felépítése megalakuláskor az alábbiak szerint alakult:³

- Gyártócsarnok — darupálya (60 x 40 méter)
- Kiszolgáló épület — kompresszor helyiség, raktárépület
- Szociális létesítmények és irodaház

A Borsodnádasi Lemezgyár vertikális gyártástechnológiája 1968-ban:

A gyártócsarnok részei: Melegüzem, Trilexgyártósor, Festőüzem, Egyéb üzemek

A Borsodnádasi Lemezgyár több éven keresztül folytatott termelése — az alapanyag gyenge minősége miatt, mely jelentős selejtképződéssel járt — nem vezetett eredményre. A második és harmadik ötéves terv átfogó kohászati fejlesztésének központi támogatásai nem érintették. A gyár csak saját erejére támaszkodhatott, ami a kiegészítés, korszerűsítés és energiaracionalizálási fejlesztésben mutatkozott meg.

VÁLLALAT	1961-1963
Diósgyőri Vasmű	2175
Lenin Kohászati Művek	1442
Ózdi Kohászati Üzemek	2777
Salgótarjáni Kohászati Üzemek	293
Borsodnádasi Lemezgyár	103

1. táblázat: A kohászati beruházási költségek alakulása (millió Ft-ban)⁴

A vállalat műszaki gárdája új termékek és gyártási ágak számos sorát vizsgálta meg, s keresett termelési, piaci és foglalkoztatási igények kielégítésére lehetőséget. A '60-as évek végén feladva abszolút kohászati jellegét, jelentős és merész lépésre szánta el magát a gyár: a kohászati tevékenységi körtől és képzettségtől messze eltérő gépipari jellegű munka meghonosításába kezdett — a gépjárműkerékpánt-gyártás megvalósításába.⁵

A nemzetközi kereskedelembe a '60-as évek végén kapcsolódott be a Lemezgyár a melegen hengerelt táblalemez eladásával. Exporttevékenysége a haszongépjármű kerékpántok értékesítésével bővült az 1980-as évek elejétől. A Metalimpex Külkereskedelmi Vállalaton keresztül 1969-től sikerült olyan piaci szegumentumokat találni, melyek a vállalat „speciális” lemezeit akceptálták, s több éven át állandó vevők voltak. Az értékesítésnél a Metalimpex a hagyományos nyugat-európai partnereinél próbálkozott, de hamar fel kellett ismernie, hogy nem versenyképes a borsodnádasi lemez (minőség, azonnali szállítás, késleltetett fizetés, különleges csomagolás). Tehát: a terméket minőségénél fogva csak korlátozott, igénytelenebb piacokon adhatja el.⁶ A '70-es évek elejére fellendülő arab piac a '90-es évek elejéig állandó vevője lett - évi 10-25 ezer tonnás megrendeléssel - a gyárnak.

Magyarországon a 80-as évek elejére szükségyszerű kényszerré vált az Ikarus típus módosítása, a modern 300-as és 400-as család piacra bocsátása. Az új típusok változtatást igényeltek (motor, alváz, karosszéria, stb.). Ez ideig a TAURUS által kifejlesztett gumibroncs és a Járműkeréküzemnél az új típusú kerékpántgyártó-üzem valósult meg. A Járműkeréküzem vezetése a hagyományos trilixgyártás mellett foglalkozott - gyártmányfejlesztés keretén belül - új terméktípusok, termékcsaládok kifejlesztésével.

Több éves előkészítést követően (piackutatás, pályázat) 1986-ban szerződést kötött a nyugatnémet Kieserling céggel, meredekvállú kerékgyártósor beruházására. A terv 140 ezer darab volt évente. Ez a vállalkozás 1989-ben fejeződött be, s 1989. május 1-jén került sor az ünnepélyes felavatásra.⁷ A beruházás értéke közel 340 millió forintba került. A gyártósor berendezéseinek zöme tőkés támogatásból, a pántgyártósor teljes egészében, míg a tárcsagyártás berendezései többnyire szocialista és hazai kapcsolatok felhasználásával valósultak meg. E vállalkozás az Ikarus buszok kerekeinek biztosítására létesült.

A Német Szövetségi Köztársaságból importált gépsor 1989-re képes volt a külföldi kívánalmaknak megfelelő minőségű és méretű kerékpánt gyártására. Kapacitása megközelítette a beruházási szerződésben vállaltakat. A próbater-

melés után az IKARUS és a RÁBA a várt nagy volumenű rendelést nem adta fel, így 1989-ben a vállalatnak szembe kellett néznie azzal az igen kedvezőtlen ténnyel, hogy az Ikarus-program csúszik, vagy nem valósul meg. Ezért a modern gyártósorra belföldi igény csak korlátozottan jelentkezett. A belföldi piacutató eredményeként a tartalék alkatrészként párezer darabos mennyiség a Hungarokamionnál, a Volán Vállalatnál, a Budapesti Közlekedési Vállalatnál vált elhelyezhetővé. A gyártósor messze a kapacitása alatt termelt, magas önköltséggel. Tartósan évi 6-7 ezer darabos belföldi igénnyel lehetett számolni, több belföldi eladásra pedig nem volt mód; az exportálás lehetőségét kellett így megvizsgálni.

A gyár vezetése úgy gondolta, hogy a legnagyobb európai kamion- és buszgyártó cégeket kell megkeresnie. A koncentrált célpiac a gyár által gyártott terméket „minősítette”.⁸

A vélemények az alábbiakban összegezhetők:

- A Borsodnádasi Lemezgyár által gyártott kerék már nem modern, nem versenyképes.
- Minden haszongépjármű-gyártónak saját kerékbeszállítója van, akik teljes méretskálát kínálnak olcsó áron.
- Új típussal az üzem innovatív képességének hiányában nem tud megjelenni.
- A gyártmány nemzetközi minősítése késik.
- Európai felhasználók más méretet részesítenek előnyben.

Következtetésekre volt szükség:

1. Konkurens termékekkel azonos műszaki megoldású kerék kifejlesztése szükséges.
2. Nemzetközi minősítés megszerzése elengedhetetlen feltétel.
3. Új méret — 9,0"-22,5" — felszerszámozása sürgető.
4. Más értékesítési csatornák felkutatásával az eladási ár növelése.

A fenti következtetések műszaki kihívást jelentettek és jelentős marketing kifejtésére készítő feladatok voltak. Komoly tevékenységgel középtávon hozható eredményt. A beruházásra felvett hitel törlesztése, a tőkeszegénység, az értékesítési gondok, tőkeinjekciót követeltek, illetve olyan külföldi partner felkutatását tették szükségessé, akik megfelelő szakembergárdával, piaci ismerettel, fejlesztő apparátussal és szabad tőkével rendelkeztek.

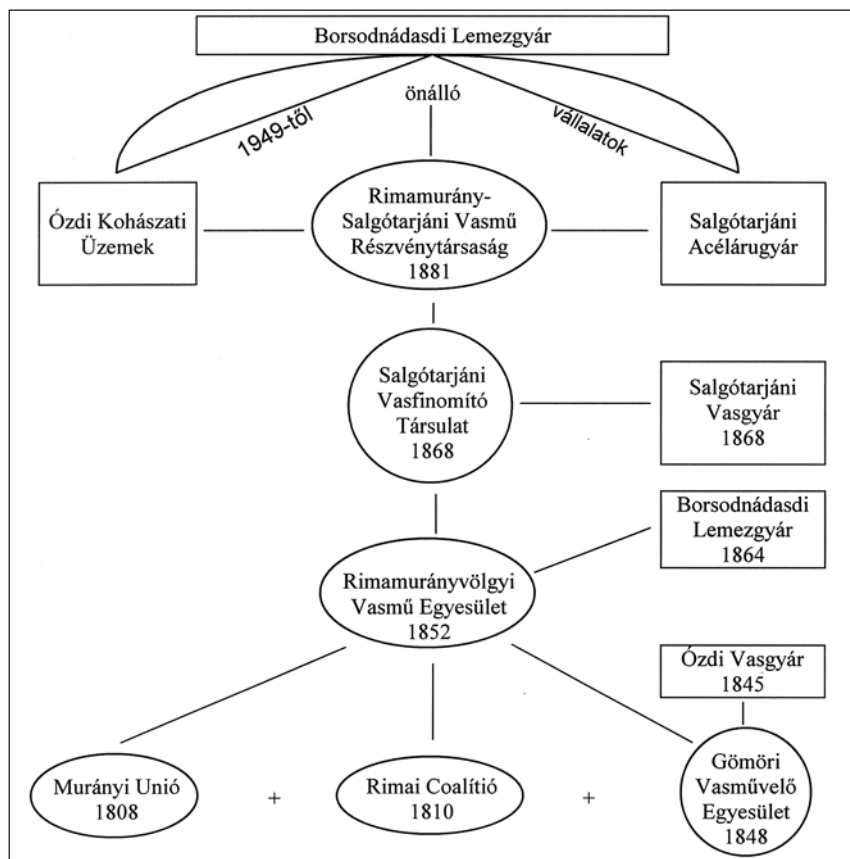
1991-re az üzemnek szembe kellett néznie azzal a ténnyel, hogy az „olcsó” alapanyagot a jövőben már nem kaphatja, technológiai adottságai miatt a költségeit nem tudja csökkenteni, így a végtermék ára magasabb lesz, mint a világpiaci ár. A termék ezáltal eladhatatlanná, veszteségesé válik a külföldön. Ez év őszén a Borsodnádasi Lemezgyár vezetése öncsődot jelentett be. A Járműkeréküzemért két pályázó indult harcba: a Süd-Raad (NSZK, 100 milliós bankgarancia) és a PEKÓ Acélipari Művek (Ózd, Magyarország, 150 milliós bankgarancia). 1992 áprilisában a PEKÓ cég nyerte el a pályázatot. 1992. május 4-ével megalakult a PEKONIP Rt. az 1988. évi IV. tv. alapján, amely a gazdasági társaságokról szól. A PEKONIP Rt.: Járműkerékgyártó, Szolgáltató és Ke-

reszkedelmi Részvénytársaság. Résztvevői: PAM (PEKÓ Acélipari Művek), Nikex (Külkereskedelmi vállalat), PLES GmbH (Loránd Péter).

Az üzem létszáma minimális változtatásokkal megmaradt. 1992 szeptemberében a PAM kivált az Rt-ből. A PLES Rt. 1992. április 3-án alakult a Lemezgyár privatizációja kapcsán. 1992. július 1-jei időponttal jegyezték be a Miskolci Cégbíróságon. Az első néhány hónaptól eltekintve a Járműkerékgyár dinamikus fejlődésen ment át. Tevékenységi körébe tartozik nehézgépjárművek, autóbuszok keréktárcsáinak gyártása, kereskedelmi forgalomba hozatala, valamint egyéb kereskedelmi tevékenységek bonyolítása az Rt-n belül létrehozott BOKER Tradingen keresztül. A cég autóbusz és kamion gépjárművekhez gyárt háromrészes (ún. trillex) és szimplex (meredekvállú) kerekeket. Mindkét típus esetében az éves gyártókapacitás külön-külön százezer darabban határozható meg ekkor.

ÖSSZEGZÉS

A Borsodnádasdi Járműkeréküzem megszervezése és beindítása 1968-ban igen ígéretes, de merész vállalkozásnak is tűnt. A kezdeti sikerek után jelentkező kudarcok éles vitát váltottak ki a gyár vezetőkörén belül is. Voltak, akik nem hittek az üzem fennmaradásában, a lelkesebbeket azonban nem lehetett eltántorítani a további harcoktól, küzdelmektől. Úgy látszik, ezen utóbbiak fáradozó, kreatív munkája meghozta gyümölcsét: ha más néven is, de működik az üzem — az egyetlen ilyen az országban. Magam is ezen egyszerű gyűjtőmunkámmal próbáltam lelkesedésüket megőrizni. Az üzembről soha, sehol nem jelent meg publikáció. Az összegyűjtött adatokból, a rendelkezésemre bocsátott technikai és technológiai leírásokból, véleményekből, gyakorlati tapasztalatokból próbáltam a fióküzemre vonatkozó ismereteket összefoglalni. Köszönettel és hálával tartozom mindazoknak, akik segítettek abban, hogy a dolgozat megszülethessen.

1. ábra: A Borsodnádasi Lemezgyár családfája

JEGYZETEK

- 1 Koping Datorg: Világpiaci árak várható alakulása (A Népszabadság melléklete 1990. október)
- 2 Fejlesztési politika (Fejl./Ber./25-821/1969.)
- 3 Szervezeti és Működési Szabályzat, 1969.
- 4 Pénzügyi helyzet (Ber./25-342/1963.)
- 5 Termékszerkezet-váltás (Fejl. 23-217/1969.)
- 6 Piackutatás (Mark./313-128/1970.)
- 7 Szerződéskötés a Kieserling céggel 1985.
- 8 Dr. Törzsök Éva: A marketing-mix és elemei (Közgazdasági Szemle 1990.)

KOCSIK LÁSZLÓ
AZ ÓZDI ÍROTT SAJTÓ TÖRTÉNETE
(1902-2006)

Bevezetés

E dolgozat bevezetőjében illik megindokolni, hogy miért is választottam témának Ózd írott sajtójának a történetét. Az ok kettős, részben szubjektív, részben pedig objektív. A szubjektív megközelítésről annyit: 1984-től 1999-ig dolgoztam az ózdi írott sajtóban. Az Ózdi Vasasnál, az akkor még 10.000 példányban megjelenő üzemi lapnál kezdtem, s végigjártam a szakma összes lépcsőfokát. Voltam újságíró gyakornok, beosztott újságíró, tervezőszerkesztő (aki a lap külső megjelenéséért, az írások tipográfiai megformálásáért felel), s 1995. januárjától 1999. októberéig főszerkesztő. A megszűnő és újjáalakuló lapok szakmai vezetését talán a legnehezebb időszakban vállaltam, hiszen az állandó pénztelenség, a napról napra élés határozta meg ezekben az években mindennapjainkat. Belülről láttam tehát, milyen is egy vidéki hírlapíró helyzete a rendszerváltás után egy olyan városban, amely a kohászat felszámolása után gazdasági mélypontra jutott, s máig nehezen talál újra önmagára. Ezért éreztem úgy, hogy a leghitelesebb krónikása én lehetek az ózdi sajtó újkori történetének, s a logika azt diktálta, hogy ha ezt az időszakot összefoglalom, tekintsek vissza a kezdetekre is.

S ami már túlmutat a szubjektivitáson: egy város 104 éves sajtótörténete érzésem szerint helytörténeti, kultúrtörténeti és művelődéstörténeti szempontból egyaránt fontos. A dolgozat szerkezeti felépítésében is törekedtem arra, hogy egy általam jónak tartott logika szerint haladjak. Kezdem az írott sajtó megjelenésével, majd az újságyomtatás magyarországi történetével folytattam, aztán következett Ózd, az 1902-től 1990-ig terjedő szakasszal. Utána önálló fejezet szól a helyi sajtónyomtatásról, a nyomdászatról, s végül zárul azzal a 16 esztendővel, melynek személyes részese is voltam.

E dolgozat elsősorban helytörténeti írás, de reményeim szerint talán kicsit kultúrtörténeti munka is. A kultúra, a művelődés ugyanis szoros kapcsolatban áll a médiával, e két szakma művelői a jó munkakapcsolat során csak emelhetik napi munkájuk színvonalát. S a múlt felidézésével a jövő is jobban értékelhető, megismerhető.

Kitekintés

A tömegkommunikációs eszközök legidősebbike az újság. Történetének kezdetét az *acta diurna* jelenti, amit Rómában naponta függesztettek ki a Fórumon. A középkorban - amikor a nyomtatást még nem találták fel - kézzel írták az újságleveleket (newsletter, vagyis hírlevél), s a földesurak ezek alapján tájékoztódtak a fővárosi eseményekről, megrendelői tehát gazdag emberek voltak. E lapok a pusztá tényközlésnél nem tartalmaztak többet, azt is véleménynyilvánítás nélkül. Legtöbbször a vidéki postamesterek írták meg a helyi híreket, s postakocsin küldözték az információkat. A fejlődés következő állomását a nyomtatott újságlevelek (relatio-k) jelentették. Az első nyomtatott újságlevél 1475-ben készült olasz nyelven, az első magyar nyomtatott újságlevél 1587-ben jelent meg. Szintén korabeli eseményekről

számoltak be ezek az újságok, gyakran maga a nyomdász szerkesztette azokat. Egyik típusuk a vásári tudósítás, melynek első rendszeresen megjelenő lapja a Messrelation (1588) volt. A hírlapok elterjedése már nem sokáig váratott magára, 1609-ben napvilágot látott az első két, heti rendszerességgel megjelenő hírlap: az észak-német Wolfenbüttelben az Avis, Strassburgban pedig a Relation.

Az 1600-as évek elején kialakult az újságíró foglalkozás is, 1615-ben Augsburgban már két hivatásos újságíró dolgozott.

A XVII. századtól tanúi lehetünk a folyóiratok kialakulásának, melyek fő célja a polgári ideológia közvetítése. Két vezető típusa: a tudományos folyóiratok és a társasági, színházi lapok. Ugyancsak megszülettek a morális lapok, melyek szakítottak a hagyományokkal, s a régi rendet csúfolták.

A XVIII-XIX. századi hírlapok már véleményt nyilvánítottak, így lényegesen hozzájárultak a közvélemény-formáláshoz. Hamarosan azonban az újságokban már nem csak a politika eszközét látták, hanem az üzletet is. Ahhoz, hogy a nagy példányszámú üzleti sajtó létrejöhesse, technikai találmányok szükségeltettek: így a gyorssajtó, ami óránként 1.100 nyomást végzett, a rotációs gép, ami óránként 12.000 példány előállítását tette lehetővé, s a szedés gépesítése 1886-ban.

A magyar írott sajtó kialakulása

Az első magyar kiadású, de német nyelvű újságlevél, a Neue Zeitung aus Ungarn 1587-ben látta meg a napvilágot. Az első igazi hírlap II. Rákóczi Ferenc hadiújságja, az 1705 és 1710 között megjelent Mercurius Veridicus volt, ami rendszeresen beszámolt a szabadságharc állásáról, latin nyelven. Még néhány évtizedet kellett várni az első magyar nyelvű lapra, a Magyar Hírmondóra, amit Pozsonyban adtak ki 1780-ban, Rát Mátyás szerkesztésében. Rát – aki középiskolai és teológiai tanulmányainak a befejezése után behatóan foglalkozott a klasszikus irodalommal és hosszú külföldi tanulmányai után 1779 végén tért vissza, s telepedett le Pozsonyban – teljesen egyedül szerkesztette a lapot. Segítői csupán „levelező jóakarói” voltak, akiktől a hazai híreket kapta. Ilyenek például: Kazinczy, Baróti Szabó Dávid. A lap érdekessége, s széleskörű tájékozottságát is mutatja, hogy még az amerikai függetlenségi háborúról is beszámolt. A Magyar Hírmondó hetente kétszer, szerdán és szombaton jelent meg, évi előfizetési díja 6 forint volt. Kezdetben 320 előfizetője volt, számuk később 500-ra emelkedett. Az ország 130 helységébe küldték el, de külföldre is eljutott, három példányt Madridban, ötöt Franciaországban fizettek elő.

Rátot 1783-ban az újra feléledt győri evangélikus gyülekezet hívta meg lelkipásztornak. Ő ezt elfogadta (valószínűleg döntésében az is közrejátszott, hogy győri származású volt, egy ottani mészáros mester fia), s a szerkesztői tollat Szacsvey Sándor segédszerkesztőnek adta át. A magyar Hírmondó utolsó száma 1788. október 8-án jelent meg.

A reformkor politikusai elsősorban a cenzúra visszaszorítására törekedtek, ezért is jelent meg a Kossuth által szerkesztett Országgyűlési Tudósítások (1832-1836). A Pesti Hírlap 1841-ben indult, Magyarországon ebben írtak először vezércikket.

Megfigyelhetjük a lapok specializálódását is, hiszen – többek között – tudományos lapok indultak (pl. Tudomány-tár, Orvosi Tár), valamint divatlapok, bár ez

utóbbiak főleg irodalommal és kritikával foglalkoztak, amellett, hogy színes divatképeket is közöltek (Regélő, Honművész, Pesti Divatlap). A márciusi forradalom egyik nagy eredménye az 1848/XVIII. tv. a sajtóról, amely kimondta: „Gondolatait a sajtó útján mindenki szabadon közölheti és szabadon terjesztheti.” E törvénynek köszönhetően megnőtt a sajtótermékek száma. A dualizmus az igazi lapkiadást hozta magával, Magyarországon is létrejöttek a nagy lapkiadók (pl. Pester Lloyd, Légrády Testvérek). 1880-ban megalakult a Magyar Távirati Iroda, 1896-ban pedig megindult az első bulvárlap, az Esti Újság. Ez utóbbit számos hasonló követte, így A Nap, Az Est, 8 Órai Újság. Közös jellemzőjük, hogy főleg szenzációs híreket, gyilkosságok és bűnügyek beszámolóit, híres emberekkel készült interjúkat közöltek. A fejlődésre jellemző, hogy 1910-ben 1.600 féle sajtótermék jelent meg a Magyar Királyságban.

A Tanácsköztársaság alatt jóformán csak baloldali lapokat adtak ki, viszont a Horthy-korszakban a kommunista újságok kerültek illegálisításba. 1945 után, a Rákosi-korszakban a Szabad Nép a kommunista párt és az állami vezetés szócsöve, ami abban megjelent, az szent volt, nemhiába tartottak minden munkahelyen, minden nap úgynevezett Szabad Nép-félórákat. A polgári lapokat a kommunisták hatalomra kerülése után betiltották, s a vidéki lapok is elszürkültek, jobbára a központi pártinformációkat közölték.

1956 után a legtöbb napilap a párt tulajdonában volt, az írások a párt elképzeléseit közölték. Az 1970-es évek végétől az ellenzék titkosan terjesztett, ún. szamizdat-lapokat jelentetett meg (pl. Beszélő).

A rendszerváltás után óriási változáson ment át a magyar sajtópiac, hiszen magánalapítású lapokat jelentettek meg, több sajtóterméket privatizáltak, a külföldi tőke beáramlott a magyar lapkiadásba és számos újság profílját átalakult. Tucatszámra adták ki a bulvárlapokat, valamint a szex-és pornómagazinokat. A közönség vevőkörének megfelelően egyes újságok eltűntek a palettáról, mások viszont megerősödtek, s az 1990-es évek közepére a nyomtatott sajtó piaca stabilizálódott.

Ózdi Sajtótörténet

Ózdon a helyi újság 102 évvel ezelőtt, 1902. március 15-én jelent meg „MUNKA” címmel, mint a Magyar Bánya-és Kohómunkások Társadalmi lapja. Az újságot havonta egyszer vehették kézbe az olvasók.

A vasgyártás már akkor is folyt a településen, így minden szolgáltatást, így a kultúrát, a szórakozást, a tájékozódást is ők biztosították dolgozóiknak. A céget működtető Rimamurányi Vasmű Részvénytársaság (RIMA) adta ki ezt a lapot is. Melynek a címlapján a következő olvasható: „...Isten, Haza, Család, e három fontos fogalom kultusza van zászlónkra írva... Igaz barátja, tanácsadója lesz mindenkinek.” A politikai célok természetesen itt is

tetten érhető, a tulajdonos elkötelezettségéből adódóan támadja a szociáldemokrata politikai mozgalmakat és vele szembe támogatandó alternatívaként a keresztényszocializmust állítja.

A Munka 1905. december 23-án – szintén a gyár vezetői által támogatott – lap-társat kap, melynek címe: „Ózd és Vidéke”, s ez már kéthetente jelenik meg, tehát az ózdi újságolvasók már havonta három alkalommal olvashatnak helyi sajtót. A beköszönő cikkben ők is hasonlóan fogalmazzak, mint a másik szerkesztőség: *„Bizalommal és hittel bontjuk ki zászlónkat, amelyre Isten, Haza, Család, Munka fenséges szavai vannak aranybetűkkel felvarrva.”*

Alig egy évvel később – 1906. november 4-én – utcára kerül az Ózdi Hírlap, amely vasárnaponként jelenik meg és 1907. január 6-án magába olvasztja a „Felsőborsod” című lapot. Úgy mutatkozik be, mint társadalmi hetilap, amely a napi politikától távol szeretné tartani magát. Aztán sokáig egyedül marad az ózdi sajtópalaletán, ugyanis 1907. december 23-án megszűnik az Ózd és Vidéke, s a következő esztendőben bezárják a MUNKA-t is.

Az első világháború és a tanácsköztársaság bukása után, 1921. március 27-én indul útjára az új politikai hetilap, az Ózdi Nemzeti Újság, mint a TEVÉL (Magyarország Területi Épsége Védelmi Ligája) Ózdi Körének hivatalos lapja. Az újság támogatására 500.000 korona alaptőkével létrehozzák az Ózdi Nemzeti Sajtóvállalat Részvénytársaságot, így helyben készülnek a hetilap példányai. Szerkesztése a gyári iskolában folyik, a felelős szerkesztő mellett nyolc tagú szerkesztőbizottság dönt a megjelenésre váró írások sorsáról. A „Feltámadunk” című vezércikkében egyházi hasonlatokat használ: *„... hazánkat megtépázták, bilincsbe verték, midőn Krisztus koporsójára is nehéz követ tettek ellenségei... De eljön az idő... Hiszünk Magyarország területi épségének visszaállításában... Magyar ne bántsa a magyart. Szeressük egymást testvérként.”*

Az önmagát párton felülinek mondó lap természetesen ugyanúgy elkötelezett, mint elődei. A korábban megjelenő helyi sajtótermékekre a keresztény hittel társított szocialista ellenes magatartás volt a jellemző, itt viszont az antikommunizmus mellett az egyre jobban fasizálódó hungarista mozgalom támogatása figyelhető meg. 1936-ban szerkesztőgárdát is váltanak, az újság kibővül egy képes melléklettel, melyet Budapesten, központilag állítanak elő. Az Ózdi Nemzeti Újság 1938 után a hitleri fasizmussal köt szövetséget, s 1944-ig nem is változtat ezen.

A húszas években az Ózdi Nemzeti Újság mellett a különböző egyházak is megjelentetik lapjukat. „Új ég és Új föld” címmel 1926. szeptember 15-én indul az ózdi Ifjúsági Luther Szövetség hivatalos lapja. Az iskolai év alatt minden hónap 1-jén és 15-én adták ki A/5 formátumban. A szerkesztését az evangélikus egyház szövetségi ügyvezető elnöke végezte. Kiadója a szövetségi karnagy volt. Az első számban Zorkóczy Samu, a RIMA egyik vezetője, az ózdi evangélikus egyház felügyelője írt beköszöntőt. A lap gyakran közöl az evangélium tanításaira épített beszédeket. Keresi, kutatja az ifjúság lelkéhez vezető legeredményesebb utat. Megjelenése után bő egy esztendővel – 1927. december 1-jén – új színtellettal gazdagodik, „Cserkészmozgalom” címmel állandó rovatot indítanak, melynek vezetője Benedek Béla, a II. cserkészkerület vezetőtiszteje. Sajnos azonban mire a lap profilja kialakul – három év működés után – beszünteti tevékeny-

ségét. „Búcsúzó” címmel szerkesztője így summázza a megszűnést: „*Lapunk átadja a teret Isten más eszközének az ifjúság lelki gondozása tekintetében.*” S ez a más eszköz nem más, mint az egész magyar ifjúság számára minden felekezeten egybefogó Keresztény Ifjúsági Egyesületi újság, a „Magyar Ifjúság”, melyet két évi szüneteltetés után újból megjelentetnek.

Az evangélikus egyház azonban nem adja fel a nyomtatott szó erejéhez fűzött reményeit, „Mi szolgálatunk” címmel 1939. januárjában megjelenteti az Evangélikus Papnék Időszaki Értesítőjét. A lap felelős szerkesztője és kiadója a papnék felelősségteljes hivatását hangsúlyozva az evangéliumra elkötelezett nők társadalmi szerepét igyekszik erősíteni. Nőmozgalom ez a maga nemében, amely a kísérleti állapotából nem tud továbbfejlődni.

Ózdon az ifjúságnevelés szervezett műhelyei – igazodva az országos helyzethez – a Levente és a Cserkész Egyesületek. A Levente Egyesület az országosan megjelentetett Levente Újság, a Cserkész Egyesület tagjait pedig a „Cserkészvilág” című helyi lap látta el szellemi táplálékkal. A Cserkészvilág első száma 1939. március 31-én jelent meg A/4-es formátumban, a 22. sz. O.K.E. cserkészcsapat szerkesztésében és kiadásában. A havonta egyszer, négy oldalon kiadott terméket az Ózdi Nemzeti Sajtóvállalat Részvénytársaság nyomdájában állították elő.

1940-ben a Római Katolikus Egyházközség jelentetett meg lapot, A/4-es alakban, 12 oldalon, borítóval ellátva és fűzve. A címe: Katolikus Munkáslap volt. A havonként megjelenő és a Sajó vidék (Patocsny) könyvnyomdában, Rozsnyón nyomtatott újság az első oldalon minden alkalommal egyházi szentképet közölt, ezzel is hangsúlyozva hovatartozását. A „Beköszöntő”-ben a következőt írják: „...*Minden alkalommal elvisszük Isten szavát lapunk első három oldalán azokhoz a kedves munkástelevérekhez is, akik nem jöhetnek el Isten éltető igéjének meghallgatására. Másik három oldalon a minket annyira érdeklő emberi élet megnyilvánulásait fogjuk párt és politika mentesen, erkölcsi szempontból tanulmányozni.*”

A II. Világháborút követően, 1946. május 1-jén jelenik meg az első ózdi kommunista sajtó, az Ózdi Néplap, melyet a kommunista párt ad ki. A hetilap példányait 600.000 pengőért árusítják. Az óriási inflációra jellemző, hogy a május 11-én megjelenő újság ára már 4 millió pengő, majd egy hét múlva, a következő számé 10 mill-pengő. A május 25-i szám 60 mill-pengőbe kerül, a július 6-i Néplap pedig 10 billió pengőbe. Aztán a forint megjelenésével 50 fillérért árulják az újságot.

A szociáldemokrata párt 1947. februárjában indít lapot „Ózdi Munkásélet” címmel, majd 1948. márciusában megjelenik a „Vasas Szövetkezeti Híradó”, amit az Ózdi Független Sajtóvállalat Részvénytársaság nyomdájában készítenek, s kiadója a Vasas Szövetkezet. Ez az újság rövid ideig élt, megszűnésének valószínűleg az volt az oka, hogy a két munkáspárt egyesülése után a szerkesztője nem élvezte az egyesült munkáspárt bizalmát.

Az „Ózdi Néplap” 1948. április 18-án megszűnt, majd rövid idő múlva az „Ózdi Munkásélet” is, az egyesült két párt politikai hetilapja az „Ózd és Vidéke” lett. Nem sokkal később – alig egy hónap múlva – a hetilap már a Magyar Dolgozók Pártja hivatalos újságja, majd tíz hónap után a II. évfolyam 32. számában már a következőket írják: „*Ózd és Vidéke dolgozóinak szerepe a termelés és politika arcvonalán indokoltta tette, hogy pártunk napilapot indítson, bocsásson rendel-*

kezésre... Kedden már Észak-Magyarország címmel jelenünk meg, változatlan áron...heti 24 oldal helyett, 40 oldalas terjedelemben. Kiterjesztjük tudósító hálózatunkat. Levelező gárdánkat: vasárnaponként külön bőséges melléklettel jelentkeziünk.” Naponta több mint két hónapig jutott el Ózdra az Észak-Magyarország, a megye eseményeivel együtt foglalkozott Ózd és vidéke gondjaival, de leginkább a párt szócsöve volt, egyetlen igazi feladatának tartotta a központi irányelvek sulykolását, a vidéken élők „tudatformálását”. Szócső volt ez, mint minden vidéki lap, abban az időben.

Az újabb önálló ózdi lap 1949 decemberében 21-én jelent meg „Ózdi Vasas” néven. Stílusára, hovatarozására jellemző a nyitó vezércikk, melyből álljon itt egy rövid idézet: „Köszöntjük olvasóinkat a gyár, az üzemek dolgozóit Ózd felszabadulásának évfordulóján, üzemi lapunk első számának megjelenése alkalmából. Köszöntjük a terv diadalmas győzteseit, az ötéves terv lelkes és céltudatos megvalósítóit, az ózdi gyár minden dolgozóját.” Mint a bevezetőből is kiderül, ez üzemi lap, elsősorban a kohászatnál dolgozókról szól, s kisebb terjedelemben helyet ad a városi eseményeknek is. Leginkább azonban lelkesít, az 50-es évek stílusában.

Nagyobb változást – sajnos csak rövid időre – az 56-os események hoznak az ózdi sajtó életében is. A párt lapjának a megjelenését a forradalom résztvevői beszüntették, s létrehozták a „Szabad Ózd”-ot, az Ózdi Járási Forradalmi Munkás Tanács lapját. Ez mindössze háromszor jelent meg, mert november 21-én, a Szovjet csapatok Ózdra érkezésekor megszűnt, pontosabban még volt egy rendkívüli számuk december 18-án. Működött viszont a kommunista „Ózd és Vidéke”, amely vadul ostorozta a forradalom résztvevőit, az újjászerveződött marxista párt irányításával. 1957. márciusában kétoldalas ifjúsági mellékletet is kiad, amelyben arról tudósít, hogy a KISZ ózdi nagyüzemi, városi, járási szervezetei megalakultak. Ez a melléklet havonta egyszer megjelent, s az Úttörő Házban volt még egy helyben sokszorosított újság, az „Úttörők Hangja”, továbbá a József Attila Gimnázium diákújságja, a „Tízperc”. Az ifjúság „ideológiai nevelését” tehát a forradalom után szinte azonnal megkezdték Ózdon is.

Az Ózdi sajtónyomtatás

Az újság nyomdai úton történő előállítására Ózdon először 1921-ben nyílt lehetőség, amikor 500.000 korona alaptőkével létrehozták az Ózdi Nemzeti Sajtóvállalat Részvénytársaságot. Az újság nyomtatásához szükséges betűkészlet, gépi felszerelés megvásárlása után a nyomdát a faluban, a „Főucca 5.” szám alatt rendezték be. Az alapítás elsődleges célja volt, hogy helyben készülhessen az Ózdi Nemzeti Újság. Induláskor a nyomda vezetője Pálmai Zoltán, majd Veszelyovszki József lett.

1943-ban a részvények többségét a katolikus legényegylet vette át és Kovács József tanár kapott megbízást az ügyvezetői tisztség betöltésére. Még ez év végén Kuzma Györgyöt nevezték ki a nyomda vezetőjének. A II. Világháború után jelentős változások történtek a nyomda életében is. Itt nyomták ki a szovjet hadsereg győzelmét hirdető plakátokat, a kommunista párt megalakulását tudató és a párt soraiba hívó plakátokat. Ezután természetesen a párt szigorúan ellenőrizte is mindazt, ami a nyomdából kikerülhetett. Csak a Főszolgabírói Hivatalban, az erre a célra létrehozott ellenőrző, engedélyező szerv hozzájárulásával lehetett készíteni. Később ezt a feladatot a Polgármesteri Hivatal vette át.

Természetesen – mivel „bizalmi állásról” volt szó – 1946-ban váltás történt a nyomda élén is, az új vezetőt Kuzma Leónak hívták. Ekkor már itt nyomták a kommunista párt lapját, az Ózdi Néplapot, majd 1947-ben az Ózdi Munkás Életet. A két lap és a két párt egyesülése után ismét vezetőt cseréltek, az új nyomdafőnök Lendvai Géza nyomdász lett.

Az Ózdi Vasast már nem a helyi nyomdában állították elő, hanem Budapesten, a Vörös Csillag nyomdában. Az ózdi nyomdát pedig az államosítás után a faluból a Gyújtóra (ma Vasvár út) telepítették. Szervezetileg az Észak-magyarországi Nyomdaipari Egyesülethez került, s ott is maradt 1952-ig. Ekkor a nyomdák újabb összevonásával tröszt alakult, s az ózdi nyomda a Borsodi Nyomda egyik telephelye lett. Az Ózdi Vasas előállítását is a Borsodi Nyomdához telepítették vissza Budapestre.

A helyi nyomda leginkább nyomtatványok készítésével és kötészettel foglalkozott. Az 56-os forradalom idején itt készült a Szabad Ózd. Jelenleg azonban már csak az épület létezik, a nyomda tíz évvel ezelőtt bezárta kapuit.

A rendszerváltás és a gazdasági változások hatásai a helyi sajtóra Ózdon 1990. és 2006. között.

Ahhoz, hogy a sajtó háza táján az elmúlt 16 évben végbement változások okait megismerjük, elkerülhetetlen szólni az Ózdi Kohászati Üzemek (ÓKÜ) gazdasági összeomlásáról, a privatizáció kapcsán a tulajdonviszonyok változásairól. A sajtót, az Ózdi Vasas-t ugyanis 1957-től egészen 1990. végéig a kohászat működtette, üzemi lap volt ez, de a városban történekről is tájékoztatott, természetesen az arányok messzemenő szem előtt tartásával, a gyár vezetői ugyanis folyamatosan figyeltették, hogy a lap milyen arányban tudósít a gyárban, illetve a városban történekről. Az mondták: aki fizet, érthetően a legnagyobb szeletet is meg szeretné kapni a tortából.

Az Ózdi Vasas újságírói a rendszerváltásig a Borsod Megyei Lapkiadó Vállalat alkalmazásában álltak, az újság Miskolcon, a Borsodi Nyomdában készült 6 oldalon, A/3-as méretben, s a havi költségeket (bér és nyomda) a kohászat a lapkiadó vállalatnak utalta. 1989-ben azonban minden megváltozott.

Hatalmas változások történtek az ÓKÜ életében. Ott, ahol nem is olyan régen 1-1,4 millió tonna acélt csapoltak évente, s 1 millió tonna hengerelt készáru gyártottak, a dolgozói létszám pedig közel 14 ezer volt, az ózdiak el sem tudták képzelni, hogy a kohászatnak valaha is vége lesz, de elindult a leépülés. A piaci helyzet romlott, az árak csökkentek, a hengerelt termékek eladhatatlanná váltak. Az acélipar világméretű válsága drámai módon érintette az ózdi gyárat.

A gondok enyhítése érdekében még ebben az évben több korlátolt felelősségű társaságot alapítottak és számos társaságban volt érdekeltsége a nagy múltú gyárnak. A legnagyobb változást az Ózdi Acélművek Részvénytársaság (ÓART) létrejötte jelentette, amit a badenbadeni KORF KG., a frankfurti METALLGESELLSCHAFT AG. és az Ózdi Kohászati Üzemek hozott létre egyes vállalatként. Az 1990. június 1-jével létrejött vállalkozásban a két német fél 60 százalékkal, a magyar fél pedig 40 százalékkal vett részt. Az ÓART tervei szerint az évi 1,4 millió tonna acél előállítására képes ózdi üzemet miniacélművé alakítják át, melynek évi kapacitása 600 ezer tonna hengerhuzal és rúdacél lesz. E termékek jó részét exportálni kívánták. Sajnos azonban a működéshez fűzött nagy remények szertefoszlottak. A jelentős veszteség után a németek 1991. május 29-én tőkéjüket kivonták az ÓART-ból, részesedésük az Állami Fejlesztési Intézet tulajdonába került. Így az ÓART jogilag tovább élt, és teljes mértékben ismét állami tulajdonná vált. Közben az elavult és versenyképtelen technológiák következtében 1991-ben leállították a nyersvasgyártást, 1992-ben az acélgyártást, majd a nagyolvasztóművet és az acélművet is lebontották.

A kereslet beszűkülése, a korszerűtlen termékek gazdaságtalan gyártása miatt a Durvahengermű (amely eddig önállóan, nem német tulajdonban működött) sorsa is megpecsételődött. Ezért a gyáregység megszűnését határozták el. Ekkor érkezett Petrenkó János magánvállalkozó, aki addig egy nagyon sikeres magánvállalkozást működtetett otthonában, s bejelentette: megvásárolja a hengerművet és továbbüzemelteti. A PEKO Acélipari Művek 1990-ben alakult meg, de tevékenysége nem volt igazán sikeres. Pár éves keserves működés után sok millió forint adósságot hátrahagyva a PEKO „birodalom” is összeomlott, pedig vezetője, Petrenkó János szocialista színekben, listáról bejutottként, országgyűlési képviselő is volt ekkor.

1995-ben ezen a termelőbázison jött létre egymillió forintos törzstőkével az Ózdi Hengerművek Kft. A társaság tulajdonosa, a Metaltrade Hungária Kft még ebben az évben 144 millió forintos tőkeemelését hajtott végre. A társaság 1997 végén beleolvadt az Industring Ipari Termékhasznosító Kft-be. Az új tulajdonos 1999-ben magánszemélyek által alapított Kroda Kft lett. A durvahengerművet a sokszoros tulajdonváltás után 2002-ben végleg bezárták, a berendezéseit ócskavasként értékesítették.

A Finomhengermű Munkás Kft 1991. július 24-én alakult az ÓKÜ finomhengermű gyáregységének az üzemeltetésére. Az alapításkor a társaság induló vagyon, törzstőkéje 2,1 millió forint volt, amelyből az ÓKÜ részesedése 48 száza-

lék, magánszemélyeké – a finomhengerműi dolgozóké – pedig 52 százalék, amit közel 500 dolgozó rakott össze, fejenként 1000-2000 forintokból. Kevesen voltak, akik tekintélyesebb összeget áldozhattak a Kft. létrejöttéért. A jegyzett tőkét 1993-ban 9,8 millió forintra emelték, a tulajdoni szerződés változatlanul hagyása mellett. A későbbiekben az ÓKÜ tulajdonrészét a felszámoló eladásra meghirdette, de konkrét ajánlat nem érkezett. Így az ÓKÜ üzletrészét a társaság megvásárolta, s a cég 100 százalékos dolgozói tulajdonba került. Később – a működés stabilizálása érdekében – az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. (ÁPV Rt) a társaságot feltőkésítette (75 millió forintos tőkeemelés), a jegyzett tőke 88 százaléka az ÁPV Rt-é, 12 százaléka pedig dolgozói tulajdon maradt. Két évvel ezelőtt újabb tulajdonváltás következett be, a Finomhengermű Munkás Kft ukrán tulajdonba került, s pillanatnyilag a fennmaradásáért küzd. Szakemberek szerint az idén végleg bezárja kapuit.

Közben az Ózdi Kohászati Üzemek felszámolása befejeződött. A felszámolásból való kivásárlás után – az ÓART vagyonán – létrejött az Ózdi Acélművek Kft (ÓAM) 2.675 millió forintos jegyzett tőkével. A tulajdonos, az ÁPV Rt. a társaságot 1997-ben privatizálta. A pályázat nyertese a német Max Aicher GmbH lett. Ez a társaság ma is működik, sőt Magyarország egyetlen nagy teljesítményű, korszerű betonacél és hengerhuzal gyártó, értékesítő üzeme. Mint az Aicher vállalatcsoport tagja, kitűnően illeszkedik a sokrétű vállalkozás profiljába. Sajnos sokáig – éppen a helyi acélgyártás megszűnése miatt – a rúd-és drótermékeket külső forrásokból beszerzett bugából állították elő. Magyarul, külföldön vásárolt alapanyagból. Ez a helyzet megváltozott, mert 2000. augusztusában üzembe helyezték az EBRD és a Raiffeisen Bank által nyújtott hitelből megépített miniacélművet, amely azóta biztosítja a hengermű alapanyag ellátását. Így közel tízesztendőnyi szünet után ismét van – ha csak kis tételben is – acélgyártás Ózdon.

Amint a fent leírtakból is látható: Ózdnak a rendszerváltás nem hozott túl sok jót, hiszen a megélhetést biztosító gyáróriás éppen az új rendszer kialakulásával esett egybe. A helybeliek azonban sokáig nem hitték, vagy nem akarták elhinni, hogy ez megtörténhet, mármint: a vasgyár végleg bezárhatja kapuit. A külföldi befektetőket is igen bizalmatlanul fogadták, s amikor az ÓART a többségi német tulajdonnal megalakult, a maradék ÓKÜ üzemei (pl. PEKÓ Acélipari Művek, Finomhengermű, stb.) azonnal szembe fordultak vele, s ellentéteiket az utcára is kivitték, mégpedig oly módon, hogy a helyi sajtót is egymás ellen uszították. Pontosabban létrehozta két újságot az egykori Ózdi Vasas szerkesztőségének a tollforgatóiból, az egyik az Új Ózdi Vasas volt, melynek működtetését az ÓART vállalta, a másik pedig a régi vasas hagyományait vitte tovább, s a neve is megmaradt: Ózdi Vasas-ként működött több évig.

Érdekes az Ózdi Vasas 1990. november 30-ai száma, ahol a vezércikkek már az átalakulásról szólnak. A vezércikk három címet is kapott: „Vihar az Ózdi Vasas körül – Nem tesszük le a tollat! – Pedig ki akarják venni a kezüinkből...”

A cikk így szól: „Sejtettük, tudtuk, hogy előbb-utóbb lapunkat is eléri az a nincstelenségi hullám, ami a honi sajtó orgánumain már végiggyűrűzött. Nincs pénze a lapfenntartóknak (legalábbis annyi nincs, mint korábban), a szponzoroknak, ráadásul folytonosan emelkednek a nyomdaköltségek, a postai terjesztés díjai, ezzel együtt az

újságok árai is, ami a vásárlók, az olvasók pénztárcáját terheli immár elviselhetetlen módon. A napi-, heti-, és havilapok, kiadványok tengerében már fehér holló volt, amelyik így vagy úgy ne lépdelt volna a sír felé. ...Nálunk az Ózdi Vasas Háza táján az ÓKÜ darabokra hullása után a változtatás szükségessége. A maradék ÓKÜ közölte, hogy nincs tovább pénze arra, hogy egyedül tartson fel bennünket, át kell alakulnunk. Mi megértettük: ami nincs, abból nem lehet áldozni, tehát egyet kellett értenünk a váltással is, de a hogyanra azért igen kíváncsiak voltunk. Teltek, múltak a hetek, mígnem kiderült: úgynevezett Egyesülést kellene létrehozni, ezért az arra megbízott emberek (hogy pontosan hányan és kik, azt nem tudtuk), elkezdtek az új forma részleteinek a kimunkálását. Még nyugodtak voltunk.

Addig, amíg az Ózdi Vasas felelős szerkesztője részt nem vett egy közös tárgyaláson a majdani Egyesülésben érintettekkel: az ÓKÜ, az RT, a Rima, a Meteor, a Mozaik Kft-k, valamint a Peko Művek képviselőivel. A szerkesztőség tagjait – az egyszerűség kedvéért – meg sem hívták az eszmecsere, amelynek lényege az volt, hogy nekünk a továbbiakban semmiféle beleszólási jogunk nem lesz a lap előállítás körüli dolgokba, hiszen a pénzt ők adják. Igaz, próbálták azt erősíteni: nem szenved majd csorbát az újságírói önállóságunk, no de ilyen kezdés, valamint a felelős szerkesztő szakmai érveinek lesöprése után ki hiszi ezt el?... Kutattuk függetlenségünk, újságírói szuverenitásunk felé az utat. És akkor jött az ötlet, keressük meg az Acélmű Rt-t... Nos, megkerestük az igazgatóságot, s megkérdeztük, mit ígérnének és mit kérnének, ha feltárva helyzetünket tőlük várnánk valamiféle segítséget. Az Rt. igazgatóságának közös elhatározása az volt: vállalják az újság kiadásának költségeit...”

Ezzel a döntéssel megmenekült ugyan a szerkesztőség kollektívája egy már akkor is látható rossz gazdasági konstrukcióban való működéstől, de magára vonta az Egyesülés „pártiak” haragját. Mikor kiderült, hogy az Rt. önállóan adja ki a lapot, mindent megtettek, hogy megnehezítsék a dolgukat, pedig az ÓART nem saját lapot akart, hanem egy korrektül tájékoztató orgánusot, amely ugyanúgy hírt ad a maradék ÓKÜ cégeiben történetekről, mint a város, s természetesen a fenntartó mindennapi életéről. Az első lépés az volt, hogy bezárták előttük a szerkesztőség kapuját. Az irodáik ugyanis olyan épületben voltak, amely ÓKÜ-s tulajdonban maradt. Minden eszköz és iroda nélkül, egy ideiglenes, üres szobában, egy dohányzó asztalon kezdték el az Új Ózdi Vasas szerkesztését.

A november 30-ai számban, az előbb idézett cikk mellett, szintén az első oldalon szereplő írás, amely az „Ez a mi utolsó Ózdi Vasasunk” címet viselte, s beharangozta az új lap érkezését, talán e történések miatt sikeredett kicsit borongósrá: „Furcsa, megfoghatatlan érzés tölt el e sorok írásakor. Búcsúztatnom kellene valamit, ami meg is szűnik, meg nem is, eltávozik, ugyanakkor gyökerében megmarad, sőt megújul, vagyis – reményeink szerint – jobb lesz, mint valaha.”

Az Új Ózdi Vasas valóban jobb és több volt elődjénél, hiszen nagyobb terjedelemben – 8 oldalon – jelent meg, s korszerűbb volt a nyomdai eljárás is, amellyel készült. Az elődjét ugyanis 6 oldalon szerkesztették és mélynyomással, az új lapot pedig ofszet eljárással. Továbbá új rovatok és témák is megjelentek benne, s kicsit talán bulvárosabb is lett, mint elődje, amely még nem tudott szabadulni a pártállami stílustól.

Az Ózdi Vasas alapjain létrejövő újság példányszáma is jelentős volt, hiszen elődje az ÓKŰ-ben 10.000 példányban is elfogyott. Hozzá kell persze tenni, hogy a szocialista brigádok brigádvállalásaiban is szerepelt, hogy minden héten megveszik a Vasas-t, amelynek utolsó száma 4 forintba került.

Nem számítottak azonban arra, hogy az Ózdi Vasas, melyet ők elsirattak, az Új Ózdi Vasassal egy időben, 1990. december 7-én ugyancsak utcára kerül. Ennek a vezércikkét az új felelős szerkesztő, Borszem Tóth Gyula jegyezte, aki korábban helyettese volt az Új Ózdi Vasashoz szegődött felelős szerkesztőnek, Tóth Istvának, de a lap kettéválásakor már nem dolgoztak együtt, B. Tóth Gyula ugyanis egy évvel korábban már váltott, az akkor alakult Ózdi Városi Televízió főszerkesztője lett. A város új vezetése azonban nem volt elégedett a munkájával, így kapóra jött neki az ÓKŰ vezetőinek ajánlata: hogy vigye tovább az Ózdi Vasast. Az ő vezércikkének is három címe van: „Az árnyékstáb színre lép – Sárdobálás helyett – Ez a mi első Ózdi Vasasunk.” Az írás, annak ellenére, hogy a főcíme „Sárdobálás helyett”, becsülettel vagdalkozik: „Barátaink, ismerőseink, hozzátartozóink szerint az Ózdi Vasas elmúlt heti számát (amelyből a fentiekben idéztünk) növekvő tanácstalanság, megdöbbenés, majd megrökönyödés közepette fogta kezébe a Kedves Olvasó. Elegendő információ híján ugyanis képtelen volt eldönteni, hogy a régi Ózdi Vasastól végül is önként „dezertált” a régi gárda, vagy pedig aljas ármánykodás készítette a szerkesztőségi kollektívát arra, hogy az Egyesülést megtestesítő ötfejtű sárkány elől a részvénytársaság óvó szárnyai alatt keressenek menedéket.

Miután aggályaira és kérdéseire a Vasas november 30-i számában nem kapott érdemi választ az olvasó – habár a lap jóformán csak a kollektíva önsajnáltatásának és az árnyékstábbá kikiáltott egykori kollégák bemocskolásának szentelte hátsábjait – úgy érezzük, hogy a további találgatások elkerülése végett az újság körüli művihar mibenlétéről nekünk is illik (sőt szükségszerű) néhány szót ejteniünk. ...Nos, a valóság sokkal egyszerűbb, sokkal prózaibb, mint azt egykori munkatársaink drámai hangú búcsúlevelükben előadták. Mindössze arról van szó, hogy az egyre kisebb méretűre zsugorodó ÓKŰ a továbbiakban képtelen volt felvállalni az évente többmilliós költséget felemészítő újság finanszírozását, ezért a lap eltartásához társakat keresett.”

Természetesen közel sem ez volt az igazi ok, ezt mindkét szerkesztőség munkatársai jól tudták. A kettéválás valódi mozgatója a tulajdonosok egymás elleni háborúja volt, amelyhez eszközként használták az újságokat és a hírlapírókat. Furcsa mód nem lehet azt kimondani, hogy az ózdi olvasó ennek csak a kárát látta, hiszen a két lap versengett a kegyeikért. Minden héten szenzációkat közöltek, legalább egy lejárató cikk volt minden héten az orgánumban, amely az ellenfél viselt dolgairól „húzta le a leplet”. Az olvasók a bulvársajtó e helyi, speciális változatát meg is hálálták, a két lapból külön-külön elfogyott közel ugyanannyi, mint közös elődjükből, az Ózdi Vasasból. Ráadásul ezeket az újságokat mindenki a saját szórakozására vásárolta, nem pedig brigádvállalásból.

B. Tóth Gyula a vezércikkében – miután megvédte az Egyesülésben résztvevő cégeket – megkereste az ideológiát arra is: miért vállalták egykori munkatársaik ellenében, hogy a régi Vasast továbbvigyék: „...a régi vasas új (illetve a helyükön

maradt) munkatársai a laputódlás körül folyó árnyékbokszolás során nem ejtettek csorbát egyetlen játékos szakmai vagy emberi tisztességén sem. Annyit tettek csupán, hogy éltek a felkínált lehetőséggel, amely számukra a régi csapat önkéntes távozása után megadatott.

A hazugságokkal traktált árnyékstáb különben – hogy ismét a szerkesztőségi cikk egyik gyöngyszemével éljek – csak akkor lépett a színre, amikor bizonyossá vált, hogy az egyesülés hívei és ellenfelei között már nincs mód a megegyezésre, az ésszerű kompromisszumra. Amikor már bizonyossá vált, hogy a régi kollektíva az új Vasast kívánja megjelentetni, s ezért Ózdon nem egy, hanem két újság fog megjelenni. Amikor egyértelmű lett, hogy a szembenálló felek nem tudnak és (már) nem is akarnak egyezsége jutni. A búcsúlevél által sugalltakkal ellentétben az új csapat nem volt tehát aktív cselekvője a folyamatnak. Nem szervezkedett és nem áskálódott, nem helyezkedett és nem hazardírozott, így nem volt érdekelt abban, hogy akár tisztességének áruba bocsátása árán is, de megszerezze magának a legénysége vesztett sajtóorgániumot.”

Ilyen és ehhez hasonló stílusban folytatódott tehát a társalgás, az üzengetés a lap hasábjain keresztül egymásnak. Ez alatt a két lapot fenntartók lassan tovább szegényedtek. A kohászati vertikumban tomboló válságra Ózdon sem találtak gyógyírt. Az ÓART német tulajdonosai kivonultak, a PEKO Művek tönkrement, a lapok alól szépen kiperegtek a fenntartók. Ők azonban nem adták fel, mindkét stáb önállósította magát. Az Új Ózdi Vasas alapítványt hozott létre a lapkiadásra, mely a következő nevet kapta: „Ózdi Remény Sajtóalapítvány”. A régi Vasas kollektívája pedig betéti társaságot alakított „Vasas Kiadó Bt.” néven. Mindkét fél külső támogatókra, a hirdetőkre és az eladott példányszámból befolyt összegre épített. Egyikük sem vette figyelembe azt a tényt: egy városi lap önfenntartásra képtelen, ha nincs mögötte komoly támogató, halálra van ítélve. Becsületükre legyen mondva, ők küzdöttek. Az Új Vasas közben nevet és főszerkesztőt váltott. 1992 tavaszától Maholnap-nak hívták, s szakmai vezetője Takács Mariann lett.

A Névváltozást kiadváltozás is követte, létrehozták a Color Média Kft-t, s az impresszumban már nem csak ózdi, hanem Észak-magyarországi hetilapként aposztrofálták magukat. E társaság tulajdonosai ózdi cégek: a Transtech Kft, a Vime-Coo Kft, valamint a Galtex Hungária Kft. Ezek a vállalkozások jelentős összeget fordítottak arra, hogy a lap hétről hétre megjelenhessen, de 1994 végén mégis személyi váltást eszközöltek a lap élén. Takács Mariann helyére e szakdolgozat szerzője került. Utána még egy esztendeig működtettük a lapot, de szinte hétről hétre éltünk.

Nem volt ez másképp a Vasas Kiadó Bt-nél sem. Annyi különbséggel, hogy ők saját és családjuk vagyonát élték fel, nem fizetést kaptak, hanem otthonról hozták a pénzt a nyomdászamlára. Kialakítottak – talán az országban is egyedülálló módon – a szerkesztőség épületében egy kocsmát, remélve, hogy annak bevételeiből finanszírozhatják a veszteséges lapkiadást. Nem így lett. 1995 végére mindkét vállalkozás jelentős adósságot halmozott fel, s nem tudta tovább vállalni az Ózdi Vasas és a Maholnap kiadását.

Ekkor úgy tűnt, hogy közel 100 éve után végleg helyi lap nélkül marad a város, de az önkormányzat úgy döntött, hogy a két szerkesztőség tollforgatóit összefog-

ja, s létrehozták az Ózdi Hírlapkiadó Kft-t. Ez a cég adta ki a város új - immár egységes - helyi lapját, az Ózdi Hírlapot. A lap főszerkesztője és kiadója az 1996. február 23-ai első számban „Megérkeztünk!” címmel vezércikket közölt, amelyben a következőképpen fogalmaztak: „*Ózd sajtótörténetének talán legnehezebb időszakát éltük az elmúlt években. Az okokat e vezércikkben nem érdemes részletezni, hiszen az újságolvasók e mocskolódásoktól sem mentes időszak részleteit kimerítően ismerik. A most induló Ózdi Hírlap viszont esélyt ad arra, hogy végre rendeződjön a helyi médiaválság. A lap munkatársai kivétel nélkül jó tollú, kipróbált (vagy sokat próbált?) újságírók – elhatározták, hogy megpróbálnak egy mindenki számára érdekes, olvasható lapot szerkeszteni, amelyből nem hiányoznak a várost érintő nagylegzetű döntésekről szóló tudósítások sem, és helyet kap az újságban minden olyan észrevétel, amely a lakosságot foglalkoztatja. ...Hozzá kell tennünk, nem vagyunk könnyű helyzetben, hiszen minket is súlyt az a válság, amely országosan, s helyben még hatványozottabban jelentkezik napjainkban. Nem gazdag az újság, pontosabban a lapot működtető Ózdi Hírlapkiadó Kft. Síránkozni azonban nem akarunk, nincs is értelme, a legjobbat próbáljuk kihozni a szűkös lehetőségeinkből. Ezért a jövőnk kicsit az Önök kezében is van, de még inkább azon cégekében, vállalkozókéban, akik remélhetőleg érdemesnek tartanak bennünket arra, hogy támogassanak.*”

Csak annak alátámasztására példa, hogy valóban milyen vékony pénztárcával engedték útjára a társaságot: a Kft készpénze az induláskor 500.000 forint volt. Ez a pénzösszeg már akkor is mindössze 3 szám nyomdászamlájára volt elegendő. A lap azonban túlélte a krízisidőszaknak számító első heteket, s működött egészen 1997. december 31-ig, amikor az Ózdi Hírlapkiadó Kft. is csődbe jutott. Az okok itt is könnyen nyomon követhetők: a támogatók hiánya, a hirdetések alacsony száma, s a lap példányszámának csökkenése. Az immár egységes Ózdi Hírlap ugyanis már nem „szórakoztatta” mocskolódással, egymás befektetésével az olvasókat, így alaposan megcsappant az eladott példányszám is. Az utolsó időszakban az eladott lapok száma alig haladta meg a kettőezretet.

Az önkormányzat – miután eldöntötte, hogy felszámolja a kft-t – úgy határozott, hogy ismét létrehoz egy lapot, amelyben már egyedüli tulajdonos lesz. Az Ózdi Városi Televíziót üzemeltető Ózdi Városi Televízió Közhasznú Társaság tevékenységi körét bővítették ki lapkiadási joggal. Úgy gondolták: pénzt, létszámot spórolhatnak, ha egy cég keretein belül működtetik a két helyi médiumot.

Az új lap 1998. január 23-án jelent meg Ózdi Hírek néven. A főszerkesztője „Előszó helyett” címmel a következőket írta az első számban: „*Ózdnak nem mindennapi a sajtótörténete. S azok, akik ezt végigéltük bizton állíthatjuk: az állandó változástól, a kényszerű – pénztelenségéből fakadó – örökös átalakulástól, az új lapok kiadásától nem lettünk boldogabbak.*”

A jövő talán más lesz. Reménykedünk. Minden esetre nagy előrelépés, hogy számítógéppel dolgozhatunk, emberibb körülmények között, valamivel jobb anyagi biztonságban.

Az Ózdi Hírek szerkesztősége nem akar be nem tartható, hangzatos ígéreteket tenni az induláskor olvasóinak. Egyvalamit minden esetre leírhatunk: megpróbáljuk tájékoztatni Önöket Ózd és térsége fontos eseményeiről, s a problémák, a

bajok mellett az eredményekről is hírt fogunk adni. Mert eredmények is vannak, jóllehet, nem nagyok, nem látványosak, de vannak. ...megpróbálunk minden héten hasznosat írni, olyan információkat adni, amiket jól beépíthetnek mindennapi életükbe. Egyfajta irányítúként szeretnénk szolgálni, megmutatni, hogy szerintünk és természetesen az általunk megkérdezettek szerint merre kellene végre elindulnia a térségnek, a városnak.”

A lap legnagyobb előrelépése valóban az volt, hogy a szerkesztőség az új kor követelményeinek megfelelő felszerelést kapott. Számítógépeken írtak az újságírók, s a lap tördelése is számítógépen történt, helyben. Az újság az első fél évben az eddig megszokottól eltérő, A/4-es formátumban jelent meg, 16 oldalon. Aztán az olvasók kérésére visszatértek az előző, „nagy” formátumhoz, amely 8 oldalon vitte minden héten az információkat az ózdiakhoz.

Az Ózdi Hírek öt évig működött. 2002-ben, az újjáalakult önkormányzat képviselő testülete ismét úgy látta jónak, hogy a lapkiadást és a televíziót különválasszák. Az Ózdi Városi Televízió Kht. továbbra is megmaradt a televízió kiadójának, viszont az újságot újra önálló cég kezébe adták, melyben már nincs önkormányzati tulajdon, sőt a kiadó nem is ózdi. A 2002. december 19-ei bemutatkozó számban az „Ózdi Közélet” – ez az új helyi lap neve – már a kazincbarcikai „Kéttő Kulturális, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.” kiadásában jelent meg, főszerkesztője L. Ország Erzsébet. Ez a lap műnyomó papíron, A/4-es formátumban jelenik meg 12 oldalon. A beköszönő cikk, melynek címe „Nem marad írott sajtó nélkül a város”, a következő képen fogalmaz: „*Kell Ózdon írott sajtó – jelentették ki nagyon sokan az Ózdi Hírek megszűnését kimondó képviselő-testületi határozat közzétételét követően, s ezzel egyet is értünk, hiszen természetes, hogy az embereket a nagyvilág hírein túl érdekli mindaz, ami szűkebb környezetükben történik...Az ózdi írott sajtó több évtizedes történetében igen sokszor olvashatták városunk lakói a gyakran használt kifejezést: új lapot nyitunk. Nem csoda, ha az itt élők kétkedve fogadják az efféle bejelentéseket, s felteszik a kérdést: Ez is tiszta virág életű lesz? A válaszuk: NEM!*

Az Ózdi Közélettel szándékaink szerint – amennyiben a képviselő-testület mellettünk dönt – olyan regionális magazint juttatunk el az olvasókhöz, amely aktuálisan, közérthető témaválasztással és témakezeléssel, a helyi értékek és kapcsolatok tükrében mutatja be a város és vonzáskörzete mindennapjait, sikereit és gondjait. Mindezek mellett folyamatosan törekszünk arra, hogy képet adjunk a térséget érintő országos, illetve a helyi vonatkozású döntésekről, azok hátteréről is. Az aktuális híreken túl teret szeretnénk adni minden olyan témának, amely méltán tarthat számot a köz érdeklődésére – legyen az gazdaságot, önkormányzatot, kultúrát, oktatást, sportot, fiatalokat, időseket, vagy éppen a vonzáskörzetet érintő.”

Az Ózdi Közélet jelen pillanatban is működik, s tudomásom szerint nincs csödközei állapotban a kiadója. Az önkormányzat természetesen támogatja a lapkiadást, így maguk mögött tudhatnak egy megbízható, komoly támogatót, amit elődeiknek másfél évtizeden keresztül hiányolniuk kellett. Az újság további előnye, hogy az első és hátsó borítója színes, a kivitele valóban magazin minőségű, felveszi a versenyt az országos lapokkal is. Tartalmát a tematikus oldalak, állandó rovatok határozzák meg. A 2.-3. és 5. oldalon Tükör címmel a város és térség történéseiről tudósítanak. A 4. oldal a kultúráé

és az oktatásé, a 6-7. pedig az önkormányzaté. A 8. oldalon olvasható írások leginkább a gyerekekhez szólnak, s itt helyezik el a keresztrejtvényt is. A 9. oldalt az egyházak töltik meg tartalommal, a település történelmi egyházainak képviselői írják heti váltásban a rovatba, s itt olvashatók a városban található templomok miserendjei, az istentiszteletek kezdő időpontjai is. A 10. lapon a Sziréna című rovat található, melyben a közrend, a közbiztonság kérdéseivel foglalkoznak, itt közlik a rendőrség által kiadott anyagok alapján, hogy milyen bűncselekmények történtek az előző héten, de e rovat foglalkozik a tűzoltóság, a határőrség, a polgárőrség és mentők dolgaival is. A 11. oldalon a városi programok és hirdetések szerepelnek, a hátsó borító pedig a sporté.

Az Ózdi Közélet tehát a jelenleg is működő ózdi írott sajtóorgánium. Az eladott példányszáma 2000 darab hetente, tehát nem közelíti meg sem a régi Ózdi Vasas, sem pedig az Új Vasas 7-8 ezres eladási átlagát. Ennek a szerkesztőgárdának és a lapnak azonban viszonylag biztonságosabb a gazdasági helyzete, az önkormányzat ugyanis támogatja, mégpedig évi 12-15 millió forinttal. Kényelmesen azonban ők sem dőlhetnek hátra, hiszen a képviselő testület 4 évenként változik, s a tapasztalat az, hogy a sajtót az elsők között szeretik felforgatni. A politikusoknak ugyanis (s az önkormányzati képviselők, még ha kicsiben is, de azok) fontos, hogy olyan médiumuk legyen, amelyik mindent megtesz az ő népszerűségük növeléséért. Ezért nehéz, még ha valamivel biztonságosabb is, önkormányzati lapnál dolgozni. Itt ugyanis a képviselők gyakran visszaélnak azzal, hogy ők adják a pénzt. Csak az nem jut eszükbe, hogy nem a sajátjukat, hanem mindannyiunkét osztogatják...

Adatok az ózdi írott sajtó történetéből

<u>Lapcím</u>	<u>megjelenés</u>	<u>tulajdonos</u>	<u>szerkesztő</u>	<u>kiadó</u>
Munka	1902-1908	Magyar Bánya és Kohómunkások Egy.	Dr. Csepala Lajos	Kablai István
Ózd és Vidéke	1905-1907	Magyar Bánya és Kohómunkások Egy.	Dr. Göbl Márton	Dr.Csepala L.
Ózdi Hírlap	1906-1911	Magyar Bánya és Kohómunkások Egy.	Török István Pánczél Béla	Ózdi Hírlapkiadó
Ózdi Hírlap	1908	Magyar Bánya és Kohómunkások Egy.	Kádár Elek Herman István	Ózdi Hírlapkiadó
Ózdi Nemzeti Újság	1921-1937	Területvédő Liga ózdi köre	Hanuszik Antal	Területvédő Liga ózdi köre
Ózdi Nemzeti Újság	1938-1944	Területvédő Liga ózdi köre	Czangár Lajos	Területvédő Liga ózdi köre
Új Ég és Új Föld	1926.IX.15.	Ózdi „ifjúsági Luther Szövetség”	Abaffi Gyula	Joób Sándor
A Mi Szolgálatunk	1939. I.	Evangélikus Papnék	Marcsek Jánosné	Marcsek Jánosné
Cserkészvilág	1929. III.	22. Sz. O. K. E. cserkészcsapat	22. Sz. O. K. E. cserkészcsapat	22. Sz. O. K. E. cserkészcsapat
Katolikus Munkáslap	1940. I.	Ózdi Római Kat. Egyházközség	dr. Rubóvszki Ferenc	Ózdi Római Kat. Egyházközség
Ózdi Néplap	1946-1948	MKP Ózdi Szerv.	Petrei Lajos	Petrei Lajos
Ózdi Munkás Élet	1946.	SZDP Ózdi Szerv.	Kuzman Leó Mauks Miklós Kubancsik László	Kuzman Leó
Ózd és Vidéke	1948-1949	Egyesült Ózdi Munkáspártok	Kuzman Leó	Petrei Lajos
Vasas Szöv. Híradó	1948.	Vasas Szövetkezet	Kuzman György	Szatmári Ferenc

Lapcím	megjelenés	tulajdonos	szerkesztő	kiadó
Ózdi Vasas	1949. XII.	Az ózdi dolgozók Lapja	Kuzman Leó	Szatmári Ferenc
Ózdi Bányász	1952-1956	Ózdi Szénbányák MDP Pártbizottság Ózdi Bányász Pártbizottság Ózdi Járási Pártbizottság	Vass Sándor Szabó Ferenc Szabó Ferenc	Kakukk István Kakukk István Rózsavölgyi Béla
Szabad Ózd	1956. XI.	Forradalmi Munkás Tanács	Szakáts Albert	Ózdi Forradalmi Munkás Tanács
Ózd és Vidéke	1956. XII.	Ózdi Városi és Járási Tanács VB.	Szakáts Albert	Ózdi Járási és Városi Tanács
Ózd és Vidéke	1957	MSZMP Ózdi Járási Intézőbizottsága	Szabó Ferenc Németh Gyula	MSZMP Ózdi Járási Intézőbizottsága
Ózdi Vasas	1949-1956.	Nagyüzemi Pártszervezet	Kuzman Leó Csorba Barna Szatmári Ferenc Boda István Fehér László Kóhalmi Imre Pásztori Alajos Tóth Bertalan	Nagyüzemi Pártszervezet
Ózdi Vasas	1957-1990.		Fejes F. István Németh Gyula Dobi Sándor Tóth István	
Ózdi Vasas	1991-1995.	Vasas Kiadó Bt.	B. Tóth Gyula	Hanyisztkó István
Új Ózdi Vasas	1991-1992.	ÓART	Tóth István	ÓART
Maholnap	1993-1995.	Ózdi Remény Sajtóalapítvány Color Média Kft.	Takács Mariann Kocsik László	Ózdi Remény Sajtóalapítvány Color Média Kft.
Ózdi Hírlap	1996-1997.	Ózdi Hírlapkiadó Kft.	Kocsik László	Safrankó Gábor

Lapcím	megjelenés	tulajdonos	szerkesztő	kiadó
Ózdi Hírek	1998-1999. X.	ÓVTV Kht.	Kocsik László	Bereczné Simon Edit
Ózdi Hírek	1999. X.-2002.	ÓVTV Kht.	H. Szőke Marianna Görömbölyi László Ó-Varga Judit Bojtos Zoltán	Bereczné Simon Edit
Ózdi Közélet	2003.-	Kéttó Kulturális Szolg. és Ker. Kft.	L. Ország Erzsábet	Tóth Zoltán

Összegzés

Az eddig leírtakból véleményem szerint két nagyon fontos dolog állapítható meg. Az egyik: a sajtó működtetése minden korban függött attól, hogy milyen pénzügyi lehetőségei voltak az adott közösségnek, s milyen kulturális, művelődési igényeket támasztottak önmaguk és a rájuk bízott társadalmi csoportok felé. A lapkiadás Ózdon az első időkben leginkább művelődési és vallási célokat szolgált, de ott munkáltak a gazdasági és politikai érdekek is.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaságnak leginkább az volt az érdeke, hogy a munka zavartalanul folyjon az üzemben, s a megszokott valláserkölcsei tanok mellett semmilyen munkásmozgalmi kinyilatkoztatás nem kapjon nyilvánosságot.

Később a gyár és az ott folyó tevékenység kevesebb hangsúlyt kapott az ózdi lapokban, leginkább az országos politika hangszerelte a megjelent írásokat. A háború idején a túlfűtött nacionalizmus, majd a kommunisták előretörésével az ő eszméjük szállta meg a mindenkori helyi sajtó hasábjait. Egy rövid időszak, az 1956-os Forradalom és Szabadságharc volt az, amikor a Szabad Ózd hasábjain nem süttött át a Szovjetuniót és a mindenkori pártvezetést dicsőítő hang, ám a forradalom leverése után minden visszatért a régi kerékvágásba. Egy plusz adalék még ehhez az időszakhoz: Szakáts Albertet, a Szabad Ózd főszerkesztőjét, 1957. februárjában letartóztatták, és halálra ítélték. Később az ítéletet életfogytiglanra változtatták. Szakáts Albert végül 13 és fél évet töltött börtönben, mert a forradalmi időkben vállalta a lap vezetését.

Az Ózdi Vasast az MSZMP Nagyüzemi Pártbizottsága adta ki egészen a rendszerváltásig. Utána sorra alakultak és mentek tönkre lapok, mert senki nem tartotta fontosnak, hogy stabil gazdasági alapokat biztosítson számukra. A választások idején azonban mindig felértékelődött a szerepük, de azt követően három esztendőig ismét épphogy csordogált az anyagi segítség. Ez az állandó bizonytalanság sokakat felőrölt. Aki tudta elhagyta a pályát, de voltak, akik végleg belerokkantak az elmúlt 16 esztendőbe. Most ismét valamivel nyugodtabb a helyzet, a kérdés csak az, hogy meddig...

Felhasznált irodalom

- Fülöp Géza: Sajtótörténet, sajtóismeret. – 5. kiad. – Bp.: Gondolat, 1986
- Eszenyi Miklós – Dr. Utry Attila: A kulturális menedzser tankönyve. A tömegkommunikációs rendszerek. – Rónai Művelődési Központ, Miskolc, 2001
- Németh Gyula: Ózd sajtótörténete (1902-1980). - Kézirat változat. - Ózdi Városi Múzeum.
- Vass Tibor: Az ózdi iparvasút története. – Bp.: Közlekedési Múzeum, 2001
- Ózdi Vasas 1990. november 30. – XXIII. évfolyam, 48. sz.
- Ózdi Vasas 1990. december 7. – XXIII. évfolyam, 49. sz.
- Ózdi Hírlap 1996. február 23. – I. évfolyam, 1. sz.
- Ózdi Hírek 1998. január 23. – I. évfolyam, 1. sz.
- Ózdi Közélet 2002. december 19. – bemutatkozó szám

KÖNYVBEMUTATÓ

Alabán Péter-Csépanyi Attila: Hódoscsépany társadalomtörténete a XX. század közepéig

A fiatal középiskolai történelemtanár és volt tanítványa, ígéretes tehetségek közös munkája a Hódoscsépanyról szóló könyv.

Csépany történetéről eddig igen keveset tudtunk. A szerzőpáros alapos levéltári kutatómunka, rengeteg gyűjtés során készítette el jelen munkát. Dicséret illeti őket, hiszen fiatal koruk ellenére profi, jól felkészült kutatók tudományos érdeklődésük szakterületén. (Már többen is foglalkoztak Csépany történetével, de csak vázlatos munka került ki a kezük alól.) Igen részletesen és alaposan feldolgozták Csépany történetét. Gazdasági-földrajzi-társadalmi változásait követték a település első említésétől a XX. század közepéig.

Részletesen bemutatják a földrajzi, természeti környezetet, amely az ott élő emberek élettereként szolgál. A vidék természeti adottságait élővilágának jellemzőit igen részletesen jellemzik. Táblázatok teszik színessé még érdekesebbé a mondanivalójukat. A község demográfiai adatait nem csak egyszerűen közlik, a változásokat elemzik és feltárják azok okait. A grafikonok és táblázatok itt is érdekessé teszik a „száraz” adatokat. Az itt élő családok közül legismertebb a Csépanyi család. Nemesi rangot kaptak, de voltak köztük egyetlenes jobbágyok is. Megismerjük a családok vagyoni és társadalmi helyzetét, a helyi foglalkozásokat, és azt is hogy az ózdi gyár megépülése milyen hatással volt az itt élőkre. A település szerepe hogyan változott az Ózdi Kohászati Üzemek vonzáskörzetében. Somsály a Csépanyi család tulajdona volt. A Somsályi völgy gazdaságilag fontos volt köszén kitermelése miatt. Az ÓKÜ végleges felszámolásával szinte teljesen eltűnt.

Ózd peremkerülete volt korábban Hódoscsépany, amelyet 1979. január 1-jén csatolták Ózdhoz. A könyv hiánypótló Ózd és térsége történetében.

Vass Tibor: Anekdoták és történetek az ózdi gyár dolgozóinak életéből

A szerző 84. életévét töltötte be a közelmúltban. Születésnap ajándék is lehet ez a könyv.

17 éves korától dolgozik a gyárban. Üzemírnok, majd a ranglétra fokán eljutva a termelési apparátus munkatársa. Hivatalból majd hobbiból kutatja az ózdi vasgyár történetét. Az ózdi gyártörténeti bemutatót létrehozta, majd az ott végzett munkájával kivívja, hogy múzeumi rangra emelik az állandó bemutatót.

Az 1950-es évektől kutatja a gyár történetét a helyi műszaki könyvtárban. Rendszeresen olvassa a RIMA történetével kapcsolatos irodalmat, de ezzel sem elégszik meg, kutat a B-A-Z megyei és az Országos Levéltárban.

Gyűjti az ismerősei körében hallott anekdotákat, történeteket. Mindent lejegyez az utókor számára. Kezdetben kevés az ideje az írásra, majd nyugdíjas korában több a szabad ideje és a gyűjtött anyagokat formába önti.

Hét könyve megjelenése után ismét munkálkodik. Válogat a történetek közül, és beadja a helytörténeti pályázatra. A lektor véleménye alapján még finomít a kéziratot és a végleges formába önti.

Az előszó megírására felkérte kedves ismerősét Mokri Pált, aki hozzá hasonlóan igen jól ismeri a gyárat és a kolóniákat, ahol akkor a gyár munkásai éltek. Hangulatos az előszó, a leírás alapján szinte magunk elé képzeljük azt, hogy hogyan is élték a mindennapjaikat az ózdi munkások.

A munka három részre tagolódik.

Az első részben bemutatja az Ózdi Kohászati Üzemek vázlatos történetét. Ez elengedhetetlenül fontos, hogy az olvasó el tudja képzelni a történetek helyszínét és a szereplőket, hogy milyen körülmények dolgoztak.

A második részben a történetek elevenednek meg igen tömören megfogalmazva.

A harmadik rész igen értékes, mert ebből alaposan megismerjük a dolgozók élet- és munkakörülményeit.

Szívesen ajánlom elolvasásra!

**A XXVI. Ózdi Honismereti Pályázat
felnőtt kategória
I. díjas pályamunkájának ismertetése**

**BÁNFALVI LÁSZLÓ:
Holló Barnabás szobrászművész
(1865 — 1917)**

1. sz. kép: Holló Barnabás arcképe

(Farmosi) Holló Barnabás — a magyar szobrászat jelentős alakja — 1865. május 16-án született a Gömör megyei Alsó-Hangonyban (1).

Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. 1876-tól a rimaszombati „Egyesült Protestáns Gimnázium”-ban tanult. A gimnázium elvégzése után — a festéssel és szobrászattal is kacérkodó — gróf Szirmay Alfrédnél ismerkedett a szobrászat alapjaival (2).

1887-től a fővárosban, a „Királyi Iparművészeti Iskolá”-ban folytatta tanulmányait. 1889 és 1892 között a korszak legnevesebb művészeti iskolájában, a „Mintarajztanodá”-ban (3) tanult, ahol Stróbl Alajos tanítványa volt. Híres mestere korán felismerte tehetségét. Az ő biztatására készítette első önálló alkotását, a „Szarvas”-t (1890), amely a Múcsarnokban megrendezett kiállításon sikerrel szerepelt.

1891-ben külföldi tanulmányútra utazott és Rómában telepedett le. Itáliából hazatérve nagy kedvvel látott munkához.

2. sz. kép: Az Akadémia alapítása (1893)

Első igazi sikerét „Az Akadémia alapítása” című, 1893. szeptember 21-én felavatott, bronzdomborművével aratta. A 4,4 méterszer 1,7 méteres relief az 1825. november 3-án megtartott pozsonyi országgyűlésnek azt a jelenetét ábrázolja, amikor gróf Széchenyi István (1791–1860) egyévi jövedelmét ajánlja fel a „Magyar Tudós Társaság” (Akadémia) számára. „A kompozíció középpontjában Széchenyi ... huszáregyenruhás alakja áll, ám a művész láthatóan arra törekedett, hogy az ülésen résztvevő valamennyi neves politikus arcvonását megörökítse”.

3. sz. kép: Wesselényi emléktábla (1905)

1905-ben megnősült. Felesége Saphir Ilona. Egyetlen gyermekük, Barnabás 1908-ban született. Ugyancsak 1905-ben avatták fel másik híres domborművét, amely az 1838-as nagy pesti árvíz kiemelkedő alakjának, báró Wesselényi Miklós-nak („az árvízi hajós”-nak) állít emléket. A Ferencesrendiek templomának (Budapest, Kosuth Lajos utca) falán elhelyezett emléktábla kicsinyített mása az 1900-as Párizsban megrendezett világkiállításon aranyérmert nyert (5).

A Holló Barnabás által készített domborművek a „hazai szobrászat szempontjából is igen jelentősek, hiszen a sajátos gondolkodást igénylő relief-szobrászatnak korábban nem igazán volt hagyománya Magyarországon” (6).

Holló Barnabás — az ismertséget és elismertséget is hozó domborművek mellett — számos kiváló emlékműszobrot is készített.

Az Akadémia épületének külső falán elhelyezett ragyogó térhatású reliefjével – általános vélemény szerint — Holló élete fő művét alkotta meg (4).

Későbbiekben még egy domborművet készített az Akadémia számára, amelyet 1914. november 19-én avattak fel. „Erzsébet királyné Deák Ferenc ravatalánál” címet viselő alkotása azt a pillanatot örökíti meg, amikor a királyné koszorút helyez el a „haza bölcse ravatalánál”. A fehérmárvány dombormű az MTA előcsarnokában látható.

4. sz. kép: Tompa Mihály (1902)

Első nagyméretű, köztéri szobrát Rimaszombatban (Rimavska Sobota, Szlovákia) 1902. június 4-én avatták fel (7).

A másfélszeres életnagyságú bronzszobor patyi kőből készült talpazaton áll. A szobor „a költőt elmerengve, fedetlen fővel, sziklához támaszkodva ábrázolja, jobb kezét papi köntösén tartja, bal kezében kedves virágai vannak, a sziklán a Nép- és Virágregék kötete látható” (8).

Tompa szobrának a második világháború után hányatott sors jutott: 1946-ban ledöntötték. Ezután múzeumba, majd a „Május 1-e” nevet viselő parkba került. 1995-től a város költőről elnevezett terén látható (2004-től hajdan volt barátja, Petőfi társaságában). „Gömörország fővárosa” mellett több felvidéki település számára is készített emlékműszobrokat (Rozsnyó: Szabó I. — 1894, Losonc: Kossuth — 1910, Sajógömör: Mátyás király — 1914). Ez utóbbi helyen felállított köztéri szobrával annak a mai napig élő hagyománynak állított emléket, amely szerint az igazságos király a gömői szőlőhegyen megkapáltatta a gőgös urakat. A szobor talpazatán az eseményt megörökítő — Garay János által írt — „Mátyás király Gömörben” című vers egy részlete olvasható. A szobor ünnepélyes felavatására 1914. június 1-jén, nagy tömeg előtt került sor (9).

Holló a az uralkodót „földig érő palástjában, babérkoszorús fejéssel ábrázolja.” A sajógömői Mátyás király szobor a szülőföldjéhez ragaszkodó magyarság identitásának kifejezőjévé lett, miközben a nagy múltú hazai szőlő- és borkultúrának szoboremlékét is tisztelhetjük” (10).

Érdekessége az alkotásnak, hogy készítője a királyt nem a szokásos méltóságjelvényekkel (jogar, országalma) ábrázolja, hanem egy kapával a kezében.

5. sz. kép: Bocskai István (1903)

Holló Barnabás a magyar történelem nagy alakjait megörökítő emlékszobrai közül legismertebb a budapesti Hősök terén látható Bocskai szobor, amely egyike a Ferenc József király által adományozott ún. tíz királyszobornak (11). Holló műve — amelyet 1903-ban avattak — eredetileg a Köröndön állt (12). Jelenlegi helyére 1955-ben került. A „Millennium Emlékmű” Bocskai szobrához Marton László készített egy tizenégyalakos bronz domborművet, amelyen a „BOCSKAI HAJDÚI HARCBA A CSÁSÁRI ZSOLDOSOKKAL” felirat olvasható (13).

A fővárosban még a Corvin téren (Millacher-kút — 1914) és a Palota úton (Greguss Ágost — 1913) látható Holló által készített köztéri alkotás. (Az ugyan-csak Holló által készített, Stefánia úton felállított „Toldi a farkasokkal” című szobor a háborúban súlyosan megsérült. Töredékei a Magyar Nemzeti Galéria raktárában vannak.)

Budapesten kívül Ajka (14), Balatonalmádi (15), Debrecen (16), Hajdúböszörmény (17), Sárospatak (18), Szinérváralja (19), Vaja (20) és Vál (21) települések köztereit díszítik Holló mester szobrai.

Az ismert domborművek, emlékművek mellett — a századfordulón megújuló — kisplasztika készítés is igen jelentős szerepet játszott Holló munkásságában (22). Elsősorban a népies témájú életkép- és állatszobrai voltak igen kedveltek, de népszerűek voltak portréi is. Nagy sikere volt az ún. régi magyar dicsőséget megőrkítő szorozatának (Csata előtt, Tépett zászló, Bem tábornok).

6. sz. kép: *Megy a juhász a számaron* (1897)

7. sz. kép: *Betlehem* (1910)

Holló kisplasztikái, különböző szobrai gyakorta szerepeltek és szerepelnek ma is kiállításokon, művészeti tárgyú aukciókon.

8. sz. kép: *Női kézfej*

Az 1900-as párizsi kiállításon aranyérmert nyert, Milánóban 1906-ban rendezett iparművészeti kiállításon első helyezett lett. „Mellszobor tanulmány” című munkájáért 1915-ben Ráth-díjjal tüntették ki.

Hátrahagyott műveiből 1918-ban a Múcsarnokban hagyatéki kiállítást rendeztek.

Holló kisplasztikáinak legnagyobb része magántulajdonban van, de számos művét őrzik múzeumok (HOM, Hadtörténeti Múzeum, stb.), galériák (MNG) is. Több szobra külföldre (Calcutta, New York) is eljutott.

Örömmre szolgált, hogy kutatásaim során sikerült egy eddig ismeretlen, Holló Barnabásnak tulajdonított alkotást felkutatni. (Ezúton is köszönöm Kisgergely Zoltán egri lakos ehhez nyújtott segítségét.)

A képen látható, gipszből készült női kézfejet Holló vélhetően fiatal korában készítette. A kézfejhez egy táblácskát csatoltak, amelyen ez olvasható: „Kisgergely Gyulán ész. Somoskeői Jolán kézfeje Holló Barnabástól”.

9. sz. kép: Emléktábla (Budapest, Frankel Leó u. 23.)

Holló Barnabás munkásságára kezdetektől fogva jellemző volt a hazafias és történelmi témákhoz való ragaszkodás. Emlékmű szobraival a magyar történelem nagy alakjainak állított emléket.

Szép karriert befutó, sikeres szobrász volt, aki művészi tudása révén még nagyobb ívű pályát is befuthatott volna, ha nem szól közbe betegsége. (A Rákóczi-síremlék körüli hercehurcába szó szerint belebetegedett.) „Művészi alkotásai azonban örök helyet biztosítottak nevének a magyar művészettörténetben” (23).

„Gömörország” híres szobra 1917. november 2-án hunyt el. Sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben van. Szülőfalujában utca őrzi nevét, budapesti lakásának falán emléktábla emlékeztet a méltatlanul elfelejtett kiváló szobrászművészre.

Forrásjegyzék

1. Szentsimoni római katolikus parókia
„Megkereszteltek Anyakönyve” IV. K. 70–71. l.
2. Magyar Művészet 1890–1919 I. K.
Akadémia KVK Bp., 1981.
3. Katonáné Madarász Adeline: Madarász Viktor
In. Holló Barnabás, Madarász Viltor, Zemplényi Tivadar
és Pataky László hátrahagyott műveiből rendezett kiállítás katalógusa
(Továbbiakban: Kiállítás Katalógus)
Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Bp., 1989. 5. l.
4. Falus János: Rejtőző ismerősök
Múzsák, 1988. 27. l.
5. U.o. 27. l.
6. Magyar Szobrászat
Aleina KVK, Bp., 2000. 25. l.
7. B. Kovács István: Gömörország
Gömör–Kishonti Múzeum Egy., Rimaszombat, 2004. 100. l.
8. Porkoláb Tibor: Irodalmi emlékhelyek Abaújban,
Borsodban, Gömörben és Zemplénben
Miskolc, 1977. 222. l.
9. Lakóhelyünk Ózd
1988. 12. sz. 107. l.

10. HOM Évkönyv
41. évf. 2002. 224. l.
11. Prohászka László: Szoborsorsok
Kornétás Kiadó Bp., 1994. 37. l.
12. U.o.
13. Budapest köztéri szobrai 1692 – 1945
Galéria Kiállítóház Bp., 73. l.
14. Kossuth mellszobor — 1904
15. Kossuth mellszobor — 1903; Rákóczi mellszobor — 1913
16. Bocskai fejedelem szobra — 1906
17. Bocskai fejedelem szobra — 1907
18. Tompa mellszobra — 1896
19. Kossuth szobor — 1903
20. Vay Ádám síremlék — 1908
21. Vajda János mellszobra — 1908
22. Lyka Károly: Szobrászatunk a századfordulón
Képzőművészeti Alap Kiadó Bp., 1954. 34. l.
23. I.m. Kiállítás Katalógus 7. L.

F. DOBOSY LÁSZLÓ
**A SZOCIALISTA REALIZMUS ÉRTÉKEI
ÉS EMLÉKEI ÓZDON**

A szocreál a szocialista realizmus kifejezésből képzett mozaikszó. A szovjet minták alapján a népi demokráciákban elterjesztett művészeti ágak - hétköznapi értelemben használatos, olykor pejoratív és ironikus - jelzője. Szűkebb értelemben országoként rövidebb-hosszabb ideig tartó ún. 50-es évek művészete, tágabb értelemben azon művészeti produktumok együttese, amelyek a szocializmus építésének ideologikus ábrázolását tűzte ki célul. Magyarországon ez az időszak 1949-56 közé datálható. Legnagyobb publicitást a közterületi szobrok és plakátok kaptak (munkások, parasztok, dolgozó nők, szovjet katonák stb. ábrázolása).

A háború után sok munkájuk akadt az építészeknek a helyreállításban. Új épületeket a hároméves terv (1947-49) alatt emeltek. Igényes, modern épületek születtek, Ózdon erre az időszakra esik a Táncsics telep, és a kórház építése. Az államosítást követően az újonnan alapított tervező irodák és kivitelező vállalatok beszűkítették az építészek önállóságát. A kultúrpolitika a szovjet modell követését kívánta az építészektől. Követendő jelszó volt a "szocialista tartalom - nemzeti forma" és az önköltségcsökkentés. Ennek ellenére az északi (svéd, dán) hatások érződnek a tervezők munkáiban, amikor megkísérelték feloldani a modern és a tradicionális irányzatok ellentétét (1951-53). Ózdon erre az időszakra esik a Béke telepen belül az Árpád vezér út elejének építése.

A lakóépület-tervezés szinte teljesen a típustervek adaptálását jelentette, melyeket a városrendezési tervek, a szigorú normák és a sztahanovista építési módszerek határoztak meg. A tervteljesítés kötelezettsége az átlagos lakásméret és komfortfokozat csökkenéséhez vezetett. "CS" lakástípus már Ózdon is csak szoba-konyhás volt, fürdőszoba nélkül.

A szocialista realista építészet ismérvei legjellemzőbben a város-építésben nyilvánultak meg, erre mutat példát épületeivel és tereivel Komló, Dunaújváros és Kazincbarcika. A sztálinista építészetet a magyarok már 1954 tavaszán bírálták, de a stílussal szakítani csak az 1956-os forradalom után lehetett. Ezt segítette elő Hruscsov beszéde 1954. decemberében: "Semmi szükség arra, hogy a lakóházakat építészeti formákkal templomokhoz vagy múzeumokhoz tegyük hasonlóvá". Múlhatatlanul szükséges az áttérés a hagyományos építőtechnikáról az ipari módszerekre. Ez jelentette a magyar építészeti szocreál fél évtizedes tündöklésének végét.

Az Ózdi Városi Múzeum 2006 őszén kiállításon mutatta be a szocialista realista építészet ózdi emlékeit és a kapcsolódó köztéri alkotásokat, kiegészítve az 1950-es évek városépítési eredményeivel, utalva az életmódra is. Dolgozatunkban a bemutató anyagából adunk ízelítőt.

BÉKE TELEP

Bolyok térségében a Szálás-hegy alatt 1950-ben kezdték meg az új, városias jellegű lakótelep építését, amelyet Béke telepnek neveztek el. Ez a terület alkalmas volt nagyobb szanálás nélkül tömeges lakásépítésre, a gyártól távolabb lévő városrész kialakítására. Az épületek anyaga kezdetben a hagyományos téglából volt, majd később a középblokkos előregyártott elemek kerültek beépítésre.

1. sz. kép. Béke telep, 1970.

2. sz. kép. Béke telep, 1970.

3. sz. kép. Béke telep a Vasvár-hegyről, 1990.

ÁRPÁD VEZÉR ÚT - BÉKE TELEP I-es ÜTEM

Az Árpád vezér úti lakásokkal kezdték a Béke-telep építését 1950-ben. Az épületek a szocialista realista építészet legjellemzőbb ózdi példái. Utcai homlokzatukon a bejáratú ajtók körüli keretezés, a terraszok kiképzése és a vakolatdíszítések mutatják a kor építészeti stílusát. A lakóépületek mellett két iskola is épült ezen a szakaszon, 1959-ben az I-es, 1965-ben a II-es.

Már posztmodern stílusban készült 1965-ben a 100 férőhelyes bölcsőde, lakóépületek alsó szintjén a Bükk étterem és presszó, mellette a posta és gyógyszertár, majd 1969-ben a művelődési ház. E terület vált a telep központjává üzletekkel és szolgáltatóipari létesítményekkel, az ABC áruház 1965-ben, a város első toronyháza 1967-ben épült fel.

4-9. sz. kép. Az Árpád vezér út épületei

BOLYKI FŐÚT

A régi Bolyok községen áthaladó főútvonal mentén új lakótelepet építettek a régi lakóházak lebontása után. Az út északi oldalán épült meg a Városi Stadion, a kertészet helyén 1965-ben a 10 tantermes szakmunkás-képző iskola. 1958-ban a határőr laktanya helyén létesítették a Ruhagyárat.

VÁROSI STADION

A "szocreál" értékeink egyike az 1952-1958 között épített sport-létesítmény. A nagy múltú ózdi sport korszerű otthonának építette a vállalat. Építéskor a küzdőtér területén őstelepet találtak, jelentős régészeti anyaggal. A labdarúgópályákon kívül esti játékokra is alkalmas kézilabdapályája, tekecsarnok, súlyemelőterem és tenispályák is kialakításra kerültek a parkosított környezetben.

10. sz. kép. A városi stadion bejárata

ÉM-SZÁLLÓ, ma ADY ENDRE KOLLÉGIUM

Az építőipari dolgozók munkásszállójaként épült 1958-ban, jelenleg középiskolai kollégium. Építési stílusát tekintve viseli a "szocreál" jegyeket, amit a legutóbbi felújítás kissé módosított.

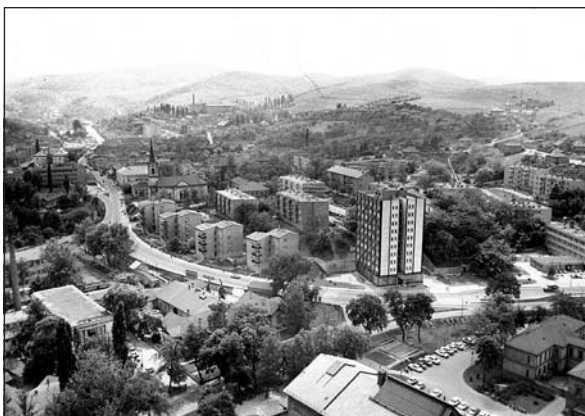
11. sz. kép. ÉM szálló, ma Ady Endre kollégium

IPARITANULÓ INTÉZET TANMŰHELYE

Az iparitanulók gyakorlati képzésének biztosítása érdekében 1952-53 között épült meg a Zrínyi út Hódos-patak felőli oldalán a 200 személyes Tanműhely.

TÁNCSICS TELEP

1948-1953 között építették az Alkotmány út, Ív út, Vajda János utca közötti területen. Városunk első "modern" emeletes házakból álló lakótelepe, 10 épülettömbből áll. Itt volt a II. világháború előtt a gyár-és bányagazgató gyümölcsöskertje. A 4.számú épületet 1949-ben, az 1-3 számú épületeket 1950-ben, az A-D jelű épületeket

1951-ben, az E-F jelű épületeket 1953-ban adták át rendeltetésének.

A Tancsics telep nagy változást jelentett a háború előtt épített kolóniákhoz képest. A kertes házak helyett tömblakásokban, emeletes lakóépületekben helyezték el a munkásokat. A fás-ligetes környezetbe ágyazott kellemes környezetben megjelentek a lapostetős házak is.

12. sz. kép. A Falu térsége a Tancsics-teleppel, 1980.

JÓZSEF ATTILA GIMNÁZIUM ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA

Ózd első 12 tantermes középiskolája 1950-ben épült. Tervezője a Magyar Tervezőiroda, Dávid Károly Kossuth díjas tervezőmérnök irányításával. Ő tervezte többek között a Népstadiont és a Ferihegyi repülőtér felvételi épületét. Dolgozott Le Corbusier mellett. Jelentős szerepe volt a modern magyar építészet kialakításában.

13. sz. kép. A József Attila gimnázium, 1960.

ALMÁSI BALOGH PÁL KÓRHÁZ ÉS RENDELŐINTÉZET

A jelentős épületegyüttest 1939-ben kezdték építeni, a második világháború miatt azonban csak 1949. okt. 16-án indulhatott meg benne a gyógyítás. Tervezője Gyarmathy István, kivitelezését Miskey Sándor irányította. Első igazgatója Dr. Döbrögi András volt. A kórház építészetileg blokk rendszerű, a hotel rész déli, a műtő északi fekvésű. Az épület nyugati szárnya az ún. apáca-lak a hozzáépített kápolnával 1949-ig a rendi ápolók lakhelyéül szolgált.

A Szakrendelő 1960-ban épült, a kórházzal összekötő folyosója 1967-ben készült el. A kórház bővítése és rekonstrukciója 1994-2000 között zajlott.

14. sz. kép. A Városi Kórház, 1955. (levelezőlap)

15. sz. kép. Városi Rendelőintézet, 1980.

SZAKMUNKÁSKÉPZŐ INTÉZET, ma CIVILHÁZ

A Szakmunkásképző Intézet négy tantermes iskolája az Alkotmány úton épült 1952-ben. Ma Civilház, több szervezetnek, egyesületnek ad helyet.

ADY ENDRE KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUM, ma VÁROSHÁZA

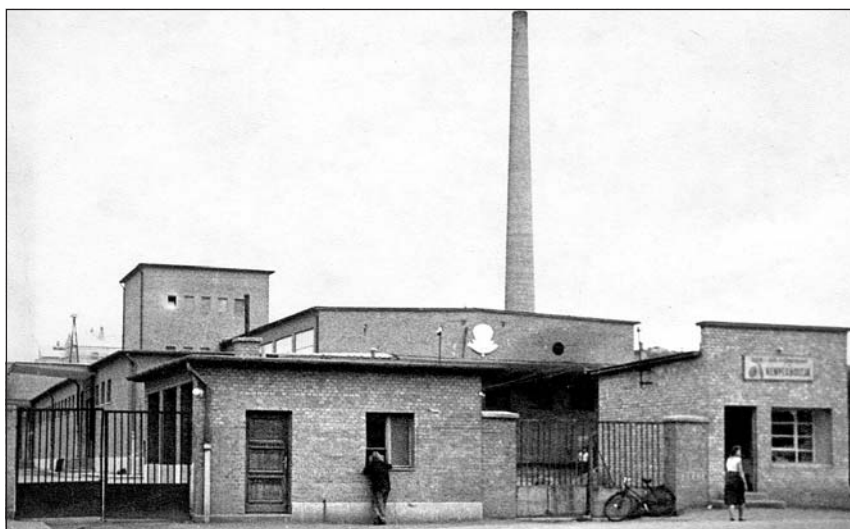
A kollégium építését 1951 őszen kezdtek meg, 1952 decemberében már a diákok beköltözhettek a korszerű 150 személyes épületbe. Népi kollégiumnak szervezték, majd diákothoz lett. 1960-1986 között Ady Endre Középiskolai Kollégiumként működött. Ezt követően a város közigazgatásának központja, Tanácsháza illetve Városháza. 2005-ben új szárnyal bővítették, ahol az OTP is helyet kapott.

VÁROSI BÖLCSŐDE

1953-ban épült a város első bölcsődéje az Alkotmány úton a volt "Tiszti-sor" kertjeinek helyén. A kétszintes épületben mintegy 60 bölcsődést tudtak elhelyezni három csoportban. 1991-ben a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Ózdi csoportja kapott itt helyet.

KENYÉRGYÁR

A Kazincbarcikai Sütőipari Vállalat Ózdi Üzemének épült 1954-55-ben a kenyérgyár. A korszerű technológiával dolgozó üzem 1997-ig látta el pékárúval a város és környéke lakosságát. 1998-ban lebontották, helyén ma a Penny Market üzletház található.

16. sz. kép. Kenyérgyár, 1960.

KÉKACÉL ÉTTEREM

A szocreál építészeti stílus jegyeit leginkább magánviselő épületet az ÓKÜ építtette, 1958-ban adták át. Tervezője Gregersen Hugó építész, belső terébe a háromalakos domborművet a felirat tanúsága alapján Szabados B. készítette 1956-ban. Az olajfestmények (Szőlőművelők, Évszakok), valamint a pannók Imre István festőművész alkotásai. Az étterem elsősorban az üzemi étkeztetést biztosította, de emellett a zenés szórakozás színhelyéül is szolgált 1991-ig. Jelenleg a "Filo" Pékség működik benne.

17. sz. kép. Kékacél étterem, 1995. 18. sz. kép. Kékacél étterem étkezője, 1960.

19. sz. kép. Kékacél étterem presszója, 1960.

BÉKE ÉTTEREM ÉS PRESSZÓ

Elsősorban az üzemi étkeztetés céljára nyitották 1957. április 27-én az éttermet, amely esténként zenés-táncos rendezvények színhelye volt. 1968-ig működött így, majd 1970-ben a Gyártörténeti Múzeumot alakították ki benne. Az épületet a Számítóközpont építésekor lebontották.

20. sz. kép. A Béke étterem kerthelysége, 1953

BÉKEKERT

Az ózdiak közkedvelt játszókertjét 1952. május 1-re létesítették. Az óriáskerék, különböző csúzdák és hinták, a csónakázómedence és az állatkerti rész a hegybe vájt ketrecekkal nem csak a fiatalok, hanem a gyári dolgozók hétvégi családi szórakozását is biztosította.

21. sz. kép. Békekert, 1953.

22. sz. kép. Békekert, 1953.

23. sz. kép. Békekert az óriáskeréssel, 1953.

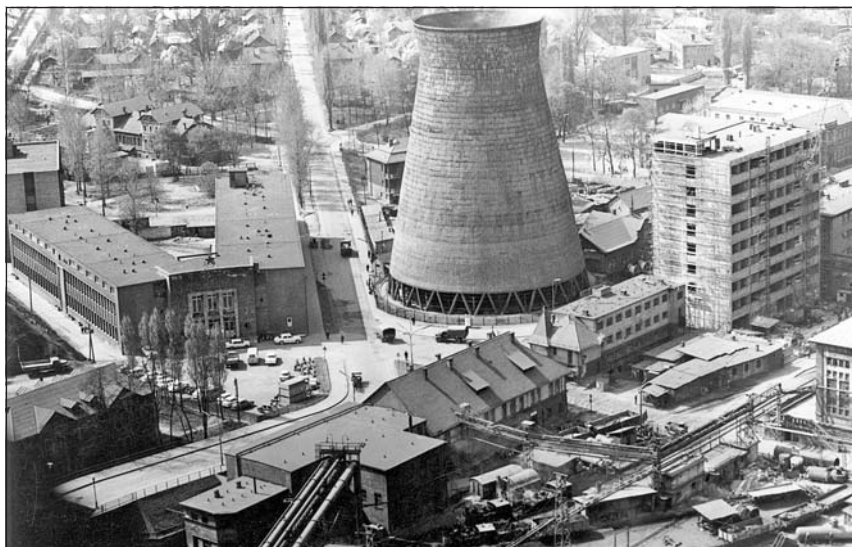
24. sz. kép. Békekert és a Ludas Matyi, 1953.

25. sz. kép. Békekert, 1953.

ÓKŰ KÖZPONTI IRODAHÁZ - "LABOR"

A "Labor" néven közismert gyári Irodaház, vagy Hivatalház I. 1938-1941 között épült. Főhomlokzatát teljes egészében kitölti Búza Barna szobrászművész domborműve. Az épületet 2005-ben műemléké nyilvánították.

26. sz. kép. Gyári részlet az Igazgatósági épülettel, 1970.

27. sz. kép. Igazgatósági épület (Labor), 1992.

28. sz. kép. Szénosztályozó, háttérben a Béke telep, 1975.

AZ ÓZDIAK ÉLETE

29. sz. kép. Május 1-i felvonulás, 1958.

30. sz. kép. Május 1-i felvonuláson a bányász tanulók, 1958.

31. sz. kép. Kádár János Ózdon, 1960.

32. sz. kép. Május 1-i felvonulás, 1979.

BÚZA BARNA: DOMBORMŰ

33. sz. kép. Búza Barna: Dombormű

A Rombauer tér 1. számú épület, az egykori Ózdi Kohászati Üzemek központi irodaháza főhomlokzatát díszíti Búza Barna 1943-ban készített domborműve. A homokkőbe vésett alkotás a gyári munka allegóriája.

Búza Barna szobrászművész 1910-ben született Vésztőn. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte. 1935-36-ban Rómában tanult állami ösztöndíjjal. Fafaragásokkal és portrékkal szerepelt kiállításokon. Kazincbarcikán 1959-ben állították fel Kuruc lovas című szobrát, a kecskeméti orvosi rendelőintézet oszlopreliefjeit 1947-ben készítette.

BÚZA BARNA: MARTINÁSZ CSALÁD

A Vasvár út 123. számú volt szálloda-épület homlokzatán 1960-ban helyezték el Búza Barna szobrász kompozícióját. Az alumínium lemez dombormű a család, a munka és a béke gondolatának összekapcsolása.

34. sz. kép. Búza Barna: Martinász család.

NAGYMENGYI ANDRÁS: VASMUNKÁS

A Gyát úton a volt szociális épület falát díszíti Nagymenyi András domborműve.

35. sz. kép. Nagymenyi András: Vasmunkás

A műkő alkotás az 1950-es évek jellegzetes munkásábrázolása.

Nagymenyi András Sajóvárkonyon született 1909. november 20-án, munkás családban. Kőműves és ács mesterséget tanult, 1934-től a gyári kőműves üzemben dolgozott. A képzőművészet már fiatal korában is érdekelte, de gyakorlására csak 1945 után volt módja. 1946-ban Taliga Istvánnal kezdeményezték a Munkás Képzőművészeti Kör megszervezését. Kunt Ernő vezetése alatt a Körben a festészetet és a szobrászatot gyakorolta.

36. sz. kép. *Martsa István: Álló nő*

MARTSA ISTVÁN: ÁLLÓ NŐ

A Városi Kórház Rendelő Intézete (Béke út 1. szám) előtt 1957-ben helyezték el Martsa István Munkácsy díjas érdemes művész alkotását. A mészkőből faragott szobor felfokozott formákkal zártan megfogalmazott női alakot mintáz.

Martsa István 1912-ben született Pozsonyban. A budapesti Képzőművészeti Főiskolát 1945-50 között végezte el, majd a Képző és Iparművészeti Gimnázium tanára lett. A monumen-tális szobrászatot, mint amilyen a Szerelmes pár, a Felszabadulási emlékmű (Hajdúböszörmény), Mártír szobor (Auschwitzi kiállítás) a kisplasztikát és az éremművészetet egyaránt művelte.

KISS SÁNDOR: TEKÉZŐ

Az Árpád vezér út 16. szám előtti kis téren 1952-ben avatták fel Kiss Sándor Munkácsy-díjas művész Tekéző című alkotását. A krómaccélból öntött szobor dinamikus megformált izmos sportoló ifjút ábrázol, amint erősen meghajlított térddel éppen elgurítja a golyót.

Kiss Sándor 1925-ben született Sároson. Tanulmányait 1950-ben fejezte be a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Páczy Pál és Ferenczi Béni tanítványa volt. Épületplasztikával, kisplasztikával és éremművészetel foglalkozik. Munkája látható Miskolcon a SzOT székházban, ő készítette a budapesti Emke kávéház domborműveit is. Szobrai és érmei számos hazai és külföldi kiállításon szerepeltek.

37. sz. kép. *Kiss Sándor: Tekéző*

38. sz. kép. *Kiss Sándor: Álló leány*

KISS SÁNDOR: ÁLLÓ LEÁNY

Az Árpád vezér úton a Városi Művelődési Központ előtti téren 1958-ban avatták fel Kiss Sándor Munkácsy díjas művész szobrát. A lemezplasztika légiességű, könnyed megjelenésű, a megnyújtott karcsú női alak a békét szimbolizáló olajfa ágat tart a magasba.

VÁRADY SÁNDOR: SPORTOLÓK

A Városi Sporttelep parkjában 1957-ben avatták fel Várady Sándor Munkácsy-díjas művész szobrát. Az alumíniumból öntött kompozíció leegyszerűsített formavilágával is jól kifejezi mondanivalóját. Az erőt, a sport szépségét sugározza.

Várady Sándor 1920-ban született Miskolcon. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait. Könnyed ábrázoló képességgel rendelkező, a természeti formákat eleven hatással visszaadó művész. Ismert szobra a Szuronyvivők (Budapest, Népstadion). Későbbi korszakában a dekoratív megoldások, nonfiguratív síkdíszítmények foglalkoztatják.

39. sz. kép. Várady Sándor:
Sportolók

IRODALOM

- Csontos Györgyi - Vass Tibor: Ózdi munkáskolóniák (1861-1970). Pomáz, 2001.
- Dobosy László: Ózd iskolái, oktatási intézményei. Ózd, 1981. Ózdi Honismereti Közlemények 2.
- Dobosy László: Ózd utcahálózata. Ózd, 1977. Ózdi Honismereti Közlemények, I.
- Dobosy László, F.: Ózd a XXI. század küszöbén. Bp.: Ceba Kiadó, 2001.
- Kovács Károlyné: Ózd képes levelezőlapokon. Kézirat. 1985.
- Ózdi Városi Múzeum adattára: Ltsz.: 660.
- Lakóhelyünk, Ózd. 1-13. számok. Ózd, 1972-1994.
- Prakfalvi Endre: A hatvanas évek építészetéről. In Rainer M. János (szerk.): "Hatvanas évek" Magyarországon. Budapest, 2004.
- Sira József - Dora Wiebenson (szerk.): Magyarország építészetének története. Budapest, 1998.
- Zádor - Genthon: Művészeti lexikon. Budapest, 1967.

SÁGI TIBOR
A BORSODNÁDASDI HELYTÖRTÉNETI
GYŰJTEMÉNY TÖRTÉNETE

A múlt

A honismereti tevékenység Borsodnádason nagy hagyományokra tekint vissza. Kávay Gáspár tanító már 1936-ban folklorisztikus kiadványt szentelt a helyi nép életének bemutatására, így az Első borsodnádasi évkönyv értékes forrása a település múltját kutatóknak. Bárczy Zoltán 1959-ben megjelent: „Fejezetek a borsodnádasi lemezgyár történetéből” című munkája igen sok dolgozat, tanul-

A háborús hősök és a cserkészek kopjafája

mány megkerülhetetlen alapját jelentette mindmáig. Országos szinten is kiemelkedőt alkotott e területen Dr. Nemcsik Pál, aki az 1950-es évektől a 90-es évek elejéig példamutató elméleti és gyakorlati munkásságával bizonyította a honismereti mozgalom jelentőségét. Könyvei és más publikációi napjainkban is biztos kiindulópontot nyújtanak a néprajz, a munkás- és bányászlet kutatóinak. Kezdeményezésére 1959-ben helytörténeti szak-

kör alakult Borsodnádason, s a lelkes gyűjtőmunka eredményeként több kisebb, időszakos kiállítást követően 1971-ben, a volt római katolikus iskola épületében megnyílt a Helytörténeti Gyűjtemény. Az utána következő tíz évben Dr. Nemcsik Pál irányítása idején mintegy 20 ezer látogató tekintette meg az intézményt, amely tevékenységét a kiadott két évkönyv, a 15 időszakos kiállítás és az 1150db leltározott tárgy jól jellemzi. 1981-től a megyei múzeumi szervezet keretében működött a Helytörténeti Gyűjtemény, s a településre látogatók és a helyiek körében nagy népszerűségnek örvendett. Sajnos az 1990-es évek elejére több tényező eredményeképpen helyzete megrendült és 1993-ban végleg bezárta kapuit. A kiállítási anyag jelentős része más múzeumokba került, s a többszöri betörések is pótolhatatlan károkat okoztak a tárgyak mennyiségében és állagában.

Néhány lokálpatrióta a megmaradt emlékeket megmentette és a Béke Művelődési Házban helyezte el, ahonnan 1994-ben az általános iskolába kerülve, a történelemoktatást szolgálta a töredék kiállítási anyag. Az iskolai tanulók elődeikhez hasonlóan és méltóan nagy érdeklődéssel fordultak a helytörténet felé, így e sorok írójának vezetésével ismételt, szinte minden területet lefedő gyűjtőmunka kezdődött, elsősorban a gyerekek körében. Az előző kiállítás sorsa miatti bizalmatlanságot rövid idő alatt el-

oszlatta a fiatalság lelkesedése, lendülete, akarata. A muzeális anyag olyan ütemben növekedett, hogy 1999-ben Borsodnádasi Önkormányzata határozatot hozott arról, hogy a lemezgyártelep igazgatói épületében ismételten létrehozza a Helytörténeti Gyűjteményt. Tíz havi előkészítő munkát követően, a köz- és jóakarát számtalan megnyilvánulása után 1999. december 23-án ünnepélyes keretek között újra megnyílt a település múltját bemutató állandó kiállítás.

A jelenlegi Borsodnádasi Helytörténeti Gyűjtemény

A kiállítás felépítése tükrözi azon törekvésünket, hogy a lehető legteljesebb képet adjuk látogatóinknak Borsodnádadról, hogy megmutassunk olyan oldalairól is, amelyek eddig nem voltak közismertek. Bevallott célunk a történelmi hitelesség, az emberközelség, a tárgyakban való gyönyörködtetés, a múlt értékeire való fókuszálás, az informálás, a játékos tanulás megvalósítása, látogatóinkban a Gyűjtemény iránti rokonszenv kialakítása. A különböző történelmi korszakok bemutatása, úgy gondoljuk valós képet ad településünkről, a kiállított tárgyak, emlékek pedig az értékítéletek levonásában, így a szilárd történelmi tudat kialakításában segítik vendégeinket.

Gyűjteményünk felépítése:

1. Zászlóterem
2. Néprajzi kiállítás
3. Lemezgyár történeti terem
4. „Megjárták a hadak útját”- Háborús emlékek terme
5. „Tempó BLASE” sportkiállítás
6. Vallásos emlékek terme
7. Galéria
8. Olvasószoza

1. Zászlótermünkben a Borsodnádasi történetében jelentős szerepet játszott egyesületek, szervezetek, intézmények zászlóit, lobogóit mutatjuk be. Legkülönbözősebb darabja az 1886-ban létrehozott lemezgyári tűzoltóság díszzászlaja, amely a település védőszentjét, Szent Istvánt ábrázolja. Bemutatásra kerültek többek között a 103. cserkészcsapat, az Olvasó Egylet, a községi Levente Egyesület, Tűzoltóság, a lemezgyár, a helyi iskolák úttörő csapatai, az MDP helyi szervezete, a Nőtanács zászlói. Említésre méltó még e teremben, az 50-es években az országban mindössze öt példányban létező Rákosi vándorzászló, melyet 1953-ban nyertek el végleg jó tanulmányi munkájukért a lemezgyári iskolások.

Keménycserép edények

Szövőszék (eszváta)

2. Néprajzi kiállításunkon a helyi, eredetileg barkó népeség történeti emlékeit, háztartási eszközeit, életkörülményeit, művészetét reprezentáló tárgyakat állítottuk ki. Itt találhatóak, a teljesség igénye nélkül: I. Lipót 1663-as adománylevele a Boza család részére, ónfedeles boros kupa 1720-as évszámmal, ácsolt menyasszonyi ládák, festett dísztányérok, tálak, népi hangszeresek, a fonás-szövés, a konyha, a paraszti mindennapok eszközei. Különleges néprajzi

emlékeink, a kiváló minőségben gyártott molnárkalács sütők, melyek az egyetlen, Borsodnádason még élő népszokás tanúi.

3. Lemezgyár történeti termünkben a településünk és környéke 19-20. századi történelmét döntően meghatározó üzem működésének állítunk emléket. Az RMST Rt. hajdani gyára létrejöttének körülményei, termékei, a hozzá kapcsolódó helyi bányászat, a hatására kialakult élénk társadalmi, művelődési élet bemutatása érzékelhetővé teszi a látogató számára a régi fogalmat: „Príma Nádasd”. Központi szerepet kapnak e teremben a legnépszerűbb háború előtti szervezet, a 103. cserkészcsapat történetének emlékei, különösképpen az 1933-as gödöllői viágtalálkozó relikviái.

4. „Megjárták a hadak útját” termünket a doni katasztrófa 60. évfordulóján adtuk át. Az 1880-as évektől a 2. világháború végéig, több különleges katonai emléket őrzünk. A kínai boxer lázadás leverésében résztvevő magyar katonák lapja mellett, megtalálhatók itt Galíciában elesett tüzér vér-foltos naplója, hadifoglyok által készített kitűzők, emléktárgyak, a területi visszacsatolások rekvizitumai, hadfelszerelési tárgyak, katonalevelek, naplók, visszaemlékezések, egyedi doni fényképek, térképek, iratok.

5. A „Tempó BLASE” kiállításon a helyi, nagyon mozgalmas és színvonalas sportéletnek állítunk emléket. A településen a múltban 14 sportágat űztek az atléti-

A lemezgyár makettje

kától a kézilabdán át a legnépszerűbb labdarúgásig. A helyi repülő, röplabda, ökölvívó, természetjáró, tenisz, lovas, sí, sakk, asztalitenisz csapatokban több neves sportoló szerzte meg az alapokat, s tett országos hírnévre szert.

6. A Galérián több alkotó, helyi ihletésű festményeit, faragásait állítottuk ki.

7. Az olvasó helyiségben több ezer újság, könyv, kisnyomtatvány segítségével kutathatnak egy-egy adott kort, érdeklődő látogatóink.

Gyűjteményünk több időszakos kiállításnak adott otthont az elmúlt években illetve más intézményekkel együtt is szerveztünk bemutatókat.

2001-ben az „Ezer év fegyverei”(Járdán József munkái), a „Borsodnádásd bemutatkozika Ózdnak” valamint a „100 év - 500 képeslap” című kiállítások jöttek létre, melyeket 2006-ban a „Nádasdi kutya”, a „Vöröskereszt emlékei” és az 1956-os emlékkiállítás követték.

Nagyon fontosnak érezzük hagyományőrző rendezvények kezdeményezését, a városi ünnepekhez való szoros kapcsolódást. Ezekre példa az öregcserkész találkozó (2000, 2003.), a Hősök Napja, a Nádasd Napok, a lemezgyár és a Jézus szíve templom évfordulós megemlékezései (2004.). A helyi jeles napokra való méltó megemlékezéseket kiadványok, kisfilmek és újságcikkek (Ózdi Közélet, Észak- Magyarország, Szabad Föld, Népszabadság, Ethnika stb.) készítésével és publikálásával segítjük.

Pályázati forrás igénybevételeivel valósítottuk meg a sportkiállítást, a gyártörténeti terem bővítését, a 120 éves borsodnádásdi tűzoltóság emlékkiadványát és Gárdonyi Géza: A nádasdi kutya című novellájával kapcsolatos képeslap kiadását.

A jövő

A Helytörténeti Gyűjteményben 2006. februárjában konferenciát szerveztünk abból a célból, hogy meghatározzuk intézményünk további fejlődési irányait. A Dr. Ujváry Zoltán egyetemi professzor által vezetett tanácskozáson a résztvevő szakemberek egyetértettek abban, hogy a kiállításon bemutatott anyag mennyisége és minősége szükségessé teszi működési engedély beszerzését múzeumi kiállító hely kategóriában. Törekedni kell a tárgyak folyamatos digitalizálására, konzerválására, korszerű bemutatási formák kialakítására, az anyag folyamatos közkinccsé tételére. Ennek érdekében 2006. nyarán több néprajz szakos hallgató a debreceni egyetemről, Szonda István Endrődi Tájház igazgató vezetésével, több száz tárgyat leltározott be szakszerűen. A megkezdett munka további folytatása adhat biztosítékot arra, hogy a Helytörténeti Gyűjtemény tovább fejlődjön. A jövőben újabb pályázati lehetőségek kihasználása a fő cél, amely megteremtheti a feltételeit a terv szintjén már körvonalazódott nagy álmoknak: molnárkalács fesztivál rendezésének, régi nádasdi képeslapokat bemutató könyv kiadásának, népi foglalkozások gyakorlására alkalmas helyiség kialakításának, helyi múlttal kapcsolatos köztéri enteriőrök létrehozásának.

Egy egri látogató az alábbi sorokat írta a Gyűjtemény vendégkönyvébe 2000 januárjában: „A múzeumok csöndjében, a levéltárak porosságában is az élő embert kell keresni . Itt sikerült megtalálni.”.

Hat esztendő alatt közel ötezer vendég járt a Borsodnádasi Helytörténeti Gyűjteményben, s bízunk benne, hogy ők is hasonló érzéseket fogalmaztak meg magukban látogatásuk végén. Reméljük, hogy intézményünk a jövőben mind hatékonyabban tudja majd képviselni azokat a célokat, amelyeket létrehozatalakor megfogalmaztunk: a hagyományőrzést, az értékteremtést, mentést, az elszármazott nádasiak számára egy kellemes nosztalgikus élményt, a világ minden részéből idelátogató vendégeknek izgalmas múltbéli visszatekintést, ezáltal településünk jó hírének terjesztését, s legfőképpen Borsodnádasi lakóiban az önbecsülés, a büszkeség növelését és a közösségi érzés fejlesztését.

A KISSIKÁTORI RÓMAI KATOLIKUS KÖRTEMPLOM

bániaemploma lehetett. Mai helye, a „Kápolnatető-dűlő” nevű határrész, a korábbi falu területén feküdt.

Az épületet 1833-ban és 1865-ben felújították. 1966-ban a vakolat-felújítás előtti falkutatás a kápolna XVIII. századi eredetét igazolta. Meghatározták a mai, feltöltődött külső talajszintnél jóval lejjebb eső egykori járószintet, ahová hajdan lépcsők vezettek.

1980-83. között történt a belső padlózat lépcsőzetes kialakítása, új fakarzat és mennyezet készítése, a külső helyreállítása és az eredetileg faszindelyes sátoertető műemléki palával való befedése.

A járószint lépcsőzetességét az egyház néhány éve megszüntette, a bejárat elé pedig előtetőt építtetett. A nedves falazatú, oda nem illő liturgikus tárgyakkal és bútorokkal telezsúfolt, zavaros összképet mutató templom komplex műemléki helyreállítása nem tűrt halasztást. Szerencsére a műemlékvédelmi felügyelőség, az egri egyházmegye és a helyi önkormányzat is érezte ezt, s közösen előteremtették a műemléki helyreállításhoz szükséges több mint 20 millió forintot. Ebből az

A Hangony-völgyi, kevesebb, mint 400 lelkes település, Kissikátor temetőjében álló, Szent Miklós tiszteletére szentelt körtemplom valószínűleg egy rombadőlt románkori rotunda alapjain épült 1764-ben.

Az épületet sátoertető fedí, melynek csúcsát kis barokk hagymasisakos hangtorony koronázza. A körtemplom világítását 4, szegmentíves záródású barokk ablak biztosítja.

Bár az épület románkori eredetéről sem írásos, sem régészeti bizonyítékkal nem rendelkezünk, Gerves-Molnár Vera feltételezte, hogy az elpusztult románkori rotunda egykor a falu plé-

összegeből, s a helyi lakosság adományaiból sikerült restaurálni a templom festett famennyezetét is.

A felújított templomot Seregély István egri érsek ünnepi szent mise keretében szentelte fel.

A temetőkápolna festett famennyezete

A temetőkápolna síkmennyezetes, melyet festett, a XVIII. század utolsó évtizedeiben készült famennyezet borított. Ezt sokáig nádazott-vakolt felület fedte el. A festett famennyezetet 1983-ban szedték le és szállították el restaurálásra. A munkálatokat azonban sokáig pénzhiány miatt nem végezheték el, de szerencsére 1999-ben a restaurálásnak is sikerült előteremteni az anyagi fedezetét.

A két középső, téglalap alakú kazettákból álló sor deszkáit, melyek festéssel két mezőre osztottak, legnagyobb-részt finom, rajzos növénydísz borítja. Ezek változása a jó-

részt ismeretlen festő asztalosok fantáziagazdagságát dicsé-ri. Leggyakrabban a reneszánsz eredetű olaszorsós díszítéssel, tulipán-, rózsza- és liliomvirágokkal találkozunk, de a hitre, megváltásra utaló szőlőfürt és életfa ábrázolása is előfordul. (1., 2. kép)

Két középső, egymással szemben lévő deszkán, mely nem oszlik mezőkre, emblemikus díszítés látható.

Az egyik deszkán szép rajzú, későbarokk ornamentikával övezett négyzet látható Mária nevével, mely világospirossal, a szokásos monogramtól eltérően, betűkkel teljes mértékben kiírva jelenik meg. (3. kép)

A mező felső részét kis kagylómotívum díszíti, tetejét keresztel. Egy másik kazettán is megjelenik ugyanez a típusú kagylóábrázolás. (4. kép)

Kagylóformájú Kissikátor ezüsből készült, 1312-es évszámmal ellátott keresztelődénye. (5. kép) A kagyló többszöri feltűnése a kissikátori mennyezetten tehát aligha véletlen.

Mária nevének szerepeltetése a kápolna alapításának legendájára utalhat: Havi Boldog Asszony napján (augusztus 8.) ugyanis a temető egy részére kör alakú foltban hullott a hó. Ezen égi jelre rakta fel a lakosság a falakat, a hó széle mentén. 1865-ben a templom patrónája a hívek kívánságára a Havi Boldog Asszony lett.

A monogramos mező alsó részét többszínű, lángnyelvszerű barokk levéldísz egészíti ki. A kazetta felső részén lévő könyv, rajta az adakozás erényére utaló három aranygolyóval,

felette püspöksüveggel és balra főpásztori bottal a tituláris szent: Myrai Szent Miklós püspök személyére utal. (3. kép)

A másik osztatlan kazettán kör alakú medalion látható keresztel, alatta Krisztus szenvedésének eszközeivel. (6. kép)

A következő két sor deszkáit három részre osztja a festés. Ezekon két négyzet alakú, növénydíszes mező fogja közre a rövidebb oldalakon ívekkel bővített, harántirányú rácsdíszszel ékesített téglalapokat. E motívum révén a kissikátori mennyezet egyes, főként borsodi és szabolcsi református templomok jellegzetes díszítéséhez kapcsolódik. A rácsozott mező motívumát például a szatmári Kisrosvágy református templomának a karzatmellvédjén láthatjuk viszont. Bár itt a mezők formája amorf, azonos a rácsozott találkozási pontjain lévő kis virágok és a mezőket kísérő lendületes növénydísz alkalmazása is.

A kissikátori mennyezet bal szélső deszkájának alsó mezőjében két templom vázlatos, rajzos ábrázolása látható. A baloldali biztosan a kissikátori kerek templom, déli oldalánál toronnyal, a másik ábrázolás egy nagyobb, háromhajós, bazilikás elrendezésű templomot mutat. Ez lehetne a falu által felépíteni szándékozott plébániatemplom, mely azonban mint tudjuk, anyagiak hiányában nem épült meg.

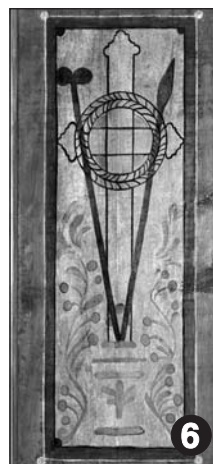
5

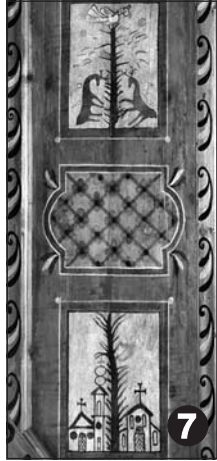
A kazetta felső részén két fára ugró szarvas, feljebb madár ábrázolása látható, melyek a hívő lelkek ókeresztény eredetű jelképei. (7. kép)

A középső sor egyik, két mezőre osztott kazettáján fent vörös sugárkoszorú övezte medalion látható, közepén IHS monogrammal. (8. kép) Ez Jézus nevének szimbóluma, mely Sienai Szent Bernardin obszerváns ferences szerzetestől ered (1380-1444), akinek attributumaként is szolgál.

A monogramos ábrázolás alatt címer látható. Barokk módra ívelt, kartus-szerű pajzsa közepén függőlegesen két mezőre osztott. A heralzikai baloldalon harántpólyák, jobbra országalma látható kettőskereszttel, melynek alsó szárai szarufásan megtörtek. Az oromdísz ívelt barokk párnatagokból áll, rajta szintén a szarufásan megtört alsó szárvégű kettőskereszttel. A pajzstalp ívelt barokk elemekben végződik. A szabad felületeken vörös bogycs és leveles térkitöltő elemek láthatóak. (8. kép) Az egyházi és világi hatalom jelképe tehát ezen a táblán egymás mellé került.

A másik tábla felső mezőjében naivan, szemmel és orral ábrázolt holdsarló található, a kozmosz, a világmindenség jelképeként.

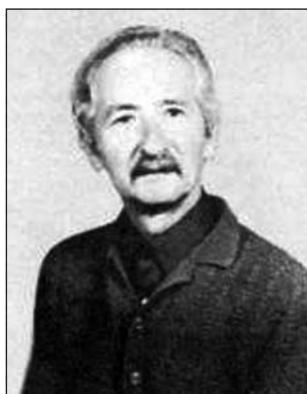
Lent szív alakú, függőleges osztott pajzsban a heraldikai baloldalon harántpólyák, jobbra országalma látható a szarufásan megtört alsó szárvégű kettőskereszttel. A címerpajzsot kétféjű sasfigura tartja, mely bal karmával pallost, jobbával jogart markol. A sasfigura felett barokk záróelem látható, tetején gömbös talpú kereszttel. A széleken a már ismert vörös, pontszerű elemek helyezkednek el. (9. kép)

A restaurált és újból eredeti helyén látható, európai viszonylatban is ritka kör alakú festett kissikátori famennyezet a hitelesen helyreállított épülettel egységben, maradandó esztétikai és történelmi emlék.

A felhasznált szöveg a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal gondozásában kiadott ismertetőből származik.

Fotó: Dobosy László

DR. VIGA GYULA
30 ÉVE HALT MEG LAJOS ÁRPÁD

Jószerevével lehetetlen pontosan megfogalmazni, hogy mi tartja meg viszonylag hosszú időn át egy ember emlékét. Sok tényező – szerencsés – együttes hatása, az utódok, szellemi örökösök ez irányú tudatos szerepvállalása mellett, bizonyosan nem elég a magas szintű szakmai tevékenység és annak a környezetre való kihatása – kell hozzá egyfajta emberi habitus is. Az, hogy a 25 éve (1976. szeptember 29-én) Miskolcon elhunyt *Lajos Árpád* neve máig ismert – a rá ismerősként emlékezők mellett – Borsod-Abaúj-Zemplén megyei honismereti mozgalomnak fiatalabb generációja számára is, ugyancsak sokféle tényező együttes eredménye. Bizonyosan szerepet játszott azonban benne Lajos Árpád közvetlen személyisége, a néprajzi kutatás és ismeretterjesztés területén vállalt odaadó tevékenysége, a fiatalokkal szembeni nyitottsága, önzetlensége és szerénysége. Volt benne valami megkapó emberi melegség, ugyanakkor szakmai alázat – magam ezt pályakezdő fiatalként érezhettem meg –, amiért az őt szeretők, különösen az ifjabbak, szinte a néprajz garabonciásaként becsülték ezt az egyébként érzékeny embert. Ma már persze tudom, hogy a fiatalok, a hagyományőrző csoportok, szakkörök, a TIT körüli szerepvállalása, az akár több száz kilométeres kerékpáros újtjai, az emberi kapcsolatokat, bizonyos esetekben a „családot” is jelentették számára, hiszen életének utolsó szakaszában egyedül élt. Abban, hogy megyénkben magas szinten működött az önkéntes néprajzi gyűjtés, hatékonyan a honismereti mozgalom, Lajos Árpádnak – hozzá hasonlóan Bodgál Ferencnek – meghatározó szerepe volt.

Lajos Árpád – s talán ez is belejátszott különös megítélésébe – Párizsban született 1911. december 7-én. Miskolci szücssegéd édesapját, Lajos Tamást, aki mesterségbeli tudását gyarapította Franciaországban, az első világháború kitörésekor internálták. Édesanyja magára maradt két gyermekével, ezért amint tehetett, hazatért. Így a kisgyermek Árpád hároméves korában került Miskolcra. 1930-ban itt érettségizett, majd Budapesten a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett magyar–német szakos tanári oklevelet. 1935 végén rövid katonai szolgálat következett: Sopronban töltött két és fél hónapot póttartalékos újoncként. Állástalan értelmiségiként, munkát keresve, alkalmi tevékenységeket vállalva járta be Pest, Nógrád, Heves és Borsod megyék településeit, ekkor ismerte meg a palóc vidéket. Az észak-borsodi barkók között gyűjtött anyagából kerültek ki az első publikációi is (*Nótás gyermekjátékok Domaházán*. Ethnographia 1937. 266–274. old.; *A „barkó” népelnevezés magyarázatához*. Ethnographia 1937. 422–424. old.)

Néprajzos pályafutását 1936-ban kezdte: 1936 szeptemberétől 1938 szeptemberéig Györfly István gyakornoka, majd tanársegédje volt. 1938–1949 között a miskolci Evan-

gélikus Tanítóképző Intézet, 1951-ig a Mikszáth Kálmán (ma Földes Ferenc) Gimnázium tanáraként tevékenykedett, majd 1951–1952-ben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács művelődésügyi előadója volt. 1952-től nyugdíjba vonulásáig (1973) a miskolci Herman Ottó Múzeum néprajzos munkatársaként dolgozott, 1969-ben rövid ideig az intézmény megbízott igazgatói teendőit is ellátta. Tárgyi gyűjtései kiterjedtek Borsod-Abaúj-Zemplén megye területére, de elsősorban a Sajó-völgy, a palóc vidék, a matyóság és a Bükkalja területéről származó, mintegy kétezer tárggyal gyarapította a Múzeum néprajzi gyűjteményét.

Tudományos érdeklődését, kutatási területét egyénisége, a néprajz feladatáról és a néphagyományról vallott felfogása egyértelműen kijelölte. Ahhoz a néprajzos generációhoz tartozott, amelyik a tárgyi és a szellemi kultúra vizsgálatát párhuzamosan végezte, s akinek a terepmunka, az empirikus vizsgálatok adták a legfontosabb tudományos anyagot. Részletező, alapos leírások, fotókkal és rajzokkal hitelesített adatok feltárása és feldolgozása állt tevékenységének középpontjában. Vizsgálatának homlokterében sokáig a népi gyermekjátékok gyűjtése állt, ebből a témakörből írta első könyveit is (*A magyar nép játéka*. Bp., 1940. Új kiadása: Miskolc, 1997. Kriston Vízi József utószavával; *Borsodi játékok*. Miskolc, 1957., *Borsodi balladajátékok és táncok*. Miskolc, 1959). Foglalkoztatták a gyermekjátékok gyűjtésének és feldolgozásának elvi, módszertani kérdései is (Berecz Istvánnal: *Hogyan gyűjtsük a népi sportjátékokat*. Bp., 1952., Módszeres szempontok a népi gyermekjátékok rendszerzéséhez. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1968. 139–156. old.) Részletezően kutatta a társas élet szóbeli hagyományait, különös tekintettel a fonó folklórára (*Borsodi fonó*. Miskolc, 1965. Javított, bővített kiadása: *Este a fonóban. Borsodi népszokások*. Bp., 1974., *A fonó folklórisztikai kutatásának problémái*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1970. 341–370. old.) Ez a tematika összekapcsolódott a népdal és népzene, illetve a tánc hagyomány gyűjtésével, a népi hangszerek történetének vizsgálatával (*Borsodi népdalok*. Miskolc, 1955., *Egy elterjedt dallamcsalád a barkóknál*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1957. 151–156. old., *Egy archaikus dallamsajátosság Észak-Borsodban*. Ethnographia 1960. 580–598. old., *Adatok az északborsodi pásztor- és parasztdalok kapcsolatához*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1965. 285–297. old.). Foglalkoztatták a népművészet technikai és tárgyi emlékei is (*Szépműves szücsök Bükkábrányban*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1958. 101–124. old., *Díszes fafaragás a Hór völgyében*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve 1963. 103–135. old.). Jó érzékkel nyúlt a népi társadalom különböző jelenségeihez, akár a közösen végzett munkák és a szórakozás alkalmai, akár a női szerepek vagy a gyermekélet, gyermekvilág kapcsán (*A domaházi ivó*. Néprajzi Közlemények 1960. 3–4. szám 267–289. old., *A fonó nő helye és szerepe a régi paraszti társadalomban*. Borsodi Szemle 1964. 1. szám 54–59. old.) A Bükkvidék, Borsod különböző tájait bemutató írásai valójában néprajzi útirajzok, amelyekben azonban mindig kontúrosan jelenik meg a tájban élő ember kulturális viszonya, a jellegadó tevékenységek társadalmi háttere (*Bánvölgyi képek*. Borsodi Szemle 1962. 4. szám 16–24. old., *A Lator völgye*. Borsodi Szemle 1962. 6. szám 17–25. old.) Tudománytörténeti érdekesség ma már Szuhafő kismesesi családjainak társadalomrajzáról megjelent kötetének sorsa (*Nemesek és partiak*

Szuhafőn. Tálasi István bevezetőjével, sajtó alá rendezte és szerkesztette: Viga Gyula. Miskolc, 1979). A munka kéziratát Tálasi István professzor többször is kerestette a Herman Ottó Múzeum néprajzi adattárában, ahol azonban nem volt nyoma. Véletlenül került elő egy példánya a múzeum Papszeren álló öreg épületének udvari színjéből, egy kiselejtezett íróasztal fiókjából. Tálasi professzor rövid idő alatt megírta bevezető tanulmányát, s a kötet azzal jelenhetett meg.

Rendszeresen publikált a miskolci múzeumi kiadványokban is, az Ethnographia, nem utolsósorban a Borsodi Szemle és az Észak-Magyarország hasábjain. Lajos Árpád – nyolc önálló kötete és mintegy 40 tanulmánya, közleménye mellett – meghatározó szerepet vállalt a néprajzi ismeretterjesztésében, a folklór hagyomány megismertetésében és átörökítésében is: tánccal, dallal illusztrált előadásai ma is legendások.

1973-ban nyugdíjba vonult, ám a múzeum külső munkatársaként, valamint a miskolci és megyei folklór csoportok és programok szervezőjeként, tanácsadójaként fáradhatatlanul dolgozott. 1976. szeptember 29-én, kerékpárján érte halálos közúti baleset. Lajos Árpád Dédestapolcsányban levő nyughelye évente megemlékezés színhelye, amihez általában a helyi önkormányzat és az általános iskola által szervezett folklór-program, kiállítás is kapcsolódik. 1987-ben az Ózdi Honismereti Kör az ő nevét vette fel, 1992-től pedig a Lajos Árpád-emlékplakettel (Kiss Sunyi István munkája) jutalmazzák Észak-Borsod legeredményesebb honismereti kutatóit. A Lajos Árpád-kultusz megteremtésében és ápolásában meghatározó szerepet vállalt Nagy Károly, a tavaly elhunyt ózdi helytörténész, szakkör-vezető és a megyei honismereti mozgalom évtizeden át volt irányítója. (Lajos Árpád tevékenységéről részletezően: *Szabadfalvi József–Viga Gyula* (szerk.): Lajos Árpád emlékezete. Születése 75., halála 10. évfordulóján rendezett emlékülés anyaga. Miskolc, 1986.)

Emlékezünk Soltész Józsefre (1919-2006)

Soltész József a szatmári Nyírcsaholyban született. Szülőföldje meghatározó szerepet töltött be élete alakulásában. A határon túli magyarság sorsát mindig figyelemmel kísérte. Újságcikkekben többször is hangot adott olyan problémáknak eseményeknek, amelyekkel az anyaországi médiák nem foglalkoztak.

Iskoláit szülőfalujában, majd Kisvárdán és Egerben végezte, ezt követően a szegedi tudományegyetemen szerezte meg kémia-biológia-földrajz szakos középiskolai tanári diplomáját. Diákévei alatt találkozott olyan közismert személyiségekkel, mint Sík Sándor és Szentgyörgyi Albert.

Hogy pedagógus lett, az számára természetes dolog volt, hiszen édesapján kívül három testvére, később felesége és számos rokona választotta ezt a hivatást.

Pedagógus pályája nem indult simán, mert nagykárolyi kinevezése után frontszolgálat és hadifogság következett. Ennek az időszaknak az eseményeit naplószerűen feljegyezte a zsebnaptárába. Akkor még nem is gondolta, hogy később a nyolcvanas években a német hadtörténeteseknek felvilágosítást fog adni a magyar katonai egységek Odera-menti harci eseményekről.

1947-ben került Ózdra, 1952-től nyugdíjazásáig a József Attila Gimnázium tanára. Ott volt a kezdeteknél, szívügyének tekintette és segítette a gimnázium és környékének szépítését. Úgy érezte, hogy Ózdon vált igazi tanárrá. Igényes volt önmagával szemben, és tisztelte tanítványait. Nem elégedett meg a tananyag „szimpla” tanításával, a „miért” és a „hogyan” kérdése mindig is izgatta.

Tíz éven át szakfelügyelőként dolgozott. Megfigyeléseit, tapasztalatait szakfolyóiratokban közölte. 1974-től igazgató helyettes, 1977-1979 között a gimnázium igazgatója. Irányító munkája mögött több évtizedes pedagógiai tapasztalat volt, ezért is tudott egyszerűen szerény és határozott, figyelmes lenni.

Iskolai munkáján túl feleségével együtt aktívan bekapcsolódtak a Bakó Ferenc által vezetett palóc kutatásba. Gyűjtésük eredménye az iskola falai között kapott otthont, de hatalmas szellemi kincset mentettek meg azzal is, hogy falucsúfolók, falusorolók, népdalok és balladák hosszú sorát rögzítették magnószalagra és írásban.

Ezt a gazdag anyagot tanítványaikkal együtt gyűjtötték és a bevonásukkal dolgozták fel a néprajzi szakkör foglalkozásain.

A legnagyobb sikert számukra a molnárkalács sütővasak felkutatása hozta. Két értékes régi sütővas a Magyar Nemzeti Múzeum érdeklődését is felkeltette.

A széleskörű és eredményes helytörténeti kutatói munkásságot a város önkormányzata 1993-ban Ózd városáért kintüntetéssel ismerte el.

Tanár úr nyugdíjas éveiben is aktív maradt. Felkutatott olyan eseményeket is, amelyek korábban nem kerültek nyilvánosságra. Felkutatta a környékbeli falvakból névlistáját, akiket „málenkij robotra” hurcoltak el. Felhívta a figyelmet valamire, amit talán majd egyszer tudományos alapossggal feldolgoznak.

Egész élete arról szólt, hogy ott legyen nemes dolgok születésénél.

Gyermekszeretetére és szülőföldje iránti szeretetére jellemző, hogy búcsúztatóján az ózdi gyári temetőben a család kérésére virág helyett a dévaványai erdélyi gyermekek részére adományt gyűjtöttek a ravatalozó előtt elhelyezett perselyben.

Hamvait a budapesti Szent István Bazilikában helyezték örök nyugalomra.

Tisztelet előtte!

Az ózdi József Attila Gimnázium Hagyományőrző Alapítványa.

Emlékezzünk Németh Gyulára (1922-2005)

Németh Gyula:
Itt születtem

Itt születtem,
hol réti fű sarjad
szétszórt kassika
bokrok tövén,
hol kikerics virít
korunk gyűrött szóttésén,
hol füzek csonka karja
éhes varjak seregét
emeli magasba,
hol hódok, nádasok
rég tovatűntek,
hol pipáló gyárkémények
az égre füst ködöt köptek.

Itt születtem
s küzdök önmagammal,
hol rozsdamart lombok
rügye pattan, szebb jövőt
sürgető tavaszban.

Akkor is rügyfakasztó tavasz volt, 1922-ben, amikor április 8.-án megszületett e sorok írója, Németh Gyula.

Nem volt ez szerencsés esztendő... Magyarország még fel sem ocsúdott Trianon iszonyú fájdalmából, a nemzet reményei elhalványodtak; a füzek csonka karján éhes varjak sereglettek, s a szoptató fiatal édesanyák kenyérral és hagymával táplálkoztak. A nélkülözés keserűsége helyett szebb jövőre vágyott a magyar nép, és elszántan küzdött a mindennapi megélhetésért.

E korban kereste a helyét a felnövekvő Németh Gyula is – törékeny kis természetével, lelkes tenniakarásával.

Élete Hódoscsépányról, egy mestergereadás parasztházból indult. Nagyapja, édesapja nyomdokain haladva az ózdi vasgyárban hámorkezelő, majd fémesztergályos lett. Munkálkodását, célkitűzéseit az elszánt küzdelem, a szülőföld és az emberek átható szeretete, és a rendíthetetlen hűség jellemezte. Már ifjú korában összetűzésbe került a politikai erőkkal, amikor mint bujkáló levonteköteles embert a csendőrök elfogták, s a losonci gyűjtőtáborba szállították. A Németországba induló vonatról Zámolynál szökött meg.

Küzdelmeit - ezt követően – szervezett keretek között: a munkahelyi mozgalmi életben folytatta. Itt választották a MADISZ helyi titkárává is. 1948. március 15-én, a forradalom és szabadságharc 100. évfordulóján lakóhelyén, Hódoscsépányon – szervező munkájának eredményeként – Petőfi szobrot avattak.

Az ózdi gyár üzemi bizottsága az 1949-ben indult Ózdi Vasashoz hívta munkatársnak, melynek hamarosan főszerkesztője lett, majd az MDP központi lapjánál, a Szabad Népnél volt gyakornok.

Az érte mindig aggódó édesanyja, szép fiatal (később hirtelen elhunyt) menyasszonya és szülőfaluja iránti vonzalma, szeretete azonban mind visszahívták a fővárosból.

1956 októberének első hetében „Tiszta lappal” címmel vezércikket írt az Ózdi Vasasban, a forradalom kitörése után pedig a munkástanács eltiltotta az újságírástól. Egy másik írás miatt az MSZMP KB büntette meg, aztán a nagyüzemi pártbizottság titkárával került összetűzésbe. Az ötvenhatos események után az Ózd és Vidéke újságírója lett, majd Úttörők Hangja címmel szerkesztett újságot.

1968-tól az OKÜ tájékoztatási és propaganda osztály sajtoreferenseként tevékenykedett, tudósította a TV Híradót, a megyei és országos lapokat. A hetvenes évektől a helytörténeti kutatások egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az életében. Elsősorban a munkásmozgalommal foglalkozott, bábáskodott a hódoscsépányi I. és II. Világháborús emlékhely létrehozásánál. Megírta Ózd sajtótörténetét, a vasgyár szocialista munkaversenyének történetét, s a Medicina Könyvkiadó megjelentette az alkoholizmus elleni mozgalom nagyüzemi szociálpolitika ózdi modelljéről szóló könyvét. Három évtizedes újságírói tevékenység és negyven éves munkaviszony után Kiváló Dolgozó kitüntetéssel vonult nyugdíjba.

Ezt követően még aktívabb lett a honismereti mozgalomban. Helytörténeti pályamunkákat írt. Több, mint harminc pályamunkája közül 9 első, 4 második, 2 harmadik helyezést ért el. Tulajdonosa az Ortutai Gyula, Istvánffy Gyula és a Lajos Árpád emléklapoknak.

Önálló művet írt egy elfelejtett partizáncsoportról (Rómeó és társai). Feldolgozta Becht Ernő Gyula rimai tanítóból lett forradalmár tragikus történetét. Kzedeménevezésére emléktáblát helyeztek el a településnek nevet adó CHEPAN csépányi család emlékére.

Az utóbbi években versírással is foglalkozott. Rendszeresen eljárt az Alkotó Képzőművészek és Írók Országos Szövetség Ózdi Regionális csoportjának összejöveteleire, írásai pedig megjelentek a Kristály című folyóiratban.

Az elmúlt esztendőben megromlott az egészsége, kevesebbet mozgalt ki otthonról. Tavaly novemberben annyira még összeszedte az erejét, hogy gyertyát gyújtson annak a Becht Ernő Gyulának a síremlékén, akinek a sírját 1966-tól gondozta.

Nem is hittük volna, hogy néhány hét múlva, 2005. november 27-én már ő is követi. Sajnos már nem szaporázza köztünk apró lépteit Gyula bácsi; elsietett a harcok lokálpatrióta ismeretlen tájakra, örökre... Tette ezt olyan hirtelen, hogy még mindig nehezen vesszük tudomásul.

Legközelebbi kedves rokonai gondolataiban, zsigereiben még ott él elevenen a vele való törődés, gondozás emléke, az ismerősök, barátok pedig sokszor keresik telefonon, postai küldeményekben és személyesen...

Gyula bácsi, drága! Emléked örökké köztünk él. Soha nem felejtünk!

Összeállította: Balogh Lászlóné

Forrás: Ózdi Közélet, 2005. december 2.

Ózdi Kristály, 2005. IX. évf. 3. szám

Utószó

Rohanunk és pörgünk. Milyen irányt vegyen a kultúra ma, mikor annak is folyamatos megújulásáról, modernizációjáról beszélünk? Vajon van-e létjogosultsága a múltba tekintésnek, a honismeretnek? Gyökerek nélkül nincs jövő, mondjuk sokszor, s tudjuk, jelentünk is történelemmé lesz egykor. Ezért is hisz egyre inkább intézményünk és a Lajos Árpád Honismereti Kör tagjai, s az e témák iránt érdeklődők a krónikás szerepének fontosságában.

Hiszünk benne, mert fontosnak érezzük, s mert folyamatos a visszacsatolás Önök részéről.

2005-ben indított előadássorozatunk „A hely, ahol élünk...” is ezt igazolja, melyet azzal a nem titkolt szándékkal indítottunk, hogy ne váljon úgymond belterjessé a köri munka, adjunk lehetőséget az érdeklődők számára az újabb és újabb ismeretek megszerzésére. A várakozáson is felülinek mondható az előadások látogatottsága. Ezért, és így érdemes keresni az újabb és újabb lehetőségeket a tudás érdekében.

Nagy múltú a kör, nagy elődökkel. Idén maga az oly sokszor másokról emlékező Lajos Árpád Honismereti Kör is jelentős évfordulót ünnepel, 2007-ben immár 45 éves. Sok-sok tényfeltárás, dolgozat került már Önök elé könyv formában is ez idő alatt. Bár mint minden egyéb, néha ez is akadozott. 1995. és 2003. között nem tárhattuk Önök elé az írásokat. Majd e tízéves szünet után, 2004-ben bár szerény terjedelemben és kivitelben, de újra megjelenhetett a Lakóhelyünk Ózd c. kiadvány. Az idei év újra lehetőséget ad arra, hogy Önök olvasói lehessenek a sorozat 15. számának mindannyiunk öröme, a tartalomhoz méltó küllemben és terjedelemben. Önök, olvasók elé. Mert hisz mit ér a könyv, olvasó nélkül?

S mily öröm, hogy e kötet az elmúlt két-három hónap harmadik könyvtermése. Mert van ismeret, tudásszomj, kitartás, alkotókedv Ózdon. S van olyan értékes téma, mely feldolgozásra vár. Egy fiatal szerzőpáros Alabán Péter - Csépanyi Attila: Hódoscsépany társadalomtörténete a XX. század közepéig című könyvének bemutatóját december 7-én tartottuk, míg a lelkében és elméjében örökifjú Vass Tibor: Anekdoták és történetek az ózdi gyár dolgozóinak életéből c. kötetét ez év januárjában vehettük kézbe.

Kívánok kellemes és hasznos időutazást, kívánom, hogy táplálja múltunk a jövőt. Vannak örök igazságok, melyekkel azonosulnunk kell ma is. Ezek egyike Kossuth gondolata, miszerint „a múlt a jövőnk tükré”.

*Pappné Szalka Magdolna
igazgató
Városi Művelődési Központ*

Tartalomjegyzék

<i>Döbör Istvánné:</i>	
Eseménynaptár	5
Egy sikeres előadássorozat: „A hely, ahol élünk”	20
A jelenkor helytörténete: „Sok-sok csepp a tengerben”	23
<i>Alabán Péter:</i>	
Társadalmi viszonyok Ózdon a rendszerváltás után	26
<i>Taliánné Vanka Mónika – Talián Zoltán:</i>	
A Hódoscsépányi katolikus elemi népiskola története 1948-ig	40
<i>Vozár Gyuláné:</i>	
A Borsodnádasi Lemezgyár járműkerék üzeme 1966 és 1990 között	46
<i>Kocsik László:</i>	
Az ózdi írott sajtó története (1902-2006)	52
Könyvajánlók	71
<i>Bánfalvi László:</i>	
Holló Barnabás szobrászművész	73
<i>F. Dobosy László:</i>	
A szocialista realizmus értékei és emlékei Ózdonk	79
<i>Sági Tibor:</i>	
A Borsodnádasi Helytörténeti Gyűjtemény története	95
A kissikátori római katolikus körtemplom	100
<i>Dr. Viga Gyula:</i>	
30 éve halt meg Lajos Árpád	104
Emlékezzünk Soltész Józsefre	107
Emlékezzünk Németh Gyulára	109
<i>Pappné Szalka Magdolna:</i>	
Utószó	111
Tartalomjegyzék	112